AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

BU YILIN

İKRAMİYE PLANI

BİR BUÇUK MİLYON LİRA

SİZİN
DE
TASARRUF
HESABINIZ

VAR MI ???

T. C. ZİRAAT BANKASI

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

P.K. 582 — Ankara

Fiyatı: 60 kuruş

AKİS Ortaklığı adına imtiyaz sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden:

Metin TOKER

Bu nüshaya yazı yazanlar:

Server SOMUNCUOĞLU — Mücahit TOPALAK — Cihad BABAN — Doç. Cumhur FERMAN — TURHAN DİLLİGİL— Vural R. KAKMACI — Cenab YAKAR — Doğan AKYÜREK — Dr. Esad EĞİLMEZ — Seyfİ KURTBEK — Tülya NEMLÛK — Melek ERBİLEN — Sait FAİK — BİLGE KARASU — Fikret ADİL — Orhan Remzi YÜREĞİR — Melih BAŞAR — Eşfak AYKAÇ — Terfik ÜNSÎ — Cevdet KABATAŞ — Haydar ÖZAKMAN

Ressam:

İzzet ÇETİN — AYHAN

Fotoğraf:

Mehmet SÜRENKÖK — Naci YILDIRIM

Klişe

Kemal ONGAN

Abone *Şartları:*

3 aylık	(12 nüsha)	:	6 lira
6 aylık	(25 nüsha)	:	12 lira
1 senelik	(52 nüsha)	:	24 lira

Dizildiği ve basıldığı yer:

Güzel Sanatlar Matbaası

Kapak Resmimiz

ADNAN MENDERES

Cumhuriyetimizin en muktedir Başvekili

KENDİ ARAMIZDA

Sevgili AKİS Okuyucuları

Mecmua, galiba beğenildi. Şimdiden gelen mektupların, en ziyade alâka çekicilerini, daha doğrusu bunlardan bir kısmını Okuyuculardan Mektup sayfamızda bulacaksınız. İçlerinde tebrik edenler var, serzenişte bulunanlar var, dikkatimizi şu veya bu noktaya çekenler var, arzularını, bekledikleri ni söyleyenler var, hattâ bizi itham edenler var. Hepsini aynı alâkayla karşıladık, aynı titizlikle üzerlerinde durduk. Nitekim, tebrik veya tenkid, dediğimiz gibi "en alâka çekicilerini" sütunlarımıza almaktan da geri kalmadık. Zira inandık ki, bunlar hüsnüniyetle yapılmıştır ve hepsi faydalıdır.

Kusurlarımızı gördük. Tabiî imkânsızlıklarımızın bundaki payım, insaf sahipleri hatırdan çıkaramazlar. Biz, hiçbir zaman dünyadaki benzerlerimizden en zenginlerinin mükemmeliyetine özenmedik. Onu sadece, bir gün tahakkuku na çalışacağımız gaye bildik. SİZ ve biz elele verirsek, inanınız, tahakkuk ettireceğiz. Eğer size, ilk nüshamızdan itibaren bir "derli toplu" mecmua verebildikse, bu yoldaki adımımızı atmış sayılırız. Göreceksiniz, AKİS her hafta biraz daha mükemmele yakın şekilde çıkacaktır, daha olgunlaşacak, daha güzelleşecektir.

Bunun için, elimizde olan şeyler var. Bunları bizden beklemek hakkınızdır. Görüyorsunuz, bizim her şeyimiz açık. Zira prensibimiz, bilinip te tatbik edilmeyen klâsik gazetecilik prensibidir: "Bir gazetenin sahibi, onu çıkaranlar değil, okuyanlardır."

Elimizde olan şeyler var. Bunların başında tashih hatalarını asgariye indirmek geliyor. Geçen sayımızda, üzütüyle gördük ki, bazı yanlışlıklar musahhihlerden, mürettiplerden kaçmış. Belki hepsini bir kalemde kaldıramayacağız böyle hatalar, her gazete için mukadderdir, ama gün geçtikçe sayıları nın azaldığına, nihayet göze dahi görülmez hale geldiğine şahit olacaksınız. Bu hususta, size söz veriyoruz. Zira, tashih hatası, hakikaten tatsız ve münasebetsiz bir şeydir.

Resimlerimizi de, adet itibarile çoğaltacağız. Buna mukabil, sayfaları şişiren klişelere rastlayamiyacaksınız. Bunların baskısı da, gittikçe temiz bir hal alacaktır.

Daha, teknik bazı aksaklıklarımız mevcut. Bunları meslekten olmayanlar teker teker farketmezler. Bazı yerler beyaz kalmıştır, şuraya iki punto boşluk atılması unutulmuştur, bazı yerler fazla siyah olmuştur, buradaki harf başka kaiden düşmüştür. Ama, tecrübeli gözler görür. Tecrübesizler ise, bunlar önlendiğinde, heyeti umumiyesiyle mecmuanın halinde ve tavrında bir rahatlık sezerler. İşte biz size, bunu da vadediyoruz.

Fakat hepsinden mühimi, elbette ki mündereeattır. Okuyucularımız ekseriyet itibariyle memnunluklarını beyan ettiler. Aynı yolda devam edeceğiz. Aldığımız mektuplar arasında siyasî bakımdan tarafsızlığımızdan dolayı bizi alkışlayanlar, miktarı en yüksek olanlar; Buna mukabil, bazıları Demokrat Partiyi, bazıları Halk Partisini "tuttuğumuzu" ileri sürerek tenkidlerde bulunuyorlar Bunu da, tarafsızlığın icabı sayarak hoş karşıladık. Fakat inanılsın ki, ilk sayımızda ifade ettiğimiz' gibi, fikirleri . rengi ne olursa olsun - memlekette bir kıymet ifade eden şahsiyetlerin en aktüel meseleler hakkındaki düşüncelerini sütunlarımızda bulmakta devam edeceksiniz. Fikirler onlarındır, biz aksettiriyoruz. Haftanın her sahadaki icmali de, aynı bitaraf gözle yapılmaktadır, yapılacaktır.

Daha bu sayıdan itibaren, bazı yenilikler takdim ediyoruz. Büyük Millet Meclisinin açık olduğu zamanlar, "Yurtta Olup Bitenler" kısmımızda "Meclisten Notlar" okuyacaksınız. Sanat kısmimızda da, bir "Opera Albümü" takdim ediyoruz. AKİS, mutlaka koleksiyonu yapılması gereken bir mecmua olarak kalmak emelindedir. Bu koleksiyona sahip olanlar, bir müddet sonra, gayet istifadeli bazı dokümanlara malik bulunacaklardır, önümüzdeki haftadan itibaren de, "Dünyada Olup Bitenler" kısmımızda, hafta içinde dünyada adından en ziyade bahsedilen şahsiyetin portresini bulacak, hakkında özlü bir yazı okuyacaksınız. Spor sayfalarımız da, daha güzel resimlerle süsleneçektir.

Amatör ruhunu kaybetmemiş profesyonellerdir ki, yaptıkları, giriştikleri işlerde en ziyade muvaffak olurlar. Elinizde tuttuğunuz şu mecmuanın her sayfası o ruhta kimseler tarafından hazırlanmakta, her satırı aynı ruhtaki insanlar tarafından yazılmaktadır. Muvaffak olmak, pek çetin teknik imkânsızlıkları, güçlükleri yenebilmek için ne paraya, ne pula; bir tek şeye muhtaçtırlar: Sizin desteğinize yardımınıza, itimadınıza.

Onu esirgemeyiniz.

A K İ S

Kabine

Nasıl Kuruldu?

Gün, mayıs ayının 17 nci pazartesi günü; vakit öğle üstü; çalan telefonun numarası 11572 idi. Burası Ankaradaki Yataklı Vagonlar Acenteliğidir. Bir ses :

"— Ben, Osman Kapani, dedi. Benim bu gece için Istanbula bir yatağım vardı. Onu lütfen iptal ediniz."

Osman Kapani, bir akşam evvel, ertesi gün Strasbourg's hareket etmek üzere ahbaplarına vedada bulunmuştu. Aynı ertesi gün, saat 15.30'da Riyaseticumhurun Büyük Millet Meclisinde okunan tezkeresinde Osman Kapani'nin adı "Devlet Vekili" olarak geçiyordu.

Başvekil Adnan Menderes, üçüncü kabinesinde yer alacak arkadaşlarını o sabah çağırtmış, kendileriyle görüşmüş, Vekillik teklif edilen veya kabinede yer değiştiren bütün mebuslar bunu teşekkür, — bazıları minnet —, ile karşılamışlardır.

Gazetelerde yer alan ve Başvekilin yeni kabine için istişarelerde bulunduğu, istişarelerine devam ettiği, istişarelerini tamamlamak üzere olduğu yolundaki haberler, o günlerin tahminlerinden başka şey değildir. Yoksa kabine "itiraz etmemek, mutabakatın delilidir" prensibi ile kurulmuş, Adnan Menderes, isimlerin resmen açıklanacağı gün müstesna, bu isimlerin sahiplerine danışmak lüzumuzunu hisaetmemiştir. Bu, arkadaşlarına — ve kendisine — emniyetin en mükemmel delilidir.

Kabineye kimlerin yeniden dahil olacağı suali, Meclisin toplantısından evvel belki bir tek şahıs için çözülmüş, yeni Devlet Vekili Dr. Mükerrem Strol, Meclise Devlet Vekâletine ait 0051 plâka sayılı otomobil ile gelmiştir.

Bunun sebebi, Vekillige tehalükten ziyade otomobile tehalüktür, zira Devlet Vekilliğine ait bir tek araba varken, bu Vekilliklerin adedi — biri Başvekil Yardımcısı olmak üzere — üçe çıkarılmıştır.

Mecliste ilânı

Meclis, iktidar sıralarında da, muhalefet sıralarında da bir tek yer boş kalmamacasına doluydu. Tarihî günlerden biri olduğu, seyirci localarının da aynı derecede kalabalık bulunmasından anlaşılıyordu.

Hiç boş yer yok muydu? Vardı: Hükümete ayrılan kısım. Orası açık bekliyordu. Bir ara eski Millî Müdafaa Vekili Kenan Yılmaz, herhalde alışkanlıkla oturmuş, fakat bir dostu tarafından koluna girilerek kaldırılmıştı. Diğer Vekiller, tabi! "iktidar sıralarında, mebus arkadaşlarının yanı. na oturmuşlardı. Kabinenin kimlerden müteşekkil olacağım bilen kabine âza-

Yeni merhaleyi bekliyoruz

Server Somuncuoğlu
(*C. H. P. Meclis grupu Reis Vekili*)

1954 seçimleriyle, seçmen çoğunluğu D. P. nin iktidarda kalmasına karar verdi.

2 Mayıs seçimlerinden daha başka mânalar çıkarabilmek için, partilerin aldıkları oy miktarlarının kesin rakamlar halinde âmme efkârına arzedilmesini bekliyeceğiz.

Fikrimizce; bir takım siyasî neticeler çıkarmak, halkın meyli hakkında fikir edinmek için oy yekûnlarına ihtiyaç olmakla beraber, politik hayatın bugünü ve yarını bakrmmdan daha ehemmiyetli noktalar üzerinde durmak, o rakamlar olmasa da kabildir.

İçinde yaşadığımız günler, sadece D, P. nin yeni bir dört yıllık iktidarının başladığı ve C. H. P. nin ikinci bir muhalefet devresine girişinin mebdei değil, siyasî hayatımızın yakın veya uzak geleceğinde beklenen gelişmelere istikamet verecek günlerdir.

Çok partili hayatın, demokrasi rejiminin özlenen, fakat henüz elde edilemeyen gelenekleri için yeni bir olgunlaşma ve tecrübe devri başlıyor demektir.

Okumuş, yazmışı çok olan memleketlerin rejimi diye adlandırılan demokrasi, Türkiyede halk kütlesi içinde şimdilik selim aklı mesnet olarak bulmuştur.

Gelecek nesillerin çoğaltacağı aydın seçmenlerin, siyasî kaderi tâyin edecekleri güne kadar, bundan başka dayanılacak' müspet bir esas bulmağa da imkân yok. tur.

Bu hakikati ortaya koyduktan sonra, muhalif, muvafık günün politikasına girmiş olanların hal ve istikbal bakımından bir takım mükellefiyetler altında olduğunu söylemek yerinde olur.

Bunların başında politika anlayışı gelir. Filhakika, siyaseti şahsi veya zümre menfaatleri için bir vasıta ve o vasıtaya sahip olmak için de her türlü prensipten külliyen veya kısmen fedakârlık etme telâkki eden şark zihniyetini bir tarafa atmak lâzımdır.

Politikayı, müspet ilme dayanan ve ahlâk kanunları içinde icra edilen bir idare sanatı olarak kabul . etmeliyiz.

Zira, demokratik hayatımızın beklediği güzel ananeler ancak bu zihniyetle tesis olunabilir. ,

Geride bıraktığımız tecrübeler aksine misallerle doludur. Şahıs veya ekip menfaatleri uğruna fikir ve kanaatlerini, ondan sonra da saflarını gömlekten daha kolay değiştiren politikacıların revaçta olduğu zamanları yaşadık.

Şahıslar arasındaki itimatsızlıktan ve karşılıklı beslenen kinlerden dolayı siyasî partilerin mütemadiyen çatıştıklarına şahit olduk.

Kanaatimizce, mücadeleyi fikir ve kanaatlere ve onların ışığı altında meselelere hasredip, şahsî hisleri politika sahnesinin dışına atmak zamanı gelmiştir.

Ancak, bu yoldur ki, yoksul bir memleketin binbir derdine süratle çareler bulmayı mümkün kılar. Aksi halde karşılıklı çekişmelerle beyhude yere vakit kaybolur.

Seçmen çoğunluğunun, günlük hayat mücadelesi içinde, meselelerden dahi habersiz yaşadığını ve siyasî kanaatlerini izhar etmeğe davet edildiği zaman çapraşık bir takım hislerin baskısı altında olduğunu kabul etmelidir.

Bu durum karşısında, politikacı, onu aldatarak oy alacağı yerde, ahlâka sımsıkı bağlı kalarak hakikatleri söyliyerek, yazarak selim aklın tam faaliyet göstermesini temin etmesi gerekir.

Birçok yazarlarımızın ortaya koydukları bir hakikati etkrar etmek yerinde olur; Türkiyede fazilete bağlı kalan, inancını ve prensiplerini, müdafaa ederek şahsi menfaatlerini feda edenler, daha çok tahsil görmemiş vatandaşlardır,

Diplomalı aydınlardan Ön plâna gelmek şansını bulmuşların çoğu menfaatleri uğruna fikir, kanaat ve taraf değiştiriyorlar. Bu vaziyette kime, kimin ve nasıl rehberlik edeceği de bir mesele olarak karşımızda durmaktadır.

İşte bu kadar mufassal bir manzara arzeden siyasî zihniyet ve hayatımıza iyi bir istikamet vermek başlıca gayemiz olmalıdır,

Kanaatimizce, yeni çalışma devresi bu bakımdan da yeni bir merhale olarak önümüzde durmaktadır.

Tazelenmiş bir iktidar ve tekrar murakabe vazifesinde kalmış bir muhalefet yeniden faaliyete geçmek üzere bulunuyorlar.

Karşılıklı muameleleri, kullanacakları dil, yazılarındaki üslûp önümüzdeki dört yılın kaderine tesir edecek bir önemi taşımaktadır.

Memleketin- menfaati, Meclis ça-

(Devamı 34 üncü sayfada)

Dört kurucu Ve fotoğrafçılar Koraltan niçin koltukta değil?

ları, bilmeyen — eski Vekiller dahil — öteki mebuslardı. Bu bakımdan, pek çok kişinin gönlünde aslan yatıyordu.

İşte bu yüzdendir ki, yoklama bitip te Reis Vekili Fikri Apaydın Riyaseticumhur tezkeresinin okunacağını söylediğinde, salon, sinek geçse kanadının sesi duyulacak derecede derin bir sessizliğe gömüldü.

Ve kâtip listeyi okudu.

Mebuslar o kadar dalmışlardı ki, "Başvekil: Adnan Menderes" cümlesini alkışlamayı bile unuttular.

Liste sürpriz oldu.

Mecliste tefsirler

Meclis, kabineyi bu şekilde beklemiyordu. Rivayetler, hükümetin, bir Fatin Rüştü Zorlunun Devlet Vekâletine getirilmesiyle aynen muhafaza edileceği yolundaydı. Yahut, çok kuvvetli şahsiyetlerin, çok zayıf şahsiyetlerin yerini alması ihtimali mevcuitu- Fakat böyle bir tâdil beklenilmiyordu.

Hiç şüphesiz, hâdise, Başvekil muavinliğinin yeniden ihdası ve oraya Fatin Rüştü Zorlu'nun getirilmesidir. Köprülü Hariciye Vekâletinden alınamazdı; Köprülünün dış politika işlerini idare tarzı ise memnuniyet vermiyordu. Yapılacak bir tek şey vardı: Kabinede, Başvekilden küçük, Hariciye Vekilinden büyük bir mevki yaratmak, Hariciyeyi — Vekiliyle beraber — oraya bağlamak, bu suretle her tarafı birden kollamak. İşte, bu yapılmıştır.

Fatin Rüştü Zorlu belki kendini olduğundan da iyi gösterebilen, fakat mevcutların hakikaten en iyisi, Avrupai kafalı, bütün modern devlet adamları gibi iktisadî kavramı olan bir diplomat olarak tanınmıştır. Eksiği Parlamenter tecrübedir. Bu bakımdan, bazı müşküllerle karşılaşacağı şüphesizdir.

Dr. Mükerrem Sarol, Basın ve Yayın işleriyle uğraşacaktır. Vekil Mükerrem Sarol'un, Başvekilin yakını Mükerrem Sarol kadar nüfuzlu olmayacağı muhakkaktır. Bazı Vekillikler vardır ki, oraya getirilenler bir şeyler kaybederek gelirler, Başvekilin yakını Mükerrem Sarol bir tane idi, Vekillerin sayısı 16 dır.

Osman Kapanî, Tapu ve Kadastro işlerini tedvir edecektir. Vekilliği, — başta kendisi —, herkes için bir sürpriz olmuştur. Osman Kapanî, ya bir sefirlik, ya bir vekillik arzulamış, sefir olmanın eşiğine kadar gelmiş — Brüksele tayinine ramak kalmıştı —, fakat muhtelif mülâhazalarla son dakikada bundan vazgeçilmişti. Şimdi, beklemediği anda, arzusu tahakkuk etmiş bulunuyor.

Dr. Namık Gediğin, İçişleri için fazla hafif; Ethem Menderesin Millî Müdafaa için ziyadesiyle nazik görüldüğü müşahede olunuyor. Osman Şevki Çiçekdağın, hele Adliye Vekâletinde muhafazası umumî teessürü mucip olmuştur. Tıpkı, Rıfkı Salim Burçak'ın ayrılması ve yerine Celâl Yardımcı'nın getirilmesi gibi...

Fakat yeni tayinler arasında en ziyade hayret uyandıran, Demokrat Parti tarafından bu kadar sert şekilde tenkid edilen Cumhuriyet Halk Partisi iktidarının, hem de muvaffak olamamış bir vekilinin, Dr. Behçet Uz'un, o zaman oturduğu sandalyeye yeniden getirilmiş bulunmasıdır.

Bir Demokrat milletvekili:

"— İnsaf! Bizim Partide, Dr. Behçet Uz gibi düzineyle insan çıkardı" demiştir.

Yeni vekilin yeni partisiyle nisbeti henüz meçhuldür, buna mukabil politik hayatta vekillerin teknik değil, siyasî elemanlar olduğu malûmdur.

Yer değiştiren Fethi Çelikbaş ile Sıtkı Yırcalıya gelince, bunlardan birinçisi memnun — Vekil yiyen bir vekâletten harcanmamış. olarak kurtulmanın memnunluğu —ikincisi üzgündür — Vekil yiyen bir vekâlete gelmiş olmanın üzüntüsü —.

Adnan Menderes, Kabinesinin yeni azalarını ancak pazartesi sabahı görüp kendilerini yeni vazifelerinden haber. dar ettiği, fakat Kabine dışı kalan Vekilleri haberdar etmediğinden o gün öğleden sonra Mecliste, isimlerinin Riyaseticumhur tezkeresinde okunup okunmıyacağından habersiz bekliyen birçok kişi vardı.

Eski Kabineden hiç kimse, yeni Kabinede yer almamak gibi bir arzu izhar etmemiştir.

Program

Kabine, 23 Mayıs pazar günü Demokrat Parti Meclis Grupunda, ertesi gün de Mecliste programını okuyaçaktır. Programı, bizzat Adnan Menderes hazırlamaktadır.

Memleketle yapılması gereken işleri, başlıca iki kısımda toplamak mümkündür: Demokratik nizamın esaslarını kanunî müeyyidelerle getir - mek mecburiyetindeyiz — Topyekûn kalkınmaya muhtacız.

Evvelâ Gurupta okunacak programda, 2 mayıs seçimlerinin bir intikal devresini kapadığı söylenecek, bu devreyle beraber bazı çekişmelerin, acı tatsız hâdiselerin tarihe gömülmüş olması temenni edilecek, memleketin yeni bir istikbalin eşiğinde bulunduğu hatırlatılarak elbirliğiyle çalışılması istenilecektir. Vatandaş hak ve hürriyetlerinin katî şekilde ve herkesi mem nun edecek tarzda teminat altına alınması, yapılacak işlerin başında geleçektir.

Kalkınma hamlemize gelince, ilk iki Menderes Kabinesinin mümeyyiz vasfı, bu kalkınmanın yapıcısı olmaktır. Hakikaten dört sene içinde yurt, tanınmıyacak bir şekil almıştır ve o intikal devresi, içinde başlanılan işler semerelerini verdiği gün Türkiye, özlediğimiz vatan olarak karşımıza çıkaçaktır.

Menderes, şimdiye kadar hiç bir devlet adamımıza nasip olmayan dinamizmi ve ileri görüşlü iktisat telâkkisiyle yarınki parlak istikbal için bugünün bazı sıkıntılarını göze almış, nimetlerin daima külfet mukabili olduğunu unutmamış, gündelik politikanın esiri kalmamıştır.

Programda bu kalkınma hareketi.

Dr. Behçet Uz
Eski C.H.P.; Yeni D.P. Sağlık Vekili

nin, hattâ daha da süratli şekilde devam edeceği bildirilecektir.

Nitekim Nafia Vekâletinde Kemal Zeytinoğlu'nun kalması ve Ulaştırma Vekâletine Muammer Çavuşoğlu'nun getirilmesi büyük memnunlukla karşılanmıştır. Bu iki Vekil, yurt kalkınmasında Başvekilin en kıymetli yardımcıları olacaktır.

Programın bu kısmının, hem de muvaffakiyetle tatbik olunacağında hiç kimsenin şüphesi yoktur.

Anayasa tadilâtı

Fakat Demokrat nizamin getirilmesi bahsinde, söylenilenler şimdilik sadece söz'den ibarettir. Tek parti devrinden kalma Anayasanın değiştirilmesi için D. P. Büyük Kongresinden karar almak gerektiği, Par. tinin yüksek kademelerinde yerleşmiş olan fikirdir. Bu bakımdan, karar alınncaya kadar, harekete geçmek imkânı yoktur.

Teşriî hayatı engelleyici karakteri ve tek partiye hak tanıyan, fakat diğer partileri ezen Millet Meclisi İç Nizamnamesinin tâdili bahsinde de bir gelişme yoktur.

Radyoya gelince, yeni Devlet Vekili Dr. Mükerrem Sarol'ün ele alacağı ilk meselenin — ne de son — Devlet Radyosunun parti radyosu halinden çıkarılması olmayacağını tahmin etmekiçin bir kâhin sayılmaya lüzum yoktur.

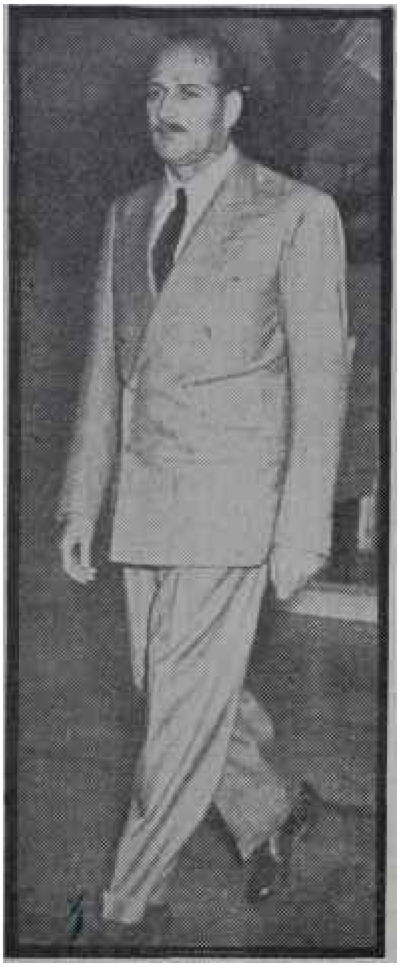
Dördüncü Büyük Kongre

Demokrat Partinin Büyük Kongresi, Bayramın hemen akabinde Ankara'da toplantıya çağırılacaktır. Kabinenin teşekkül tarzı dahil her şey, bunu göstermektedir. İntikal devresinin sonu ve yeni bir devrin başında İktidar Partisinin ileri gelenleri Büyük Kongrede tam bir fikir birliğini temin ve hizipleşmeleri önlemek gayesini gütmekte, hazırlıklarını ona göre yapmaktadırlar.

Kongrede, peşinde insan sürükleyebilecek, partizan tâbirle "rey sahibi" şahsiyetler kabine içinde alakonulmuştur. Sıtkı "Yırcalı, Emin Kalafat, Osman Şevki Çiçekdağ, Fethi Çelikbaş bunların arasındadır. Buna mukabil bir tek zümre, Samed Ağaoğlu - Fev-

Mecliste Demokrat Parti safları
Ortada el çırpmayan bir tek adam: Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu

Fatin Rüştü Zorlu
Başvekil Muavini

zi Lûtfi Karaosmanoğlu "tandem" i dışarda bırakılmıştır ki, bu, o kliğin bir tehlike teşkil etmeyeceğine inanıldığının delilidir.

Büyük Kongreden, evvelâ, Anayasanın tâdili bahsindeki kanaati sorulacaktır. Delegeler arasında, buna aleyhtar pek çok kimsenin çıkacağında şüphe yoktur. Memleketin selâmeti bakımından müsbet tezi savunacakların ekseriyette olması şayanı temennidir.

Zira Büyük Kalkınma hareketlerinin, mutlaka şeflik sistemiyle gerçekleştirilebildiği prensibi diye bir prensip mevcut değildir. Buna mukabil, şeflik sistemlerinin, Büyük Kalkınma Hareketleri gerçekleştirebilseler dahi, memleketleri hazin ve feci akıbetlere sürükledikleri, Hitler ve Mussolini misalleriyle bir defa daha ortaya çıkmıştır. Bu bakımdan D. P. Büyük Kongresi, şahsî menfaatin ve küçük düşüncelerin üstüne çıkmak durumundadır.

Kongre, Partinin yeni Erkânı Harbiyesini de seçecektir. Genel Başkanlık için bir tereddüt bahis mevzuu değildir ve Adnan Menderesin, hem de ittifakla seçileceği muhakkaktır.

Genel İdare Kuruluna seçilecekler ise, kulislerde hakikî bir meydan muharebesi vermek zorundadırlar.

C.H.P.

İki yolun ağzında

Cumhuriyet Halk Partisi Meclisi, 12 haziranda toplanacaktır. Bu, yeni bir havadis değildir; Genel Başkanlık resmî tebliğ ile hâdiseyi umumî efkâra bildirmiştir. Belki yeni olan, evvelâ Mecliste, onu takiben toplanması gereken Kurultayda cereyan edecek mücadeledir. Zira her iki toplantının da, Olağanüstü Kurultaydaki sessiz, sakin hava içinde geçmesini hiç kimse beklememelidir.

Geçen dört yıllık devrede, Ana Muhalefet Partisine iki zihniyet zaman zaman hâkim olmuştur. Bunlardan birincisini Meclis Gurupu temsil etmekteydi. Meclis Gurupu, şahıslarla değil, işlerle uğraşmak; mugalâta yapmak değil, fikir söylemek taraftarıydı. Gaye, daha doğrusu her şeyin üstünde tutulması gereken gaye iktidarı almak değil, memleket işlerinin daha iyi yürümesini temindi. Gurupun başında bulunan Faik Ahmet Barutçu, Avni Doğan ve onların mesai arkadaşları Server Somuncuoğlu, Cemal Reşit Eyüboğlu hep bu politikanın şampiyonluğunu yapmışlardır. Bu gurup içinde Kâmil Boran gibi bazı mebuslar, çatlak sesler çıkarmaktan geri kalmamışlardır, ama gurupa hâkim olan umumî hava daima yapıcı tenkid havası olmuştur.

Maalesef İsmet İnönü, bu gurupun sesine her zaman kulak vermemiştir.

İkinci zihniyet, Genel idare Kurulunun zihniyeti olmuştur. Gerçi Halk Partisinin Genel İdare Kurulu, mütecanis bir manzara göstermekten çok uzaktır, fakat bu, Genel İdare Kurulunun değil, Partinin bir hususiyetidir. Herhalde "Genel İdare Kurulu zihniyeti" Meclîs Gurupunun zihniyetiyle taban tabana zıt bir manzara arzetmiş, şahsiyatı işlere, mugalatayı fikire tercih etmiştir.

Bunun esbabı mucibesini bulmak zor değildir. Genel İdare Kurulunda sözü geçenler 1950 nin arefesinde vekillik eden, fakat 1950 nin ferdasında millet tarafından mebus dahi seçilmedikleri için Meclise giremeyen yaşça — maalesef — genç kimselerdir. Tam alıştıkları sırada, bulduklarını kaybetmek zor gelmiş, Partiyi, gayesi her şeyin üstünde iktidar olan bir siyasî teşekkül, "Meclis dışı" hüviyet taşıyan bir parti haline getirmişlerdir.

Partinin neşir organı bu kliğin elinde bulunduğundan, Genel İdare Kurulunun zihniyeti partinin sesi olarak aksetmiş, zaten İsmet İnönü de o zihniyete daha mültefit davranmıştır. Bilhassa seçim kampanyası, bazan Genel Başkana rağmen o hava içinde yapılmış; yapılmış ve bilinen netice elde edilmiştir.

Petrol, kanunu ve yabancı sermaye mevzularında Halk Partisinin Meclis içi ve Meclis dışı sözcülerinîn beyanları arasında büyük tenakuzlar olmuş, birinciler bunu hakikî mahiyetiyle ele alırken, ikinciler bir demagoji mevzuu yapmışlardır. İsmet İnönünün bütün seçim seyahatinde Genel İdare Kurulu zihniyetini müdafaa eder tarzda konuşması, onun da yanlış olduğu artık anlaşılan tezi tuttuğunu açıkca göstermiştir.

Şimdi, Halk Partisi Meclisi toplanırken, iki yolun ağzında bulunulmaktadır. Teşkilâttan gelen delegeler fikirlerini beyan edeceklerdir. Partinin ileri gelenlerinden biri:

"— Cumhuriyet Halk Partisi şu anda, içinden ölü çıkmış bir eve benze-

Kadın Mebuslar
"Les Trois Graces"

Meclisteki C.H.P. safları

1 + 30 = 31

mektedir " demiştir.

Bu, hattâ kazanılan yerlerde dahi böyledir. Bu bakımdan, dışarıya aksedecek haberlerde "bağlılık", "saygı", "itimat" kelimeleri çok geçecekse de, Meclisin içinde sert ve acı tenkidlerin işitileceği tabiidir.

Cumhuriyet Halk Partisi Meclis Gurupu, Server Somuncuoğlunun başkalındığında eski yolunda devam edeçektir. Server Somuncuoğlu :

"— Bizden, fikir ve yapıcı tenkidden başka şey beklenilmemelidir" demistir.

Mesele, bu zihniyetin Partinin he. yeti umumiyesine ne dereceye kadar hâkim olabileceğidir.

Ortada bir hakikat vardır: Halk Partisi, bizim "Genel İdare Kurulu zihniyeti" dediğimiz zihniyetle hareket etmiş ve ağır mağlûbiyete uğramıştır. İsmet İnönü — Partiyi dağılmaktan koruyan adam — her iki tarafı zaman zaman okşamış, fakat en kritik anlarda müfrit grupa uymuştur. Bundan sonra ne yapacaktır?

Kurultay toplanıp da Genel İdare Kurulunun bugünkü azaları arasında bir tasfiye yapıldığı takdirde, mesele kendiliğinden halledilecek, Kurultay fikrini beyan etmiş olacaktır. Fakat Kurultayın bu şekilde hareketi, ancak İsmet İnönü'nün tam ortada bulunması partiyle tahakkuk edebilecektir. Hattâ o bile şüphelidir.

Bu bakımdan, lider partisini yanlışlığı anlaşılan bir yoldan çıkarın, öbür yola sokmak vazifesiyle karşı karşıyadır. Bizden, Allah yardımcısı olsun.,

Bir bardak suda

Tebrik telgrafınıza Reisicumhurumuzun teşekkürlerini arederim. Fikret Belbez."

Bu, Reisicumhur Celâl Bayarın, kendisini telgrafla tebrik eden Muhalefet Partisi Genel Başkanı İsmet Inönüye gönderdiği teşekkür telgrafının metnidir.

Hâdise, basında geniş akisler uyandırmıştır.

İsmet İnönü, Büyük Millet Meclisinin yeni Devlet Reisi seçtiği gün, sıra bu seçime gelmeden Meclisi terketmiş, reyini kullanmadığı gibi, toplantıdan sonraki tebrikâtta da bulunmamıştır. Hattâ o gün riyaset makamım işgal eden Refik Koraltanın, yanındaki kâtibe söylediği;

"— Malatya geçmedi" sözü, radyo, da duyulmuştur.

Bir Muhalefet liderinin, hele seçim kampanyasından sonra kazanan rakibini tebrik etmesi, demokrasiyle idare edilen memleketlerde en basit muaşeret âdabına dahil olduğu gibi, bunun memleket menfaatleri bakımından lüzumu da öylesine aşikârdır ki, üzerinde durulmaya değmez. Bu bakımdan, İsmet İnönü hareketinden dolayı iktidar tarafından sert tarizlere maruz bırakılmış, hattâ bunların ölçüsü bile kaçırılmıştır. ,

Ancak, hareketin bir netice Olduğu gözden kaçmış, hareket tenkid edilirken sebepleri unutulmuştur.

Bu, bir haksızlıktır.

Ismet İnönü, Celâl Bayarın ve Adnan Menderesin ellerini sıkmamak için tebrik merasimine iştirak etmemiştir.

Bir seçim kampanyasından çıkmış bulunuyoruz Bu seçim kampanyası o kadar şahsî olmus, taraflar birbirlerine öyle ağır sözler söylemişlerdir ki, birbirlerinin yüzünü görmek, kampanya sona erince el sıkışmak ve objektiflere tatlı nazarlar atfetmek imkansız hale gelmiştir.

Tarih, İsmet İnönü'ye - gariptir - daima müşkül vazifeler yükler. Bu sefer de, ilk adımı atmak ona düşmüştür Güç olan işte bu ilk adımdır. İsmet İnönü onu atmamış, atamamıştır.

Dünyanın hiç bir demokratik memleke tinde, yani "Muhalefet liderinin Devlet Reisini tebrikinin en basit muaşeret âdabı arasında sayıldığı" yerlerde milletin mukadderatını elinde tu. tan veya tutacak kimselerin birbirlerine, mitinglerde «Cahil», «Bunak», «Alnının derisi sertleşmiş», «Jurnalci», «Sağır», «Memleketi satanlar» di. ye haykırdıkları görülmüş, işitilmiş şey değildir.

Eğer böyle bir kampanyadan sonra, başka türlü hareket edilseydi şaşmak gerekirdi.

Şimdi, bundan alınacak dersler, hareketin bir daha tekerrür etmemesi için yapılacak işler vardır. Evvelâ ana sebebi ortadan kaldırmak, siyasete nezahati sokmak gelir. Politikacılar, nihayet insandırlar. Etten ve kemiktendirler. Sinirdendirler. İnsanüstü hareketler onlardan beklenmemeli.

Bu bir bardak suda fırtınadır, ama o fırtınanın rüzgârını yok etmek, ortadan kaldırmak icap eder. Anlaşılıyor ki, bu bir zaruret haline gelmiştir.

Şahsiyatsız parti mücadelesi yapmak kabildir.

Meclisten Notlar

Yemin!

Derler ki: "Üslûb.u beyan-aynile insandır", İhtimal, yemin ederken bile.,.

1 — *Mebuslar oldu, — Adnan Menderes, İsmet İnönü vs — kürsüye* geldiler, gözlüklerini *taktılar, orada bulunan yazılı* metni okudular, *taraftarlarının alkışları arasında* indiler.

2 — *Mebuslar* oldu. — *Ömer Bilen v s .* —, kürsüye geldiler, *ceplerinden bir kâğıt çıkardılar, orada* bulunan *yazılı* metni değil onu *okudular,* indiler.

Kürsüdeki metin, *yeni, harflerle* idi.

3 — Mebuslar *oldu, — Osman Bölükbası v s — kürsüye* geldiler, *orada* bulunan *yazılı* metni değil, *yemini* ezberden okudulnr. *alkışlandılar,* indiler

4 — Mebuslar oldu, — *Emrullah Nutku v.s —. kürsüye geldiler, orada* bulunan *yazılı* metni *değil, yemini* ezberden o-*kumaya kalkıştılar, beceremediler. tekrar denediler,* tekrar *denediler,* kahkahalar *arasında indiler.*

Mesele hangi *partinin* değil, hangi sınıfın *ekseriyette* bulundugunu *tesbitte olmalı.*

Osman Bölükbaşı
Mecliste Üçüncü Adam

C.M.P.

Bölükbaşı Gurup Reisi

Cumhuriyet Halk Partisi, bütün muhalefet taktiği, hattâ stratejisini yeniden gözden geçirmeğe hazırlanırken, Cumhuriyetçi Millet Partisi Mecliste nihayet bir Gurup teşkil etmeğe muvaffak olmuştur.

Osman Bölükbaşı, talihsizdir, 1946 da Demokrat saflarındayken mebus seçilememiş, 1950'de Millet Partisinden mebus olduğunda Gurup meydana getirememiştir.

Meclisteki teamül, bir Gurup teşkil etmek için üç mebusa ihtiyaç gösterinektedir, İşte bu üç mebusu, geçen teşriî devrede Cumhuriyetçi Millet Partisi — ne de ondan evvel sadece Millet Partisi — bir araya getireme iniştir.

Şimdi Parti, başında Osman Bölükbaşı gibi yaman bir hatip — Sözlerinin keyfiyeti değil, söyleyiş tarzı ve kolaylığı bakımından — olduğu halde beş kişiyle temsil edilmektedir. Bu, Bölükbaşı'ya Gurup adına istediği zaman söz almak ve istediği kadar konuşmak imkânını verecekti.

Hatibin, seçim kampanyası boyunca Radyoda halk tarafından o çok beğenilen ve kendinden bahsettiren konuşmalarını, ufacık bir not kâğıdına bakmak suretiyle irticalen yaptığı düşünülürse, Adnan Menderesin bu devre Mecliste hayli söz duelloşu yapacağı anlaşılır.

İdare

Mekanizma yeniden çalışıyor

Seçimlerden 15 gün evvel hemen tamamiyle durmuş olan - tabiî mühim işler mevzuunda - devlet mekanizması atalette bugüne kadar devam etmiştir. Gündelik işlerden başkasına el sürerken evvelâ "Dur, baka. hm, hele şu seçimler geçsin" de diyen yüksek kademeler, 2 Mayısı takip eden iki hafta içinde de "Dur bakalım, hele şu kabine kurulsun da" düşüncesiyle vekâletlerde mühim kararları almaktan çekinmemişlerdir. Bu yüzden, sadece terfi veya tayin gibi idarî mekanizmanın iç bünyesini değil, iş sahiplerinin durumunu alâkadar eden meseleler de askıda bırakılmıştır.

Tayin listelerinden en mühimi, Hariciye Vekâletinde beklemektedir. Liste seçimlerden evvel hazırlanmış, fakat imzasına sıra gelince, beklemek tercih olunmuştur. Bu listeyle, Merkez deki memurlardan pek çoğu harice gönderilmektedir.

Halen, Hariciye Vekâletinde münhal en cazip mevki Atlantik Pakti Teşkilâtı nezdindeki Daimî Temsilciliğimizdir. Fatin Rüştü Zorludan açılan bu yere bir Büyükelçi tayini gerekmektedir. Hariciye Vekâletinde Nato işlerini tedvir eden Şadi Kavur bu payede olmadığından bazı zorlukların mevcut bulunduğu anlaşılmaktadır. Paris gibi bir şehirde bir de mükellef köşke sahip bu temsilciliğe, üstelik son derece tecrübeli bir diplomatın getirilmesi zarureti de açıktır.

Bîr ihtimal, Fransa Büyük Elçimiz Numan Menemenciloğlunun bu aktif vazifeye alınarak onun yerine, memnun edilmek istenilen bir şahsiyetin tayinidir.

Kabinenin kurulması şu günlerde tahakkuk ettiğinden, mekanizmanın yeniden faaliyete geçmesine intizar olunmaktadır. Mamafih aynı duraklamanın, demokratik hayata girdiğimiz için her dört senede bir tekerrürüne intizar gerekmektedir. Yalnız bizde değil, iktidarları serbest seçimle tayin edilen bütün memleketlerde "Seçim Devresi" bir atalet devrine tekabül etmektedir.

Bunun en son misali Birleşik Amerikada ortaya çıkmıştır. Başkan seçimlerinin arefesi ile Eisenhower'in iktidarı alışı arasındaki zaman, kabinenin tam manasiyle boş geçmiştir.

Modelimiz Amerika olduğuna göre...

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Uzak Doğu

Dien-Bien-Fu'nun son saatleri

Hindiçinide komünist kuvvetlerin muhasarasına 56 gün dayandıktan sonra nihayet 7 Mayıs günü sukut eden Dien-Bien-Fu garnizonunun bu hazin akıbeti bütün hür dünyayı heyecan ve teessüre garketmiş bulunuyor.

Hanoi'nin 300 kilometre batısında muhtelif dayanak noktalarından müteşekkil; dağınık fakat birbirini koruyan kalelerin teşkil ettiği Dien-Blen-Fu müstahkem mevkiinin sükutiyle askeri bakımdan tam bir felâkete uğranılmış sayılamazsa da, batılıların Cenevre konferansı masasında şimdi çok kıymetli bir kozu kaybettikleri şüphesizdir.

Bununla beraber Dien.Bien.Fu, komünizmle mücadele tarihinde, "sonuna kadar dayanma" parolasını simdi bir sembol haline getirmiştir, denebilir.

Bütün ajans, ve muhabir telgraflarından anlaşıldığına göre, garnizonun son saatleri şöyle geçmiştir:

Mahallî saatle 17 ile 18 arasında Vietmin nihaî savaşın ilk hücumlarına başladığı zaman düşman topçusu garnizonu 48 saattenberi bilâ fasıla dövmekte idi. İhtiyatta tuttuğu bütün yedek toplarını da ateşe sokmuştu. Molotova kamyonlariyle yeni gelmiş olan çeşitli otomatik silâhlar da ateşe katılmışlardı. Düşman ilk defa olarak "Stalin org" larını kullanıyordu. Bunlar 10 namlu roket atan ve çok tahribat yapan silâhlardır.

Düşman, kuzey, kuzeybatı ve doğu olmak üzere üç istikametten birden hücum ediyordu. Müstahkem mevkie tam mânasiyle kısaca girmişti. Fakat Vietmin, hücumunu bilhassa doğuda Eliane noktası üzerine teksif etmişti. Bu daha evvelden tahmin edildiği için garnizon elinde kalan vâsıtaların en sağlamlarını oraya yığmıştı. Dayanak noktaları çoğaltılmış dikenli tellerle takviye edilmişti.

Düşman. en kuvvetli noktaya en evvel vurdu

Eski bir karakolun enkazı üzerine yüksek bir yerde kurulmuş olan Eliane mukavemet merkezi, garnizon için biraz kımıldamak mümkün olsa, çıkılabilecek yegâne kuvvetli nokta olarak kalıyordu, fakat düşman evvelâ oraya vurdu. Maksadı Fransız garnizonunun herhangi bir hareketini önlemekti Durum vehamet kesbediyordu.

Saat 22 de. Vietmin, savunma tertiplerinin bütün yüzleriyle temasa geldi. Aynı zamanda batı cephesinde bir dayanak noktasını da düşürdü. Gece yarısı doğu merkezine girdi. Her yerde göğüs göğüse savaşlar oluyordu. Üç dayanak noktası birden düştü. Garnizon merkezde elan dayanıyordu. Fakat bitkindi. Cephanesi tükeniyor-

Kore İkinci Planda

Mücahit Topalak

Muharebe gürültüsü, Cenevre Konferansının seyrini değiştirmiş, mevzularının ehemmiyet sırasını altüst etmiştir. Cenevre'de Kore ve Hindicini meseleleri görüşülecekti. Fakat Kore ön plânda idi, çünkü Cenevre, daha evvel bu mevzuun tetkiki için tasarlanan ve hatla hazırlıkları da başlamış olan siyasî konferansın yerine kaim olmuştu,

Amerikalılar, Kore siyasî konferansının hazırlık müzakerelerin. de, bu konferansın ancak ve münhasıran Kore mevzuu ile meşgul olmasını istiyorlardı. Müzakerelerin daha şümullendirilmesi yolundaki komünist teklifleri reddediliyordu. Bu konferanstan vaz geçilip Kore ve Hindicini meselelerini müzakere edecek olan Cenevre Konferansının akdine karar verilmesi, haddizatinde, komünistlerin daha geniş muzakere çerçevesi prensiplerinin muvaffakiyeti olmuştur. Fakat iş bu kadarla da kalmamış, hâdiselerin seyri, daha doğrusu komünist Vietmin kuvvetlerinin Hindiçinideki harekât ve başarıları, şimdi Kore-yi ikinci plâna da atmıştır. Dien-Bien-Fu müstahkem mevkiinin düşmesiyle Hindiçini'de hâsıl olan durum, bu meselenin evvelemirde ve müstacelen ele alınmasını gerektirdiğinden, Kore müzakereleri birdenbire tavsamıştır.

Fakat, Kore'yi sulhsever yoldan birleştirmek davasının böyle âdeta bir yana bırakılmasının yegâne sebebi Hindicini meselesinin kazandıgı ehemmiyet ve müstaceliyet midir?

Konferansın ilk gününden itibaren, doğu ve batı bloklarının, Kore'yi sulhsever yoldan birleştirmek için ileri sürdükleri planlardaki zıddiyetin izalesine, görüşlerin kısmen olsun yaklaştırılmasın imkân olmadığı müşahede edilmiştir. Bu aynen Almanya meselesinde de hadis olmuş bir durumdur Nitekim bu yüzden Başkan Eisenhower, komünistlerin Kore olanlarına: "Almanya plânının Çincesi» deyivermiştir.

İki tarafın demokrasi hakkındaki, hür seçim hakkındaki fikirleri bir değildir. İki taraf, seçimlerin nasıl, ne zaman, hangi teşekküllerin nezareti altında yapılması lâzım geldiğinde de mutabakat noktası bulamamıştır. Batılılar, Kuzey Kore'de, Birleşmiş Milletlerin nezareti altında hür secimler yapılmasını, ve orada seçilecek olan mebusların, gelip Güney - Kore Parlamentosundaki münhal koltuklara oturmalarını istemektedirler. Filhakika, Güney Kore Hükümeti. nin, Kore'nin yegâne meşru hükürnıeti olduğuna dair Birleşmiş Milletlerce verilen bir karara, mutlak surette sadık kalınmak lâzım gelirse, bu türlü hareket zarurî olur. Fakat komünistler, Birleşmiş Mili letlerin bu kararını tanımadıkları gibi, aynı teşekkülün Kore mesebesindeki rolünü de hiçe saymaktadırlar. Onların kanaatince, Kore'de seçimleri yine Koreliler yapmalıdır.

Durum böyle iken, Avustralya murahhası tarafından ileri sürülen bir teklif, batılılar safında bir dalgalanmaya sebep olmuştur, Avustralya murahhası hem Kuzey Kore'de, hem de Güney Kore-de Birleşmiş Milletlerin nezareti altında seçim yapılması fikrini or. taya atınca, beklendiği veçhile, ilk protesto çığlığı Güney Kore Başkanı Singman Ri'den yükselmiştir.

Bu itiraz, Birleşmiş Milletlerin Güney Kore'yi, Kore'nin meşru hükümeti olarak tanıması kararına Uygundur ve bir bakıma bu kararın müdafaası icabıdır. Fakat Singman Ri'nin bu telâş ve asabiyetinde başka bir saik de aranamaz mı? Filhakika, Avustralya delegesinin teklifi veçhile Güney Kore'de Birleşmiş Milletlerin nezareti altında hakikî hür seçimler yapılacak ol sa, bugünkü Singman Ri Hükümetinin iktidarda kalabilmesi düşünülebilir mi?

Öyle görünüyor ki, demokratik esaslardan mahrum bulunan Ri hükümetinin nazarında, Kore'nin birleşmesini sağlamak esastır, lâkin bu birleşmenin, bugünkü Güney Kore Hükümetinin . idaresini bütün Kore'ye teşmil etmek suretiyle tahakkuku da daha az ehemmiyetli bir mülâhaza değildir.

Bidayette Amerika da Avustralya teklifini iyi karşılamamış, fakat bu teklif lehinde müttefikler safında bir cereyan baş gösterince. Amerika'nın tavrında bir değişme müşahede edilmiştir. Başkan Eisenhower'in Kore'ye gönderdiği şahsî mümessili Dean bu hususta Singman Ri'yi iknaya çalışmaktadır. Fakat ihtiyar başkan iki Kore'de birden Birleşmiş Milletlerin nezareti altında seçim yapılması esasım şiddetle reddetmekte berdevamdır.

Kore hakkında Cenevre Konferansı müzakerelerinin ikinci plâna geçmesinde, hattâ durur gibi olmasında bu vaziyetin yani batılılar. la müttefiklerinin bir noktada tam görüş birliğine varamamış olmadırının da dahli vardır.

Dien-Bien-Fu Mücahitleri
İşte böyle çarpıştılar

du.

Şafak vakti, Eliane düşmanın eline geçmişti; Yalnız iki dayanak noktası mukavemet ediyordu. Derken bunlardan biri düştü. Savaş şimdi yağmur altında, bir çamur deryası içinde devam ediyordu. Artık; General de Castries'nin kat kat ve dikenli tellerle çevrilmiş kumanda mevkii de doğrudan doğruya tehdit altına girmişti. Müstahkem mevki kumandanı bu sırada bir mukabil hücuma teşebbüs etti.

Mukabil hücum sökmedi

General de Castries, saat 8 de, mukabil hücumu devam ettirecek durumda olmadığını anladı. Bununla beraber, garnizon hâlâ toprağı karış karış müdafaa ediyordu. Saat 8.30 da Eliane'daki ikinci dayanak noktası da düştü. Saat 10 da düşman ele geçirdiği yüksek noktalardan üçüne daha topçusunu yerleştirdi.

Öğle vakti Vietmin'in kuzey .batı ve güney.doğudan yaptığı orta şiddette hücumla durdurabiliyordu.

Savaşlar yavaş yavaş şiddetini kaybeder gibi oldu. Yalnız merkezde göğüs göğüse mücadele devam ediyordu. 13 e doğru Vietmin kuvvetleri tepelerden aşağıya boşandılar. Tam mânasiyle gırtlak gırtlağa savaş başladı. Vietmin, dalgalar halinde geliyor ve el'an az çok mukavemet gösteren noktaları boğuyordu.

Claudine düştü. Saat 16 da General de Castries, General Cogny ile şu haberi veriyordu:

"Eliane 3, 11 ve 12 düştü. Şiddetli topçu ateşi altındayız. Düşman batıdan kütle halinde giriyor."

DeCastries'nin son sözleri

Saat 17 ile 17.30 arası Müstahkem Mevki Kumandanı General de Castries ile General Cogny arasında şu konuşma cereyan etti:

De Castries — "Durum gayet vahim. Her yerde savaşılıyor. Fakat kumanda karışık. Düşman bütün dayanak noktalarını basmaktadır. Akibetimizin yaklaştığını anlıyorum. Fakat sonuna kadar döğüşeceğiz."

Cogny — "Sonuna kadar döğüşeceksiniz. Kahramanca mukavemetinizden sonra Dien-Bien.Fu'ye beyaz bayrak çekmek mevzuubahis olamaz."

De Castries — "Topları, radyo malzemesini, kuran portörü, 17.30 da tahrip edeceğiz. Sonuna kadar döğüşeceğiz. Allahaısmarladık generalim. Yaşasın Fransa!"

Bu konuşmadan sonra General de Castries'in şahsî telsizi şunları da ilâve ediyordu:

"Beş dakika sonra burada her şey tahrip edilmiş olacak. Düşman birkaç metre ötemizde. Cümleye selâm!"

Sonra... Sükût.

Çıkış teşebbüsü

Sonra ne oldu? Bir ajans haberinde kumanda mevkiindeki parasütçülerin Isabelle istikametinde bir çıkışa teşebbüs etmeleri ihtimali bulunduğunu bildirdi. Filhakika Isabelle henüz düşmemişti.

Diğer taraftan Pekin radyosu, güney noktasından bir çıkışa teşebbüs, eden 2000 kadar Fransız birliği askerinin imha edildiğini iddia etti.

Bahis mevzuu olan askerler Dien-Bien.Fu merkezinden çıkanlar mıydı? Yoksa Isabelle'den merkeze yardıma gelenler mi idi?

Saat 1.50 den itibaren Isabelle de cevap vermemeğe başladı.

O akşam, Hanoi hava meydanında, Dien-Bien.Fu üstünde bir uçuştan dönen tayyareciler perişan ve meyustular. Radyocu, müstahkem mevki ile temasa gelemediğini söylüyordu. Altı saat müddetle kampın üstünde dolaşmış olan bir pilot, Isabelle'de büyük infilâklar olduğunu söyledi. Düşman uçaksavar topları susuyordu.

Muhasaranın, tarihçesi

Kasım 1953 — Mayıs 1954
316 ncı Vietmin tümeni Thai istikametinde harekete geçti,

20 Kasım :
General Navarre, Caston harekâtına girişti. Dien-Bien.Fu'ya binlerce paraşütçü indirildi. Dien.Bien-Fu, Hanoi'nin 290 kilometre batısında Laişao'nun 90 kilometre güneyindedir.

23 Aralık:
Vietmin merkezi Laos'u istilâ etti. Düşmanın 316 ncı tümeni Dien-Bienfu'ya 10 kilometre mesafededir. Müstahkem mevkide savunma işlerine hız verilmiştir.

Aralık sonu;
Düşmanın 308 nci tümeni ile 312 nci ağır tümeni Dien.Bien.Fu'ya doğru yürüyor.

1954 — 10 Ocak:
Müstahkem mevkiin savunma tesisleri tamamlanmıştır.

12 Ocak :
Dien.Bien-Fu güneyinde ilk çatışmalar.

20 Ocak :
Atlante harekâtı : Fransız - Vietnam kuvvetleri Annam sahiline çıkarıldı. Vietmin ise Dien.Bien.Fu etrafındaki kıskacını daraltıyor.

29 Ocak:
Vietmin'in müstahkem mevki üzerine doğrudan doğruya ilk hücumu. Fakat düşmanın 308 nci tümeni savaştan sıyrılıp Juang-Prolong üzerine yürüyor.

20 — 25 Şubat :
Vietmin, kuzey Laos'dan çekiliyor.

13 — 15 Mart :
Müstahkem mevkie karşı ilk umumî taarruz: Gabrielle ve Beatrice mukavemet noktaları düşman eline düştü. Yaralı ve ölülerin kaldırılması için bir mütareke akdedildi.

16 Mart :
Müstahkem mevkiin kuzey . Batısında Anne . Marie mukavemet merkezi Thai'i garnizon efradı tarafından terkedildi.

20 — 24 Mart :
Müstahkem mevki île güneydeki Isabelle mukavemet merkezi arasında hergün savaş oluyor. Neticede iki merkez birbirinden ayrı düşüyor,

30 Mart :
Vietmin'in ikinci umumî taarruzu: Düşman, merkez mukavemet noktasımn evvelâ kuzey doğusunu, sonra kuzey batısını ele geçiriyor,

1 — 7 nisan:
Vietmin, kuzey ve kuzey batıda, tazyikini arttırıyor. Ayni zamanda sızma ve boğma taktiğine başlıyor,

20 Nisan :
Müstahkem mevkiin doğu cephesi şiddetli bir hücuma uğruyor. Yine şiddetli mukabil, hücumlar görülüyor.

14 — 15 Nisan :
Vietmin uçak pistine musallat olu-

yor.

18 Nisan :

General de Castries kuzey batıdaki bir dayanak noktasını tahliye ederek mevzilerini teksife çalışıyor.

22 Nisan :

Vietmin, müstahkem mevkiin kuzey ve kuzey - batısına karşı yeniden taarruza geçiyor. Uçak alanının yarısı düşman elinde.

24 Nisan ;

Merkez . batıda bir dayanak noktası düşüyor.

27 Nisan :

Issbelle mukavemet merkezi hücu~ma uğruyor.

2 Mayıs :

Yeni bir taarruz başlıyor: Merkezde üç dayanak noktası düşüyor. Isabellein topçusu savaş dışı.

6 Mays :

Vietmin nihaî taarruza geçiyor.

7 *Mayıs :*

Dien-Bien.Fu'nun sukutu.

Cenevre Konferansında

Cenevre Konferansında 8 Mayıs cumartesi günü Hindicini meselesi ele alındığı zaman Dien-Bien.Fu bir gün evvel düşmüştü. Müzakereler, bu sukutun sebep olduğu bunaltı içinde başladı. Fransız tezi... Vietmin tezi... İlk bakışta anlaşmazlık tamdı. Evet, daha bir müddet müzakere, daha doğrusu pazarlık devam edecek. ti, fakat Dien-Bien-Fu' dâki yaralıların durumu vicdanların üzerine ağır bir yük gibi çöküyordu. Fransız Hariciye Vekili Bidault, müstahkem mevki düşmeden evvel Molotof'la Şuen Lai arasında mekik dokuyarak bu yaralıların tahliyesi için bir askerî mütareke sağlanmasına boş ye. re çalışmıştı. Bidault'a bu işin ancak umumî müzakereler çerçevesinde ele alınabileceği söylendi: "yarın diyorlardı, yarın konferans başladığı zaman meseleyi müzakere ederiz."

Bu sözler söylendiği zaman (7 Mayis cuma) Dien-Bien-Fu düşüyordu. Yarın dedikleri cumartesi günü diplomatlar masa başında yerlerini aldıkları zaman ise, Dieh-Bien.Fu garnizonunun bir gün evvel düşmüş olduğunu bütün dünya öğrenmiş bulunuyordu.

Evvelâ yaralılar :

Konferans böylece ağır bir hava içinde başladı. Fransada Meclis, hükümeti sigaya çekmek, hükümet de itimât istemek kararını veriyordu. Şimdiden Bidault'un başı üzerinde bu itimat oyunun neticesi bir kılıç gibi asılmıştı.

Bidault için diğer bir meçhul de Amerfka'nın Hindicini muvacehesindeki durumu idi. Bu durum son zailanlarda tehlikeli surette dalgalânmıştı.

Fransız tezi... Vietmin tezi..; Bunu Vietnam'ın askerî ve siyasî hal tarzlarını ihtiva eden iki plânı takip edecek ve mesele büsbütün karışacaktı.

Evvelâ Dien.Bien-Fu'daki yaralılar.

Molotof'un el çabuklugu:

Vietnam delegesi bir takrir verdi. Bu takrirde, sukut etmiş olan Dien-Bien-Fu müstahkem mevkiindeki ağır yaralıların biran evvel tahliyesi için bir mütareke akdedilmesi ve bunun müstaceliyetle görüşülmesi isteniyordu. Oturuma başkanlık eden Sovyet Hariciye Murahhası bu takriri alıkoydu; fakat muhtevasını açıklamadı. Buna mukabil derhal Vietmin murahhasına söz verdi. Vietmin Murahhası da mütareke meselesinin derhal görüşülmesini istiyordu. Hayret!... Vietnam murahhası kendi takririnde de aynı talebin bulunduğunu, Molotof'un bunu açıklamadan evvel Viet-

Anthony Eden

Konferansın ara bulucusu

min delegesine söz vermesini hayretle karşıladığını söyledi.

Sovyet murahhasında hiçbir hayret veya heyecan yok: "Filhakika Vietnam takriri de Vietmin delegesinin talebini destekler mahiyettedir" deyip kesti.

Yaralıların tahliyesini temin etmek gibi insanî bir teşebbüsün şerefi Vietmin'e maledilmek isteniyordu.

Fakat her şeye rağmen, Hindicini müzakerelerinin ilk müsbet neticesi bu oldu: Kumandanlar arasında bir mütareke akdi için müzakerelere başlanması kararlaştırıldı. Bu karar derhal talimata inkılâp etti ve Dien. Bien-Fu yaralılarının tahliyesine müsaade edecek bir mütarekenin, müzâkeresine başlandı.

keresine başlandı. Görüşmeler harp sahasında cereyan ediyor, o an toplar susuyordu.

Komünist blokta ayrılık var mı?

Dien.Bien.Fu'nun alınması, ilk bakışta komünist blokun Cenevre konferansında durumunu kuvvetlendirmiş gibi görünüyor ama, bu acaba aynı zamanda komünist blok içinde bir ayrılığın da arazı değil midir? Cenevre'deki gazetecilerin çoğu, komünist âlemin havasında böyle bir şeyin dolaştığını hissetmişlerdir. Molotof ve Şu En Lai'nin hakikî müzakerelere hazırlandıkları pekâlâ anlaşılmış iken, müstahkem mevkiin düşürülmesi, onların çok kere ince manevralarla tezahür eden politikaları üzerinde ters bir tesir yapmamış mıdır? Dien-Bien-Fu'nun düşürülmesi, Sovyet âleminin yüksekten idare edilen umum politikasını desteklemekten ziyade doğrudan doğruya Ho Şi Min'in müttefiklerine cevap verir gibidir.

Evet, herkes bilir ki, Moskova, Pekin ve Vietmin arasındaki münasebetler bahis mevzuu olunca, faraziyelere dayanmaktan başka çare yoktur, fakat bu işin; mütehassısı sayılan bir çok kimse bugün mütereddittir. Bu mütehassıslar diyorlar ki: "İşin sonunda, Kremlin, komünist Çinin güney doğu Asyada katî bir hâkimiyet kazanmasını istemez.

Diğer taraftan, gerek Moskova, gerekse komünist Çin şimdi topyekûn bir harbi göze alamıyacaklarına göre, batılıların da tasarladıkları bir Modüs Vivendi'ye yanaşmak mecburiyetindedirler. Bu ise ancak bir tampon devlet kurulması ile mümkündür. Tampon devlet de ancak Hindiçininin tsksimi ile mümkün görünüyor. İste Ho Şi Min'in de kabul etmediği de budur. Binaenaleyh Ho Si Mih, son bir gayretle Dien-Bien-Fu'yu düşürerek, batılıların karşısında olduğu kadar, ve belki daha ziyade dostları karşısındaki durumunu kuvvetlendirmek istemistir.

Zaten, Vietmin'in komünist Çine yüzde yüz bağlılığından ilk defa şüphe edilmiyor. Bunun evvelki misalleri de vardır. Vietmin, Laos'a karşı ilk büyük taarruzunu açtığı zaman Churchill şu fikri ileri sürmüştü:

"Komünist Çinin beynelmilel müzakerelere yanaşmakta olduğunu gören Ho Şi Min, ne olur ne olmaz elde bir şey bulundurmak maksadiyle ve tek taraflı bir kararla harekete geçmiştir..."

Bugün de buna benzer bir durum yok mudur?

Rusya

Malenkofun ikinci kabinesi

İlkbaharın ilk günlerinde Sovyet Rusya Yüksek Şûrası, Malenkofun başkanlığında kurulan yeni kabineyi alkışlarla tasvip etti.

Bu Malenkofun ikinci kabinesidir. Birincisini, Stalin'in ölümünü müteakip 1953 martında kurmuştu.

Bu iki kabine arasında fark var

mı?

Her şeyden evvel kaydetmek gerekir ki Malenkofun birinci ve ikinci kabineleri arasındaki fark, Sovyet Rusya'da bidayettenberi cari olan bir cereyan ve mukabil cereyanın yi" ne de bahis konusu olduğunu göstermektedir. Bu cereyanlardan biri vekillerin sayısını azaltmağa, diğeri çoğaltmağa matuftur.

Stalin devrinin sonlarına doğru, kısa tereddüt devrelerinden sonra ikinci cereyan galip gelmişti. Filhakika Stalin'in başkanlık ettiği son hükümette 73 üye vardı. En üst kademede bir nevi mahdut kabine bulunuyordu. Bu mahdut kabine, Stalin'den ve 13 Başvekil yardımcısından müteşekkildi. Bunların kontrolü altında 59 vekil çalışıyordu. Lâkin bu vekâletler aslında alelade teknik idarelerden başka bir şey değildi. Hattâ bazan bir iş için iki vekâlet ihdas edildiği de oluyordu. Meselâ kömür için ve petrol için ikişer vekil ve ikişer vekâlet vardı. Bunlardan biri memleketin doğu bölgeleriyle, diğeri batı bölgesiyle meşgul oluyordu. Sovyet Hükümeti muazzam bir bürokrasi makinesi haline gelmişti.

Seben? Öyle zannediliyor ki, ademi merkeziyetin memleketin iktisadî geüşmesine yardım edeceği zannediliyordu.

Dört aded birinci yardımcı:

Stalin ölünce, Malenkof, merkeziyet esasına gitmiştir. Filhakika Malenkofun ilk kabinesi bir nevi harp kabinesi çehresini taşır. Başvekil, en yakın mesai arkadaşlarının sayısını 13 den 4 e indirdi. Beria, Molotof, Bulganin ve Kazanoviç, Başvekil birinci yardımcısı unvanını aldılar. Yani dört adet birinci yardımcı.

Biraz garip ama, hali keyfiyet bu. Öte yanda, yine biraz garip bir şekilde, Mikoian sadece "yardımcı" olarak kaldı.

Bu mahdut kabineden sonra, Stalin zamanındaki gibi 59 değil, sadece 23 vekil geliyordu. Yani cem'an yekûn 29 üyeli bir hükümet.

O zamanlar, bütün mesuliyetlerin bir elde toplanmasının muhassenatondan bahsediliyordu. Meselâ yeni "Ziraat ve Stoklama" Vekili Kozlof'a eski vekâletlerden besi birden verilmişti: Ziraat, Pamuk, Stoklama, Sovkoz, Su ve Orman Vekâletleri hep bu zatın uhdesinde bulunuyordu.

Keza yeni "Hafif Endüstri ve İaşe" Vekili Kozigin de dört vekâleti deruhde etmişti. Bunlar arasında şu vekâletler de vardı:

Kasaplık Hayvan Vekâleti, Sağmal İnek Vekâleti...

Buhran ve vekil bolluğu:

Her halde, sonradan, merkeziyet sisteminin, vekâletlerin birleştirilmesinin faydasından ziyade mahzuru olduğu neticesine varılmış olacak ki, 1953 martında kurulan sistem çok devam etmedi ve tekrar vekâletlerin çoğaltılması yoluna gidildi. Malenkof, aradan bir yıl geçmeden, Stalin an'anesine dönerek vekillerin sayısını hatırı sayılır derecede çoğalttı.

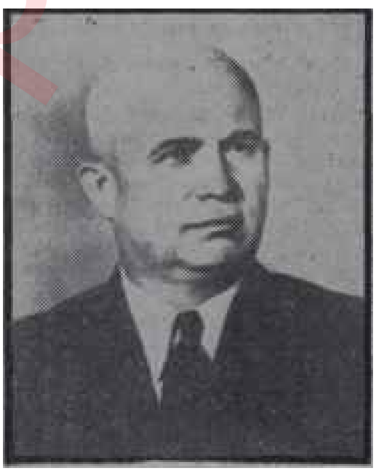

Malenkov
Kızıl Çar III

Şu, noktayı kaydetmek lâzımdır ki, bu kararın alınması, Sovyet Rusya'da ziraî sahada bir buhranın mevcut olduğunun müşahede ve itiraf edildiği tarihe tesadüf etmektedir. Kozlof, tek başına, bu derde bir çare bulabileceğe benzemiyordu. Bu itibarla ziraat işlerinin idaresi üç kişi arasında taksim edildi : Benediktof (Ziraî Ekonomi); Kozlof (Sovkozlan), Kornief (Stoklama).

Bunun gibi, halkın hayat seviyesini yükseltmek bahis mevzuu olduğu bir sırada ticaret sahasında da bir takım meseleler ortaya çıkmıştı. Bu sahada da eski esasa dönüldü: İç ticareti Mikoian aldı. Ticaret Vekilliğine de Kabanof getirildi.

1953 martında (hiçbir izahata lüzum görülmeksizin) Jeoloji Vekâleti lağvedilmişti. Bugün bu vekâlet tekrar ihdas edilerek başına Antropof getirilmektedir. Elektrik santralleri ile ve elektrik endüstrisi ile meşgul olmak için tek bir vekilin kâfi geleceği zannediliyordu. Bugün durum değişmiştir. Bu iki saha ayrı ayrı vekillere tevdi edilmiş bulunuyor.

Krutçev
Kızıl Veliaht

Eskiden bir Yüksek Tahsil Vekâleti vardı. Bu, Kültür Vekâletine ilhak edilmişti. Fakat şimdi Yüksek Tahsil Vekâleti yine istiklâlini ilân etmiş ve bu makama Yelutin tayin edilmiştir.

Bu yolda daha birçok misaller vermek mümkündür. Fakat bu kadarı dahi Kremimin şimdi idarede nasıl bir yol tuttuğunu göstermeğe elverir.

Malenkofun yakın mesai arkadaşları:

Malenkof'un bu ikinci kabinesinde ceman 52 vekil vardır. Buna, vekil mertebesinde olan üç şahsı daha ilâve etmek gerekir: İmar işleri için Devlet Komitesi Başkanı Sokolof, Devlet Güvenlik Komitesi Başkanı Serof ve Devlet Bankası Müdürü Popof. Bu suretle, yeni kabine 55 üyeli. oluyor. Halbuki Malenkofun 1953 martında kurduğu birinci kabinede yalnız 29 üye vardı. Bu demektir ki, Malenkof, şimdi mesai arkadaşlarının sayısım hemen bir misli arttırmış bulunuyor.

Bununla beraber Malenkof, mahdut kabine veya Presidium sistemine sadık kalmıştır. Bu mahdut kabinede şimdi üç birinci yardımcı vardır: (Molotof, Bulganin ve Kazanoviç). Bundan başka 6 tane de "yardımcı" bulunuyor: (Mikoian, Saborof, Pervukin, Tevozian, Malişef, Kozigin).

Hükümet içinde kolektif idareyi temsil eden bu 10 kişilik gruptur.

Malenkofun yakın mesai arkadaşları olan bu 9 kişiden dördü muayyen bir vekâlet deruhde etmemişlerdir. Bu hususta hiçbir aydınlatıcı malûmat yoktur. Belki ileride bu zevata da birer vekâlet verilecektir. Zira Sovyet Rusya'da idarenin en üst kademesi çok seyyaldir.

İki memura bir müdür:

Yüksek Sovyet Şûrasında gerek Malenkof, gerekse Krutçef vekillerin sayısının arttırılması hakkında bazı izahat vermişlerdir, lâkin bu, bir durumu kâfi derecede aydınlatmamaktadır. Bir yandan vekillerin sayısı arttırılırken, diğer yandan bürokrasi ile mücadele edileceği söyleniyor. Memur sayısı arttırılmadan yeni vekâletler nasıl ihdas edilir? Daha şimdiden bazı vekâletlerde iki memura bir müdür düşmektedir. Ziraat Vekâletinde 422 müdürlük, şube müdürlüğü ve kesim müdürlüğü var.

Sovyet Rusya bürokrasisi, bir buhran yaratma derecesinde büyümüş ve ağırlaşmıştır.

Gerçi bunu bilmeyen yoktur, fakat yükü hafifletmek için yapılan her teşebbüs dalma akamete uğramış, bürokrasi olduğu gibi kalmıştır.

İKTİSADİ ve MALİ SAHADA

Hariçte temasımız

Almanya ile memleketimiz arasında

Batı Almanyaya olan borcumuzla ilgili meseleleri konuşmak üzere Nisan ayının son haftasında Bonn'a giden Türk Ticaret Heyeti, Alman resmi makamları ile temaslarına devam etmekledir. Bonn Şefirimiz Suat Hayri Ürgüplü'nün riyaset eylemekte olduğu heyete, muhtelif vekâletler temsilcileri ile bankacılar dahil bulunmaktadır. Gelen haberlerden, konuşmaların büyük bir dostluk havası içerisinde cereyan ettiği; pürüzlü noktaların yakında ve her iki tarafı memnun edecek bir şekilde halledileceği anlaşılmaktadır. Konuşmalarda ilk olarak ele, borcun tesviye tana alınmıştır. Türk heyeti, borçları Türkiye Merkez Bankasının üstüne almasını ve Almanyaya tütün hububat ile sair ziraî ham maddeler ihraç eylemek suretiyle ödemesizi teklif etmiştir. Almanlar bu teklifi kabul etmişler, tatbiki için gerekli teknik hususların tesbitine muvafakat eylemişlerdir.

Borç meselesinden sonra ele, iki memleket arasındaki ticari temasların eskisi gibi yeniden arttırılması çarelerinin tesbiti hususu alınacaktır.

Uzun zamandan beri dünya ve memleketimiz umumî efkârını geniş ölçüde işgal eden ve üzerinde bir çok şeyler söylenilip yazılmasına yol açan bu borçlar meselesinin biran önce halledilmesi, muhakkak ki çok isabetli olacaktır. Ancak, halen yapılmakta olan konuşmaların yukarıdaki şekilde bir anlaşma ile neticelenmesi halinde Merkez Bankası, ihraç edilecek hububatın kalitesi bakımından güçlüğe uğrayacak gibi görünmektedir. Bellibaşlı hububat müstahsili memleketlerin elinde yüksek kaliteli ve düşük fiatlı ve ihraca hazır büyük stokların mevcut olduğunu biran gözönune getirirsek, gerek fiyat ve gerekse kalite bakımından oldukça avantajsız bir durumdu bulunduğumuzu teslim eylemek lâzımdır, sanırız.

Bu borçların ödenmesini vesile ittihaz eyleyerek resmî şahıslarımız ile hususi müstahsillerin mahsullerimizde standardizasyon meselesini biran önce ele almaları; elbirliği ile kalite üstünlük ve yeknesaklığını temine çalışmalarını temenni eyleriz. Dünyada mevcut kuvvetli rekabet karşısında zirai mahsuller ihracatımızı arttırabilmemiz veya hiç olmazsa aynı seviyede muhafaza edebilmemiz için bundan başka çare yoktur.

Türkiyeye milyonlar girebilir

Cihad Baban

Her teşriî devrede, o devreye bir kanun, bir cereyan, ismini, rengini veya hussutiyetini verir. 7 nci devre toprak kanunu devri idi, sekizincisi, yeni Seçim Kanununun damgasını yedi; dokuzuncu devre iktidardaki zihniyet ve hamle değişikliklerinin ifadesi oldu; içinde bulunduğumuz onuncu devrenin ise Türk Turizmine uğurlu gelmesini can ve gönülden temenni ederiz.

Memleketimiz, bu da sabık idarelerin derin alâkasızlığı yüzünden olacak, turizm meselelerine hiç el sürmemiştir. Bu davadan o kadar uzak kalmış, kendisini turizmin o kadar yabancısı hissetmiştir ki, bir gün böyle bir mesele kürsüye geldiği zaman, devrin Dahiliye Vekili Şükrü Kaya Türkiyeye turistin gelmiyeceğini, bunu düşünmenin dahi hayalperestlik olacağını söylemisti. Belki de haklı idi. Fakat aradan yirmi sene geçmeden her hamle yapan memlekette olduğu gibi, bizde de turizm fikri, şuur altından, şuur üstüne doğru süzüldü. Bugün, belirli bir fikir ve dava hattâ kuvvetli bir efkârı umumiye hareketi olarak kendisini hissettirmeğe başladı.

Turizm ve Otomobil Kulübü, eski uyuşuk tempo içinde, kendisine rakip bir teşekkül olan Türkiye Turizm Kurumunun geçen yıl tertip ettiği otomobil yarışlarına itiraz etmiş, Sayın Ali Fuat Cebesoyu da kendi uyuşukluğu içine alarak, "Türkiyede yol olmadığı, bu yarışların tehlikeli olacağı" bahanesiyle, ortalığa protestolar yağdırmıştı.. İsmi, Otomobil Kulübü olan böyle bir teşekkül, şimdi memnuniyetle görüyoruz ki, menfi havasını dağıtmış, Türkiyede yol olduğunu, Turizm Kurumunun yarışları vesilesiyle Öğrenmiş ve kendi kendisi, yarışlar tertip etmeğe karar vermiştir. Bir sene sonra dahi olsa, yeni hamleli rejime uymayan uyuşukluktan silkinip kurtulması, yukarıda söylediğimiz gibi şuuraltı fikirlerin şuur üstüne çıkmağa başladığını göstermektedir. Hakka rücu ettiğinden dolayı Reşit Saffet Atabineni tebrik ederiz. Bir taraftan yolların yapılması, bir taraftan refah seviyesinin yükselmesi, vatandaştaki teşebbüs kuvvetinin artmış olması, bizde de bu davaya yakın bir ilgi gösterilmesini intaç ettirmiştir. Türkiyenin medeni dünya konseri içinde ayrı bir mevkie sahip olması da biri ister istemez hareketin ve temasın içine doğru sürüklemektedir.

Basit hesaplar Türkiyemizin mal ihraç etmeden dövizi ithal etme yani "turizm" vasıtasiyle kısa zamanda 500 milyona yakın bir servetin, memleket ekonomisine akacağını göstermektedir. Yalnız her modern dava gibi, bu dava da organizasyon ve koordinasyon is. ter. Bunları hükümetten bekliyoruz... Efkârı umumiye hazır.. Memleketimiz bakir... Eski uyuşuk zihniyetler mağlûp olmuş durumda... Ortada kala kala helvayı pişirip, yemek kaldı.. Bu hamleyi de 10 uncu Büyük Millet Meclisinden ve onun yeni hükümetinden bekliyoruz.

Uyuşturucu maddeler ve Türkiye

Zehirli madde imal eden, satan, ve kullananlara karşı açılan şiddetli mücadele ve bilhassa İstanbul gibi büyük şehirlerimizde alınan hayırlı neticeler okuyucularımızın malûmudur. Türkiye, bu mücadelesini memleket dışına da nakletmiş; Birleşmiş Milletler Uyuşturucu Maddeler Komisyonuna sunduğu iki karar sureti büyük bir çoğunlukla kabul edilmistir. Bu kararlardan birincisi, kaçakçılığa mâni olunması için hükümetlerin doğrudan doğruya muhabere edebilmeleri; ikincili ise, uyuşturucu maddeler ticaretinin kontrolü için Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi vasıtasiyle Milletlerarası Polis Teşkilâtına müracaat edilip yardımının sağlanması yolundadır.

Türkiye, zehirli maddeler imâline yarayan afyonu geniş ölçüde istihsal eden bir memlekettir. Maalesef İstanbul şehri de bu maddeler imal ve satışı ile uğraşanların mühim merkezlerinden birisidir. Bu maddelere karşı mücadele için arttırılmış olan ağır cezalar gerçi bu işin ticaretini biraz azaltmıştır. Ancak, öte taraftan fiyatların dehşetli şekilde yükselmesine mâni de olmamıştır. İnsanlığı kemiren bu âfete karşı, tek başına yapılacak bir mücadelenin neticesiz kalacağı aşikârdır. Binaenaleyh, bu işi milletlerarası bîr hüviyete büründüren hükümetimize ve ilgili komisyondaki temsilcimize ne kadar teşekkür etsek azdır.

Yabancı sermayedarların ziyareti

Memleketimize sermaye yatırmak ve memleketimizdeki iş imkânlarını araştırmak üzere mütemadiyen irili ufaklı yabancı sermayeler ve iş adamlarının yurdumuzu ziyaret eyle. diklerini gerek resmî şahsiyetlerimiz, gerekse hususî iş âlemimize mensup Türk müteşebbisleri ile etraflı görüşmeler yaptıklarım görüyoruz. Seçimler sırasında biraz seyrekleşmiş olan bu ziyaretler yeniden büyük bir canlılık kazanmıştır. Yakında memleketimize, gene bu maksatla 52 tanınmış

Amerikalı İş Adamları Türkiyede
Business is Business

Amerikan iş adamından müteşekkil bir gurup gelecektir.

Bütün bu, ve bunlardan sonraki ziyaretlerin memleketimiz ve milletimiz için en hayırlı şekilde meyvalar vermesini candan dilemek, her Türk gibi bizim de baş vazifemizdir. Ancak, mümkün olan azamî verimin sağlanması, bir başka deyimle tabii kaynak ve servetlerimizin israf edilmemesi, kazançtan payımıza düşenin elde edilmesi için sadece kuru temenninin para etmiyeceği meydandadır. Yabancı sermayedar ve iş adamı ile ortaklık yapar ve birlikte iş görürken en az onun kadar bilgili, ehil, anlayışlı ve kabiliyetli olmak zorundayız. Tarihî zaruretler bizi, bilhassa müteşebbis insan bakımından çok müsait duruma sokmuştur. Bugün, bir teşebbüsü iktisadi olarak işletebilmek için herşeyden önce işletmecilik bilgi ve tecrübesine sahip elemanlara tasarruf eylemek lüzumu vardır. Gerçek bir idareciye, personel mütehassısına, teknisyene ve bilhassa maliyet muhasebeci ve tatbikatçısına sahip olmadan yapılacak işbirlikleri, daima zarara müncer olur. Bilhassa yabancı sermaye ile işliyecek teşebbüslerde yapılacak memleket içi ve dışı tahlil ve murakabelerin, çok bilgili elemanlara muhtaç olduğunu hiçbir zaman hatırdan çıkarmamak da lâzımdır.

Bütün bu isleri yapacak mütehassıslarımızın sayısının pek az olduğunu, mevcutlardan birçoğunun da bilgi ve tecrübelerinin yenilenmeye muhtaç bulunduğunu kabul eylemeli, milletçe çarelerini araştırıp gereğini yapmak için biran önce harekete geçmeliyiz.

Dış Piyasalarda

Milletlerarası Petrol Kongresi

Gelecek Haziran ayının 5'i ile 15'i arasında Roma şehrinde milletlerarası bir petrol kongresi toplanacaktır. Kongreye, A.B.D., İngiltere, Almanya, Fransa, Kanada, HoLlanda, Venezüella, Belçika, Meksika, Avusturya, İsveç ve Brezilya katılmaktadır.

Gelen haberlere nazaran kongrede, petrol ve müştakları üzerinde yapılan keşiflerle bunların tatbik sahasına konuluş metodları müzakere edilecek; karşılıklı görüş teatisinde bulunulacaktır. Petrol işletmeciliğine geniş ölçüde girişmiş olan memleketimizin de bu kongre ile yakından alâkadar olmasını, mütehassıslarımızın mümkünse müşahit olarak bu kongrede hazır bulunmalarını temenniye şayan görüyoruz.

Mısırda durgunluk ve panik

Her fırsatta Türkiye aleyhine faaliyet göstermekten bir türlü geri kalmayan Mısırın asker idarecileri, hariç ile o kadar meşgul bulunmakta, başkalarının işlerine o kadar burunlarını sokmaktadırlar ki bu arada kendi memleketlerinin iktisadî durumunun içerisine düştüğü müşkül halden habersiz görünmeyi yegâne hal çaresi olarak görmektedirler.

Mevcut siyasî istikrarsızlık, emniyet yokluğu Mısır piyasasında büyük bir itimatsızlık ve durgunluk hüküm sürmesine yol açmıştır. İflâsların sayısı ve ihtiyarî tasfiyelerin miktarı hızla artmaktadır. Memleketin mahdut sayıdaki ana sanayi ve ticaret işletmelerinin ekserisi işlerine son vermiş vaziyettedir. Fiyatlar çok artmıştır. Enflâsyona gidilmekte olduğu yolundaki rivayetler her gün kuvvet, kazanmaktadır. Yabancı firma ve şahıslar, Mısır bankalarından paralarını çekmeye devam etmektedirler.

Siyasî bakımdan Ortaşarkta bir istikrarın kurulmasına mâni olan bu küçük Arap memleketinin, iktisadî istikrarsızlık ve buhrana sürüklenmek suretiyle yaratacağı bulanık havadan en iyi kimlerin istifade edeceği malûm, olduğu için biz, biran önce zecrî tedbirlere başvurarak bu komşu memleketin iktisadiyatını ıslah etmesini samimi olarak temenni ediyoruz.

Amerikanın fındık rekoltesi

Türkiyenin en mühim ihraç mallarından birisi olan fındığı yakın zamanlara kadar Akdeniz bölgesinde sadece memleketimiz ve İspanya istihsal ederdi; halbuki yakın bir gelecekte bu iki memlekete bir üçüncüsü katılacaktır. O da Amerika Birleşik Devletleridir. 40-50 sene evvel Anadolu'dan Amerika'ya götürülen fındık fidanları ıslah edilip yetiştirilmiş; geniş ölçüde fındık dikimine başlanılmıştır. Amerikan Hükümeti, fındık müstahsillerini himaye etmekte, geniş bir şekilde teşvik tedbirleri almaktadır. 1953 yılında Amerika'nın fındık mahsulü 30.000 tonu bulmuştur. İstihsal Amerika'da bu tempo ile devam ederse üç, dört sene sonra dünya piyasalarında Amerika, rakip olarak bizimle boy Ölçüşecektir. Kalite ve fiyat bakımından üstünlüğümüzü muhafaza edebilmek için gerek müstahsillerimizin, gerekse resmî makamlarımızın gereken tedbirleri şimdiden almaları mutlaka lâzımdır, zannındayız. Çünkü, Amerikan fındiki arının standart tipler halinde, çok temiz ve üstün evsafta oldukları da gelen haberler içerisindedir. Teknik imkânlardan faydalanılarak ucuza da mal edilen ve dolayısiyle ucuz da satılan Amerikan fındıkları karşısında fındıklarımızın istikbalini şimdiden düşünelim.

İspanya ve Tunusta zeytinyağı rekoltesi pek yüksek

Bu iki memlekette bulunan ticaret ataşelerimizden gelen ha. herlerden, her ikisinde de bu yılki zeytin ve zeytinyağı mahsulünün pek bol, hattâ rekor derecesinde olduğu anlaşılmaktadır. Tunus'un yemeklik zeytinyağ istihsali 90 — 100.000 ton civarındadır. Tunus bu vaziyete göre, içerisinde bulunduğumuz sene dahilinde harice en az 52 000 ton zeytinyağı ihraç edebilecek vaziyettedir. İsnanyanın istihsali ise 330.000 tondur. Bunun 55 000 tonunu ihraç edebilecek vaziyettedir. Bu duruma göre, dünya piyasalarına bu iki memleketten cem'an 100 .— 110.000 ton tutarında, büyük bir kısmının asiti % 1 den az olan yüksek

kaliteli yemeklik zeytinyağı arzolunacak, demektir. Zeytin ve zeytinyağı müstahsillerimiz ile ihracatçı ve ithalâtçı firmalarımızın, bu iki rakip memleket durumunu yakından takip ederek gerekli tedbirleri almalarını temenni eylerken, hayat pahalılığı ile mücadele eden resmi makamların bu mevzu ile de alâkadar olmalarını dileriz.

İç Haberler

50 kiloluk çimento torbalarında ihtikârı önleyici tedbirler

Bazı ithalâtçılarımızın ecnebi satıcı firmalarla anlaşmak suretile 50 kg. olması icap eden kâğıt çimento torbalarını 40.50 kg. olarak hazırlattıkları ve bunları 50 kg. lıkmış gibi piyasaya arzederek fahiş kârlar temin ettikleri tesbit edilmiştir.

Müstehlik aleyhine olan bu hareketin önlenmesi mevzuunda tedbirler alınmaktadır. Bu arada, gümrüklerde bu gibi paketlerin muayene ve tartıdan geçirilme mecburiyeti usulü ittihaz olunmuştur.

Diğer taraftan bu işi haber alan yabancı memleketlerde de, hilenin kâşifinin hangi tarafa mensup bulunduğu ve "parlak fikir" in kimden geldiği araştırılmaktadır.

Kliring anlaşmalı memleketlerden ithal edilecek malların transferi

Avrupa iktisadî İşbirliği sahası dışındaki kliring anlaşmalı memleketlerden birisinden ithal edilecek mal için alısan tahsis permisi, şayet mer'i dış ticaret hükümlerimize aykırı bir mahiyet taşımıyorsa ve fiatta da lehte bir fark mevcut olursa, memleket değişikliği yapmak isteyen ithalâtçıların taleplerini Merkez Bankası inceleyerek intaç edecektir.

İktisat ve Ticaret Vekâleti bu hususta bir sirküler neşrederek alâkalı lara tamimde bulunmuştur.

Yeni gümrük tarifesi 7 haziranda meriyete giriyor

7 haziran 1954 tarihinden itbiaren meriyete girecek olan gümrük tarifesindeki hükümler ile ahdî indirim ve taviz listeleri tetkik edilmeden çıkarılan söylentiler, piyasada yersiz endişeler uyandırmış ve bu sebeple bazı ithalâtçılar fırsattan faydalanma yoluna giderek fiyat arttırması teşebbüsünde bulunmuşlardır.

Halbuki gümrük tarifesi, ahdî indirim ve tâvizler sahasında bir çok memleket menşeli maddeler hakkında hemen tatbik edilmiyecek Gatt ve mümasili anlaşmalı ve andlaşmalı memleketlerden gelecek mühim maddeler eski hükümler dahilinde ithal edilecektir,

Türkiye Pamukçuluk Kongresi çalışmaları

17 mayıs pazartesi günü Ankarada toplanarak üç gün devam eden Türkiye Pamuçuluk Kongresi, pamukçuluğumuzun inkişafı hususunda çok mühim mevzuları incelemiş ve müsbet kararlara bağlamıştır.

Ziraat Vekilinin bir nutku ile açılan kongrede; bilhassa istihsal usulleri, mahsulün standardizasyon, sigorta ve ihraç imkânları üzerinde durulmuştur.

İlk traktör fabrikamız

Ziraî kalkınmamızın temeli olan traktör ve diğer ziraî aletlerin faaliyetini idame ettirebilmek için yabancı memleketlere ödediğimiz döviz miktan her sene biraz daha artarak muazzam bir yekûn olmak istidadındadır.

Bunu dikkate alan alâkalılar, yerli bir fabrika ile bu mübrem memleket ihtiyacını karşılama yolunda bir müddet evvel teşebbüse geçmişler ve ilk müsbet neticeye varmışlardır.

Muhtelif teklifler arasında en müsiat görüleri Minneaoolis - Moline Amerikan şirketi İle Türkiyeden iştirak edecek olan hissedar müesseseler arasında bir protokol imzalanmıştır.

Bu protokole göre: Türkiyede motor, traktör ve her türlü ziraat makinesi imal edecek olan fabrikanın hissedarları şunlardır: T. C. Ziraat Bankası, Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu ve Minneapolis - Moline şirketi.

İKTİSADİ VE MALİ SAHADA

Ortaklığın sermayesi 20 milyon liradır.

Tesisler memleketimizin ihtiyacını karşıladıktan başka, Ortaşarka ve hattâ icabında Avrupaya ihracat yapabilecek bir kapasitede olacaktır.

Zamandan, istifade ve mümkün olan süratle faaliyete geçmek maksadı ile tesisler bir taraftan kurulurken, diğer taraftan Ankarada, Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumuna ait bulunan motor fabrikasında gerekli hazırlıklar yapılarak derhal imalâta başlanacaktır. Önümüzdeki üç yıl içinde bir yandan montaj devam ederken diğer taraftan fabrika kapasitesinin % 80 ine yakın bir miktarım imal kabil olabilecektir.

Ham derilerimize hile karıştırılıyor

Almanyaya ihraç edilen derilerin tuz lama, depolama ve istif işlerindeki ihmal ve dikkatsizlikten dolayı mü. him bir kısmının hasarlı olduğu alıcı firmaların şikâyetinden anlaşılmıştır.

Almanyadaki ticaret ataşemiz de, vaki şikâyetleri aksettiren bir rapor hazırlıyarak İktisat ve Ticaret Vekâletine göndermiştir.

Büyük bir döviz metaımız olan tuzlu ham derilerin bu suretle kötü şöhret alması, dericiliğimizin istikbali bakımından endiveler doğurmaktadır.

Petrol arama müsaadesi

İlk petrol arama müsaadesinin Soconi Şirketine verildiğinden beri, başta Amerikalılar olmak üzere birçok yabancı firma daha Petrol Dai. resi Riyasetine müracaat ederek yeni imtiyazlar istemişlerdir.

Halen, araştırma için verilen müsaadelerin adedi üçtür ve her üçü de sadece, memleketimizin dokuz petrol bölgesinden açık bulundurulan yedi tanesinde jeolojik ve jeofizik araştırmalar içindir. Petrol sondajları ve onu takip eden aramalar hakkında, hususî bir başka müsaadeye lüzum vardır ki, bunun hazırlıkları tamamlanmak üzeredir.

Jeolojik araştırmalarda ümitli sahalara düşecek yabancı şirketlerin, bu müsaadeyi de en kısa zamanda isteyeceklerine şüphe yoktur. Formaliteler, Amerikada hazırlanmakta olan bir nizamnamenin tamamlanmasını gerektirdiğinden bu hususta yaz ortasını beklemek lâzım gelmektedir.

Zira, Amerikadan alınan haberlerde, nizamnamenin temmuzdan evvel hazırlanamıyacağı bildirilmektedir.

KÜLTÜR SAHASINDA

Üniversite

İmtihanların arefesinde

Üniversite, imtihanların arefesinde bulunuyor.

İmtihan meselesi, üniversite talebesinin başlıca derdidir. Muhtelif fakültelerde çeşitli imtihan usulleri olduğu gibi, ayrıca aynı daldaki iki fakülte arasında imtihan usulleri bakımından da büyük farklar mevcuttur.

İstanbul Hukuku ile Ankara Hukuku bu mevzua en güzel misali teşkil eder. İstanbul Hukukunda dersler, ikişer ikişer guruplara ayrılarak kur'a ile çekilen ilk gurup "eleme" olarak vasıflandırılır. Bir talebenin elemeyi vermesi için bu guruptaki derslerden 5 er den aşağı olmamak suretiyle, yekûn olarak da 10 u doldurması icabeder; şayet 10 u doldurup da bir ders. ten 5 den aşağı not almışsa elemeden kalmış sayılır. Sözlü imtihanlara da ancak bu dersi verip elemeyi geçtikten sonra girebilir. Sözlülerde gene aynı usul mevcut olmakla beraber, her gurupun yekûnunun 14 olması lâzımdır.

Ankara Hukukunda ise ders kesimine bir ay kala iki ders ayrılarak elemeyi teşkil eder. Bu eleme diğerinden şu şekilde farklıdır:

Gene iki dersten en aşağı 5 er alınarak . yekûn olarak 10 u tutturmak icabeder ama, şayet yekûn tuttuğu halde bir dersten alınan not 5 ten aşağı ise talebe sadece o dersten değil, elemeden ve dolayısiyle otomatikman sözlülerden de kalmış sayılır. Üstelik müteakip devrede elemeye, 5 ten yukarı aldığı derslerle beraber, yeni baştan girmek mecburiyetinde kalır. Elemeyi geçen bir talebe ise, sözlülerin hepsinden aynı gün imtihan olur ve hem vasatî 7 tutturmak, hem de her dersten 4 ten yukarı not almak şartiyle sınıfını geçebilir. Aksi halde bir kırık not yüzünden diğerleri hep 10 ar dahi olsa bütün gurup derslerinden kalmış sayılır. Gelecek devre de bir tek ders yüzünden, hattâ bazan 1 numara yüzünden vaktiyle geçmiş olduğu bütün imtihanlara yeniden girmek mecburiyeti gibi büyük bir eziyette katlanır.

Bu izahattan iki fakülte arasındaki imtihan usulü farkları bariz şekil anlaşılıyor. Üstelik İstanbul'da "Şubat hakkı" olup, Ankara'da olmadığını da söylersek aradaki farkın azameti daha iyi meydana çıkar. Ankara Hukuku, istanbulunkine nazaran imtihan usulleri bakımından daha ağır ve zordur. Halbuki bu iki fakültede aynı dersler okutulur ve öğretim süresi ikişinde de aynıdır. Yalnız İstanbul'da bir de lisan dersi mevcuttur. Ankaralıların bir müddet evvel kendilerine de Şubat hakkının tanınması için yaptıkları müracaat henüz netice vermemistir.

Maksatları yüksek tahsil görmek olan bir çok genç, bir tek ders yüzünden bir sene bekledikleri gibi üstelik ertesi sene bütün imtihanlara yeniden girmek külfeti altında ezil. inektedirler. Bu yüzden birinci sınıfın 600 - 700 mevcuduna mukabil, son sınıf talebesinin adedi 100 ü geçmemektedir.

Arkeoloji

Eski Yunan tarihi yeniden mi yazılacak?

Arkeoloğ Sir Arthur Evans 1900 da ilk defa olarak Girit Adasında Kral Mirios'un muazzam Knossos sarayı harabelerinde yaptığı araştırmalarda yüzlerce eski levhaya rastlamaya muvaffak olmuştu. Uzun çalışmalar neticesinde bulunan levhaları üzerlerindeki çizgilere göre iki kategoriye ayırdılar. Evans birbirinden ayrı iki lisan olduğunu iddia ettiği bu çizgilerin bir kısmına linear A., diğerlerine de linear B. adını vermişti. Böylefce yarım asırdanberi bu sahanın ilim adamları levhalardaki çizgilerin ne ifade ettiğini aramakla meşguldüler.

Nihayet geçenlerde Amerikada, Michael Ventris isimli otuzbir yaşındaki bir İngiliz mimarının bu sırrı çözerek akla yakın bir solüsyon bulduğu ilân edildi.

Söylendiğine göre Ventris henüz onüç yaşında iken Sir Arthur Evans'm milâttan iki bin sene evvel Minos medeniyeti hakkında verdiği bir konfersnsın tesiri altında kalarak bir taraftan müsbet tahsilini yaparken, diğer taraftan da yıllarca bu mevzuda amatörce çalışmış ve bu sırrı çözmeye uğraşmış. Alimlere göre Ventris'in ortaya attığı yeni iddiası tahakkuk ederse kadim Yunan Tarih ve medeniyetini yeni baştan yazmak icabedeçektir.

Ventris iyi bildiği eski Yunanca ve lâtince dilleri ve ikinci dünya harbinde kriptograf uzmanı olarak çalıştığı sıralarda öğrendiği çeşitli metotların yardımı ile araştırmalarını Cincinnati Üniversitesi Profesörlerinden Carl Blegen'in 1951 de neşrettiği ve Pyles şehrindeki Kral Nestor'un sarayının harabelerinde elde ettiği altı yüze yakın levhanın vesikalarını ihtiva eden ilmî eserine teksif etmiştir. Evans ile Blegen'in levhalardaki çizgileri hakikaten birbirine tetabuk etmekte idi ve Ventris, linear B. kategorisinde topladığı bu asar üzerinde yaptığı incelemelerde Girit adasındaki Kuossos harabeleri ile Yunan yarımadasındaki Pyles harabeleri levhalannın metinlerinde büyük bir yakınlık buldu. Maahaza âlimler, Homer'in de biraz müphemiyetle işaret ettiği gibi Aşil'lerin okuma yazma bilmediklerini kabul etmekte idiler. Şu halde muhtemeldir, ki bu levhalar ileri Girit

Michael Ventris

Tarihle Oynayan Adam

medeniyetinin akıncı ve fatihlerinin muharebe destanlarını veya zafer hikâyelerini ihtiva eden levhalar olabilir..

Önceleri Ventris de bu levhaların Minos'lara ait olabileceğini düsünmüştü. Levhalarda at başı, kupa gibi pek küçük şekilleri ihtiva eden 88 değişik işaret bulunmaktaydı. Her işaretin bir heceyi ifade etmekte olduğu muhakkaktı. Ventris, Cambridge Üniversitesinin Filoloji Profesörü John Chadwik'in yardımı ile çalışmalarına devam etti, her şekilin muhtemel kelimelerin başında, ortasında ve sonunda ayrı ayrı mânaları ifade edebileceğini hesaplıyarak bunları binlerce değişik anahtarlarla birbirine raptetti. Nihayet teşekkül etmeye başlıyan kelimelerde eski Yunan dilinde bazı mânaları olan mefhumlar belirmeye yüz tuttu. Şekillerden bazıları meselâ yanyana okunup diğerlerinden ayrılınca Ko-no.So ibaresini teşkil etmişlerdi. Bu, tabiatiyle Knossos demek olacaktı. Diğer bir kelime ise iki heceden yani iki şekilden terekküp eden Ko-Wo mefhumu idi iki Korwos, klâsik Yunancada erkek çocuk anlamına gelir.

Ventris ve arkadaşlarının tetkiklerini derinleştirmeleri neticesinde, Homer'in bu ülkede bir kaç meslek erbabı var demesine rağmen o tarihte Pylos'ta gayet maharetle işlenmiş bir çok sanat eserleri bulunduğu ve din adamları, fırıncılar, terziler, nalbantlar ve hamamcılar yaşamakta olduğu tesbit edilmiştir. Hattâ Ventris'in bilhassa üzerinde durduğu bazı levhalarda Yunan ilâh ve ilahelerinin adlarına dahi rastlanmıştır. "Athena", harp ilâhı "Ores", "Apollo" ve «Poseidon» gibi.

Geçen hafta resmî bir açıklamada bulunan Ventris kadîm tarih biliminde bazı değişiklikler yapmak lâzım geldiğini ilâve etmiş ve "Aşillerin daha Homer'in yaşadığı devirden 700 sene evvel dahi okuması, yaz-

ması olan bir kavim bulunduğu ve Minos'luların değil, bilâkis bu kavmin hicret etmesi ile Yunan medeniyetinin yayıldığı bedihî olmuştur. Belki hattâ milâttan evvel 1400 de bu kavim Giriti istilâ ederek Kuossos'a yerleşmiş ve burada Kuossos sarayı harabelerinde bulunan zafer destanlarını tersim etmiştir. Susan "Bilginin uzun asırlar zulmette bıraktığı bu medeniyetin dili bugün hâlâ sekiz milyon insanın kullandığı lisandır," demistir.

Eğitim

Okuyan öğretmene hasret

Memlekelimizin okumuş ve aydın insanlara olan ihtiyacı müşessem bir realite halinde karşımızda durmaktadır. Mektepler, eğitim yurtları v.s. gibi kültür müesseseleri açarken, en çok dikkat edilecek nokta buralarda ders verecek, adam yetiştirecek olanların durumlarını nazarı itibara almaktır. Yani her şeyden evvel kültürel bünye bakımından kuvvetli ve sağlam öğretmen adedini çoğaltmak gerekir. Bu, takibedilen maarif politakasının en esaslı prensibi, olmalıdır.

Bugün öğretmen deyince, herkesin aklına sabahleyin mektebe giden, talebelerine ders anlatan, müzakere yapan; sonra da evine dönen bir insan gelir. Fakat öğretmenin bunun haricinde yapması lâzım gelen başka işler, hattâ vazifeler yok mudur? Elbette vardır. Bir kere öğretmen en çok okuyan adam olmalı, daima kendi branşı ile ilgili mevzularda tetkiklerde bulunmalıdır. Okuyan, tetkik ve tetebbuda bulunan öğretmen yalnız kendine değil, talebelerine, dolayısiyle mensup olduğu cemiyete büyük faydalar temin eder. Düşünülsün bir kere, bugün bizde öyle fizik, kimya hoçalan vardır ki, mektepte okuttuktan şeylerin haricinde pek az şeyler bilirler. Max Planch, Einstein, Heisenberg onlar için sadece adı bilinen şahıslardır. Halbuki, meselâ Fransa'da bir fizik öğretmeni için Einstein'i, Max Planch'ı tanımamak diye bir şey düşünülemez.

Bu misal bizim için çok acıdır. Fakat o nisbette de, telâfisi zarurîdir.

Meseleyi başka bîr noktadan ve daha da umumileştirerek ele alabiliriz Bizde öğretmenlerin okuması, yahut okuyamaması biraz da bugünkü içtimai şartların icabatındandır.

Okumak ve tetkik etmek fiilinden anlaşılan şey üzerinde duralım. Bizde neşredilen ilmî ve ciddi eserlerin azlığı umumî olarak bir tetkik ve tetebbu zafiyetinin mevcudiyetini göstermektedir.

Cemiyetimizin insanları, evvelâ da. ha zaruri olan ihtiyaçlarını temin etmek peşindedirler. Hayat, yaşama gailesi onları mânevi mevzular üzerine eğilmekten menetmektedir. Bu cihet okumayanlara, tetkiklerde bulunmayanlara hak verdirecek kadar sarih ve ortadadır. Lâkin temelli ve müsbet bir maarif politikası her şeye rağmen insanlara okumak ve tetkik etmek yolunu âşılamalıdır. Harp senelerinin Almanyasmdan bir misal alalım. Bu memlekette, 1939 — 43 yılları arâsında yalnız felsefî mevzulara dair 3 binden fazla eser neşredilmiştir. Harbin âfetleri düşünülecek olursa bunun azameti takdir edilir. Almanyada bu neden böyle oluyor? diye soracak olursak cevabi gayet basittir: Çünkü orada istikrar bulmuş, yerleşmiş bir maarif politikası mevcuttu, insanlar okumadan duramıyorlardı.

Şu halde, bir taraftan öğretmenlerin okumalarını, eser vermelerini isterken, diğer taraftan da maarif politikamızın istikametini buna göre tevcih etmemiz gerekmektedir.

Şayet bu 'memleketin ihtiyacı olan insanlar yetiştirilmek isteniyorsa, okuyan, okuma zevki olan ve bu zevki aşılayabilen insanların yetiştirilmesi yoluna gidilmelidir. Memlekette kırmızı, yeşil, mavi kapaklı romanların yerini ciddî ve ilmî eserler almağa başladığı gün okuyan ve okuduğunu anlayan insanların arttığına inanabiliriz.

107.000 Talebe Mübadele Edildi

New-York — Unesco tarafından yapılan bir istatistiğe göre 1953 yılında muhtelif 70 memleketin 2014 üniversitesi ve yüksek okulları arasında 107.000 talebe mübadele edilmiştir. 1952 yılında ise bu miktar 85 bin idi. Ayni istatistiğe göre halen Fransada 13.709, Ingilterede 8.277, Isviçrede 4.250, Arjantinde 3622, Batı Almanyada ise 3.549 mübadil talebe bulunmaktadır. Bunların arasında sekiz bini Amerikalıdır.

Rockfeller vakfının yardımı

New - York — Rockfeller vakfı bu sene, ilmî araştırma yapacaklara bir yardım olmak üzere 1.469.079 dolar tahsis etmiştir. Bundan başka Münihdeki milletlerarası gençlik kütüphanesine 31.000 dolar, Salzburg'da seminer yapan Amerikalı talebeler için de 25.000 dolar yardımda bulunmuştur.

Metamatikçiler günü

Münih — Alman metamatik ve tabiî ilimler cemiyetinin kongresi Münihte açılmıştır. Kongreye federal Almanya dahilindeki yüksek okulların metamatik branşındaki bocalan ile, yabancı memleketlerdeki profesörler iştirak etmiştir. Kongrede aktüel problemler ve metodlar mevzuubahis edilmiştir.

Rıfkı Salim Burçak
Tesbih fikrinde değil, elinde

TIB DÜNYASINDA

Hekim Hayatından Ümit Kestiği Hastasını Öldürebilir mi ?

Dr. Esad Eğilmez

Tanrı insanlara, ıztırap ve üzüntüleri dindirmek için bazı çareler vermiştir. Felsefe, din ve moral de bu yolda imkânlar aramaktadır. Bir yandan da hekimlik, tabiatın insanlara reva gördüğü felâketlerle amansız bir savaşa girişmiş durumdadır Tababet tedavi etmek, iyileştirmek ve bunlar kabil olmazsa teselli etmek amacındadır. Diğerlerine her zaman muvaffak olmasa bile teselliye daima muktedirdir.

Bazı hastalıklar ve bunların doğurduğu ıztıraplar ve acılar karşısında; insan gücü, ilâçlar ve tedavi vasıtaları aciz kaldığı zaman; en son, en kesin ve en iyi çare olarak hekime öldürmek de teklif edilmektedir. Amansız bir hastalığa yakalanmış bir hastanın tedavisinden ümit kesildiği zaman; onun, yavaş yavaş erimesine, ölüme sürüklenmesine katlanmak, ve acıları karşısında kol kavuşturarak aciz bir durumda mukadder akıbeti beklemektense; kendi ellerimizle, anî bir şekilde bütün dertlerinden onu bir hamlede kurtarıvermek meşru bir çare gibi görünmektedir.

Hasta, kendisi, ıstıraplarından kurtulmayı şiddetle arzuluyorsa he" kim de bütün gayretlerinin lüzumsuz, faydasız ve sonuçsuz olduğuna kanaat getirmişse cismanî azabı sonuçlandırmak ve ruhu serbest bırakmaktan başka ne yapılabilecektir? Artık hekimden istenen faydasız bir tedaviye ve hastanın acılarına bir sinir kolonyası kadar bile tesiri olmayan boş tesellilere devam etmektense onu Ölüme terketmek veya öldürüvermektir. Bu, ihmal yolu ile veya aktif olarak cinayet işlemek gibi bir şeydir. Buna taraftar olanlar bu işe. Eutanasie diyorlar. Güzel ölüm, tatlı ölüm mânasına gelmektedir.

İngiltere'de 1935 denberi ötanazinin kanunlaştırılması için tekliflerde bulunan bir cemiyet var. Günlük basın son aylarda bu cemiyetin faaliyetlerini aksettirdi. İkinci dünya savaşı sırasında çalışmalarım durdurmuş olan bu cemiyeti ihtiyar bir hekimin heyecan veren fikirleriyle yeniden bir heroik konu üzerindeki incelemelerine başlamış bulunuyor.

Öldürmeğe hakkımız var mı? Buna bir hekim olarak derhal cevap verebiliriz: Hayır...

Sanatımız yüz senedenberi işkence ile ölüme karşı savaşmaktadır. İşkence ile öldürme ancak siyasi ve askerî sahada itibar görmüştür. Cellâtların bile, daima bir âmme işi yapan, en kesin mahkeme kararlan ile harekete geçen ve müdahale eden şahışlar haline getirildikleri bu devirde bir hekimin, öldürmede aracılık yapması kadar gayri tabiî bir durum olamaz.

Arzu ile ölüm (La mort consentie) konusu pek eski devirlerde de münazara konusu olmuştu. O zamanlar, intihar bir cinayet olarak telâkki edilmekte idi. İntihara iştirak veya yardım yahut hastanın arzusu üzerine herhangi bir şekilde onun hayatına son verme bir katil, bir cinayet olarak kabul edilmekte idi. Fransa'da 1789 da millet meclisi İlk defa olarak intiharı meşru saydı. Yani intihara teşebbüs edenler hakkındaki ceza hükümlerini kaldırdı. Bu serbestlik, insan haklarının yüksek ve mutlak prensipleri olarak tanındı. Artık bugün Fransa'da intihar kanunen meşrudur. Ancak intihara yardım ve iştirak kesin olarak menedilmistir. Ağlanacak kadar ıstırap çeken ve öldürülmesini ısrarla isteyen bir dostunu öldüren şahsı, Fransız mahkemeleri ölüm cezasına çarptırır. Şu halde intihara teşebbüs eden ve Ölmek isteyen kimsenin rızası; öldürme için haklı bir sebep sayılmıyor.

İngiliz hukuku da intiharı uzun zaman bir suç olarak kabul etmiştir. Bu gün ceza müeyyidelerinin kaldırılmış olmasına rağmen kanun ruhen sağlam bir şahsın intiharını yine de bir suç gibi karşılamaktadır. Nitekim, 1901 de intihar etmek isterken yanlışlıkla sevgilisini öldüren bir genç kız, ceza mahkemesinde adam öldürmek suçundan beraat etti. Fakat intihara teşebbüs suçundan hapse mahkûm oldu.

İki kişi intihara teşebbüs eder de biri ölümden kurtulursa bu kimse arkadaşına intihar telkin eden bir mücrim gibi katilden mesul addedilir.

Bir kimseyi kendi rızasiyle öldürme de İngiliz hukukunda bir katil fiili olarak vasıflandırılmıştır.

Belçika hukukunun da hareket tarzı böyledir. Madde şu şekildedir: "Ölüme razı olan bir şahsı öldürmeğe teşebbüs etmek veya öldürmek, bu şahıs öldürülmesini ısrarla istemiş olsa bile, bir katil veva cinayetten veya bunlara teşebbüsten farklı değfdir."

İtalya ceza kânunu, arzusu üzerine bir kimseyi öldürme fiilini 6-15 yıl hapisle cezalandırıyor

Almanya, İspanya, Holanda ceza kanunları da buna benzer hükümler ihtiva etmektedir.

İsviçre hukukuna gelince: 1 Ocak 1942 de yürürlüğe giren Federal ceza kanununun 113 üncü maddesinde arzu ile ölüm hakkında şöyle denil. mektedir: "Bir şahsın ciddi ve büyük ısrarları üzerine onu öldüren kimse hapisle cezalandırılır."

Yalnız bu ciddî ve büyük ısrarlar ibaresinde bir çok mânalar gizlidir. Ancak ölenin; derdinden kurtulmak için ölümü ısrarla istemiş olmasıdır ki, kendisinin ölümünü, alelade bir katilden ayırır. Yani ölenin, ölüm arzusunu hekime izhar etmiş olması veya hekimin hastaya son çare olarak bu heroik teklifi yapmış olman ve hastanın da bunu kabul etmiş bulunması bu fiile bir "rıza ile ölüm" mahiyeti vermektedir. Bu teklifi yapan doktor olmasa da durum değişmez, ölüme namzet kimseden sâdır olan isteğin kesin obuası da lâzımdır.

Kursan, ölüm arzusunu sarahatla ifade etmiş o l m a l ı d ı r . "Ancak rızasiyle ölüm isteyen hasta hakkında endikasyon nasıl konulaçaktır. Yani hastanın durumunun değerlendirilmesi nasıl olacaktır? Birmiizin ölüme mahkûm addettiği bir hasta hakkında bir diğerimiz başka bir karara varabiliriz? Yani başka bir hekim öyle bir hal şekli bulabilir ki ölüme müracaat bir zaruret olmıyabilir. Bütün hareket ve düşüncelerimizin her zaman doğru ve hakikatin aynı olduğunu nasıl iddia ecebiliriz? Hekim yalnız başına nasıl endikasyon koyacak ve hastalığı nasıl değerlendirecektir? Herkes gibi hekim de yanılabilir.

Sonra, derdine çare bulamadığımış ve acısına katlanamadığı îcin kendi rızasına dayanarak herhangi bir ilâçla veya bir vasıtayla bîr an evvel öldürülmesine ve ıstıraplarımn din dirilmesine karar verdiğimiz bir hastanın o sıralarda keşfedilecek bir deva ile hastalığından kurtarılamıyacağını nereden biliyoruz?

Görülüyor ki mesele henüz halledilmekten çok uzaktır.

Bir kadın hastam var. İyi tahsil görmüş, aydın ve hassas Aylardanberi tedavi ediyorum. Kendisinde karaciğer kanseri var. Frsnsada ve burada yapılan tedaviler netice vermedi. İlk zamanlarda kendisini oyalıyor ve aldatabiliyorduk. Hastalığını bilmiyordu. Ailenin ve doktorların ısrarla gizlemelerine rağmen artık korkunç hakikati sezmiş, bulunuyor. Herğün biraz daha eriyor, çöküyor ve yıkılıyor. Çektiği ıstırap sonsuzdur. Durumu insan kalbinin dayanâmıyacağı kadar hazindir; Bir kaç gün önce tekrar ziyaretine gittim. Muayene etmek bile imkânsız. Ya-

(Devamı 34 üncü sayfada)

ASKERLİK SAHASINDA

Silâhlar

Yeni Bomba Tecrübeleri

Yeni tecrübeler atom bombalarının kullanılması hakkındaki prensip ve esaslar üzerinde değişiklikler sebep olmaktadır. Bir hidrojen bombasının patladığı tesir sahasından çok uzaklarda da çeşitli tesirlere rast gelinmiştir. iki . üçyüz mil ötedeki sahada binalar sarsılmıştır. 80 mil uzaklıkta ise patlayıştan bir buçuk saat sonra radyoaktif küllerin havadan düşmesiyle balıkçılarda yanıklar hâsıl olmuştur. Bu bombaların, ilim adamlarının tahminlerinden daha fazla kudretli olduğu anlaşılıyor. Son tecrübelerde tazyik, kayıt aletlerinin tesbit edemiyeceği bir dereceye çıkmıştır. Bir tecrübe için 350 millik boş saha kâfi derece emniyetli sayılmamaktadır. Bu saha içinde insanlar yaralanmakta ve gıdalar zehirlenmektedir. Radyoaktif zerreler bin mil ötelere kadar tesir ediyor.

Fransa

Juin'in Azli Meselesi

Fransada Mareşal Juin'in azledilmesi efkârı umumiyeyi işgal etmekte devam ediyor. Hükümetle mareşal arasındaki ihtilâf, Avrupa müdafaa topluluğu meselesinden çıkmıştır. Bu mesele uzun zamandır yalnız Fransa siyasî hayatında değil, milletlerarası politikada münakaşa edilmektedir. Mareşale göre bu muahede kabule şayan değildir. Mareşal; askerlerin siyasî beyanat yapamıyacakları kaidesine riayet etmiyerek fikrini umumî bir toplantıda ifade etmesi üzerine azledilmişti.

Bu hareketini tekrar etmiyeceğine dair Nato'ya söz vermiş olan mareşal Nalo'daki mevkiim muhafaza edecektir.

Amerika

Amerika'da Hava Müdafaası Hazırlıkları

Amerikanın muhtemel bir hava taarruzuna karşı müdafaası üzerindeki çalışmalar gittikçe artan bir ehemmiyetle yürütülmektedir, Rus bombardıman tayyareleri henüz Amerikaya gidip dönecek kadar uzun hareket siasına malik değildir. Fakat bunlar kanatları arasında süratli Jet av uçakları taşırlar. Bu şeklideki tayya reler kullanıldığı takdirde bombardıman tayyaleri bunları Amerikan sahillerine yakın yerlerden salıverirler ve bunlar da taşıdıkları atom bombalarını Amerikan şehirlerine atarlar. Ruslar kıtalararası hareket kabiliyetinde daha büyük bombardıman tayyareleri inşa etmektedirler,

Amerikalılar atom taarruzlarını yalnız havadan beklemiyorlar. Bu gibi bombaların ticaret gemileriyle gizlice memlekete sokulması da mümkündür. Bu bombalar ayrıca, güdümlü mermiler şeklinde uzaktan atılabilirler. Bu sebeplerle memleket müdafaası plâncıları bu gibi çeşitli taarruz şekillerine karşı müdafaa plânlarını ve hazırlıklarım sağlamakla meşguldürler. Bunun kolay olmadığında, herkesmüttefiktir.

Yüksek Kumandanlık

Seyfi Kurtbek

Bir ordunun harp değerini ta. yin eden teşkilât, silâh ve malzeme, eğitim vesaire gibi faktörlerin başında yüksek kumandanlık gelir. Yüksek kumandanlık ordunun meslekî idare ve kumandasının başında bulunan şahıslar ve teşkilât ile bunun çalışma metodları ve zihniyetidir. Yüksek kumandanlık ne ise ordu odur. Tarihte sayısı az ve malzemesi fakir orduların kendilerinden üstün kuvvetlere galebe çaldıklarına çok tesadüf ediyorsak, bunun birinci sebebini galip tarafın yüksek kumandanlığındaki üstünlükte aramak doğru olur. Sayıca üstün ve malzemesi bol tarafın mağlûbiyeti halinde de mesuliyet ve kabahat yüksek kumandanlığın ehliyetsizlik ve aczindedir. Yüksek kumandanlıkta aranılan başlıca vasıflar şunlardır: Zamanın harp doktrinlerini iyi kavrayabilecek ve bunları kendi memleketlerinin hususiyetlerine iyi adapte edebilecek kabiliyette mesleki tecrübe ve bilgileri olan şahıslar, iyi tertip edilmiş ve devamlı olarak inkişaf edebilen kumanda teşkilâtı. ciddî, disiplinli ve verimli çalışma metodları.

Yüksek kumandanlık bu vasıfları haiz olmazsa, teşkilât battal fikir ve âdetleri bırakamaz ve şahıslar ehliyet ve kabiliyetlerine göre değil, politik ve hususî desteklere göre seçilir ve himaye edilirse ordunun harp değeri sukut eder.. Mağlûbiyete uğrayan bütün orduların ilk baş vurdukları tedbir, yüksek kumandanlığın tasfiyesidir. Fakat barış zamanında müsamaha edilen bozuklukların harp içinde muvaffakiyetle tashih edilmeşine nadiren tesadüf edilmiştir. 1914 - 1918 harbinde Fransızlar, hususiyle Başvekil Clemenceau'nın emri iradesiyle kumandanlıkta hayli tasfiye yaptılar. Zaten Mebuslar Meclisi bunu ısrarla talep etmekte idi. İkinci Dünya Harbinde de gene böyle yaptılar, fakat iş işten geçmişti. Ingilizler ilk harp senelerinin mağlûbiyetlerinden sonra kumandanlığı tasfiye ettiler; Ruslar seri halindeki mağlûbiyetlerden sonra kumanda heyetini bastan başa değiştirdiler. Suyu gecerken at değiştirmenin tavsiye edilir bir şey olmamasına rağmen, bu misaller gösteriyor ki, en buhranlı zamanlarda bile yüksek kumandanlık tasfiye edilmiştir. Böyle olunca milletlerin barış zamanlarında bu işi yapmalarında en küçük bir mahzur bile bahis konusu olmaması lâzım gelir. Bazı milletler kumandanlığın eskimesine ve battallaşmasına mâni olucu tedbirler almışlar ve yüksek rütbelerde muvazzaflık hizmetlerini tahdit etmişlerdir. Kumandanlık sisteminin mütemadiyen yeni kanla takviye edilmesi, yeni nesillerin ordu idaresindeki hayatiyet ve dinamizmi devam ettirmeleri ordu harp değerinin muhafazası ve takviyesi için birin. ci şarttır. Harp ve felâketlerin zorlaması olmadan, barış zamanında kumandanlığı yemlemekte ve reforme etmekte tek zorluk politikanın tesirlerinden ibarettir. Ordumuzda yeniçerilerin ilgasından sonra mütemadiyen böyle bir ihtiyaç duyulmuş ve daima politikanın engelleri ile karşılaşılmıştır. Bu engel, her devlette, her rejimde ve türlü şekillerde kendisini gösterir. İkinci Dünya Harbi başladığı zaman Ordumuzun harp hazırlığı çok elîm bir vaziyette idi.

O zamana kadar sır olan bu hakikat seferberlikle beraber yüzbinlerce vatandaşın orduya girmesiyle herkese malûm oldu, yabancı devlet adamları hâtıralarında bizim o acıklı halimizden bahsettiler. Bu tarihî ihmal, gaflet ve suçun hesabı sorulmadı. Bu konuyu ilerde daha tafsilâtiyle inceleyeceğiz. Burada şu kadar söyleyelim ki bu sebeplerin başında, istiklâl harbinden sonra yüksek kumandanlığın âdeta kaydı hayat şartiyle ifa edilen bir memuriyet haline sokulmuş olması gelir. O zaman bir yüksek kumandanın yerinin boşalması icin mutlaka mevcudun ölmesi, mefluç olması veya yaş haddini doldurması lâzımdı. İşte böylece iki dünya harbi arasında Türk yüksek askerî sevk ve idaresi, her türlü yeni fikir ve hareketlerden uzak, donmuş ve letarjik bir durumda kalmıştır. Ne hükümetler bunun farkında olmuş, ne de yapılan ikaz ara aldıran bulunmuştu. İkinci dünya harbinde bir taarruza uğramış olsaydık belki tarihimizin en feci bir felâketine uğrayacaktık. Harp tarihinin ve hususiyle kendi tarihimizin bu dersi millî müdafaa politikasının tesbit ve tatbikında daima hatırlanmalıdır.

KADINLAR ARASINDA

Fantezi

El çantasından karakter

Herhalde hatırlarsınız, çocukluğunuzda mektebe giderken, Allahın günü kitap, defter, türlü türlü kalemlerle tıklım tıklım dolu bir çanta sürüklerdiniz ki, içindekileri haftada bir ya kullanır, ya kullanmazdınız; erkek kardeşiniz, aksine, mektebe ellerini adeta sallaya sallaya giderdi; ceplerinde ise ancak teneffüste oyuncak edinecek malzemeyi taşırdı.

Kız çocuklarının taşıdığı çok doldurulmuş bu çantaları bir sembol olarak kabul edebiliriz: Kadınların ruhundaki o ezelî endişenin, lüzumlu şeylerden mahrum kalmak korkusunun, herşeyi muhafaza etmek arzusunun sembolü!

Büyüdükten sonra, koca mektep çantasını terkedip küçücük bir el çantası taşımağa başladınız. Fakat o da dolu, karakterinizin, hayat görüşünüzün ifadesi olan bir sürü teferruatla doludur.

Eğer çantanızda:

1 — Hiç ayak basmadığınız bir sürü cemiyet ve kulüplerin âza kartlarını, kendinize ait güzel bir fotoğraf, mevki sahibi insanların kartvizitlerini, bir ufak parfüm şişesi, iki tarak, kokulu bir mendil, çok büyük bir ayna, tarihi geçmiş sergi ve konferansların davetiyelerini, kendisine benzediğiniz (veya benzediğinizi zannettiğiniz) bir sinema artistinin resmini taşıyorsanız başkalarının üzerinde yaptığınız tesire lüzumundan fazla ehemmiyet veriyorsunuz.

2 — İğne, tire, pul, bir takvim, masraflarınızı kaydetmek için küçük bir not defteri, bir adres defteri, oturduğunuz şehrin plânını, bir parça şeker, bir silgi, bir dolma kalem, bir kurşun kalemi ve birçok anahtar taşıyorsanız, deli dolu tarafınız noksan amma hakikatleri çok iyi kavrayan ve son derecede muvazeneli bir insansınız.

3 — Ufak tefeğinizi içlerinde ayrı ayrı muhafaza ettiğiniz bir çok kılıf, kutu, takım v.s., bir küçük kurşun kalemi, ancak sizin okuyabileceğiniz muhtelif notları içine kaydettiğiniz bir muhtıra defteri, bir bozuk para çantası, bir kâğıt para çantası, bir kartvizit mahfazası taşıyorsanız, müstakil ruhlu, (ketum ve kendinden bir hayli emin kadınsınız.

4 — Kurumuş çiçekler, uğur mıskası, size "Bazı şeyleri hatırlatan" kurdele parçaları, içinde bulunmadığınız bir takım fotoğraflar, ehemmiyetsiz mektuplar, altı ay evvel sattığınız dolabın anahtarını taşıyorsanız, hayalperest, maymun iştahlı, bir az eski usul ve ekseri kendi hülyalarımzın âleminde yaşayan bir insasınız.

5 — Ucu yontulmamış bir kurşun kalemi, bazı küçük paketleri sardıkları ince lâstiklerden bir iki ta-

Bir Medeniyet Gerçeği

Melek Erbilen
(Yunus Nadi Mükâfatı)

Şark ile Garb'ı en derin surette ayıran şeyin temeli kadın davasıdır. Kadın Garp'ta belki de el'an bir çok haklardan mahrum bulunmaktadır. Fakat İsa'nın dini, Meryem'in şahsında kadını bir şefkat ve merhamet timsali, bir tatlı, duygular kaynağı halihe getirmiş ve bir sembol yapmıştır. Bunun neticesi olarak oralarda kadın, yani dünyadaki düşünen iki cins mahlûklan, İnsanoğlunun devamını sağlayan dişi olanı, her şeye rağmen saygıya ve sevgiye hedef teşkil eder. O, manevî bir hâle ile çevrelenmiştir, azizleştirilmiştir. Hıristiyan medeniyetinin hüküm sürdüğü yerlerde cemiyet maderşahî değildir. Pederşahîdir. Fakat daima bir taht üzerinde tasvir edilen Meryemana, kadının o diyarlar erkeklerinin nazarındaki mevkiini gösterir.

Şark'ta ya zelil bir hizmetkâr veya behimî duygular oyuncağı halinde görülen kadının Garp illerinde, genç de olsa, ihtiyar da olsa, erkekler tarafından elinin öpülmesi, ağır işlerinde yardımına koşulması, eziyetli durumlardan korunulması, onun bir erkek hayatının ömür-boyu arkadaşı telâkki edilmesi bundandır. Onu böyle muhteremleşiiren şey, yirmi asırdanberi gittikçe kökleşen bu dinî taabbüt ve takdir duygusudur.

Netice olarak da Garp âlemi, yani İsa kültürünün yaygın bulunduğu yerler gittikçe ilerlemiş ve bugünün en olgun düşüncesine, en ideal duygularına ulaşmış ülkeleri olmuştur ve daha da olacaktır. Kadının dünya gidişindeki ehemmiyetini kavramak, medeniyetin ta kendisini temellendirmek demektir. Çünkü medeniyetin akışını hazırlayan nesillerin temelini kadınlar, yani evlâtlarını yuğuran ve geleceğe hazırlayan analar teşkil ederler. Bu hayat gerçeği nasıl inkâr edilebilir?

Orta Asyadan kopup gelen Türk cemiyetinin zamanla Arap ve İran tesirlerinde kalmış bulunân İslâmiyet prensiplerini kabul etmeden evvelki hayatında kadın, mücadeleci erkeğin saygı gören, eşit haklı, hayat ve mihnet arkadaşı idi. Iran hükümdarlarından birine mağlûp olup ölmüş kocasının öcünü almak için askerlerinin başına geçen, Türk Kraliçelerinden Tomris'in emrinde binlerce erkek zafere gururla erişmişi ve ihtimal bundan iftihar duymuştur.

Henüz özünü kaybetmemiş, Orta Asya muhaciri Türklerle meskûn Anadoluyu XIV üncü asırda ziyaret eden Arap seyyahı Ibni Batula, Türk ailesinde kadına verilen ehemmiyetten hayretle bahseder.

Zamanla yayılan Türk âleminin, diğer âlemlerin kadın hakkındaki nazariyelerine kendini kaptırdığı muhakkaktır. Kadın zamanla Türk hayatında eski ciddî mevkiini kaybetmiş ve nazarı itibara alınma. yan bir eğlence ve hizmet mahlûku haline inmiştir. Tarihimizdeki o meşhur Kadınlar Saltanatı devrini kadın dirayetsizliğine ve zararlarına bir misal olarak gösterenler o meşum rolleri oynayan kadınların boş entrikalarla yetişmiş cahil saraylılar ve hele yabancı ırktan ve milliyet. ten kadınlar olduklarını acaba hiç mi düşünmezler?

Bugün özlü bir Türk anasının yetiştirdiği Büyük Atatürk-ün irşadiyle özüne tekrar kavuşan bugünün Osman oğullarından gelme Türkleri, hayat ve meşakkat paylaşıcı kadının önemini yeniden kabul etmişlerdir.

Bugünkü genç nesillerin tanımadıkları bir tip vardır: Oyalı yemenili, temiz başörtülü, üç peşli entarisi el örgüsü bir kuşakla belden sıkılmış, üstübaşı lavanta çiçeği kokan bizim çocukluğumuzun yaşlı kadınları.

Onların çevresinde bir şefkat havası, yumuşak bir hava dalgalanıldı. Ellerinde tenteneleri, akşamları mangal başında mırıltı halinde birbirleriyle dertleşirlerken onlardan birinin kucağında uyumak en tatlı zevklerimden biri idi. Akşam güneş battıktan sonra sokakta bulunmayı korkunç cangıllarda dolaşmak kadar müthiş bir şey addeden o günlerin bu beyaz başörtülü, tatlı huylu, mütevekkil,hayalet kadınları, XX inci yüzyılın yarısını yaşayan devrimizin hiç bir zaman bilemiyeceği, anlayamıyacağı geçmiş varlıklardır. Fakat bütün o yumuşak havalı kadınlar, Türk ilinde kan dökülmeden temin edilen Meşrutiyeti, İstiklâl harbinin inkılâplarını, hattâ son yılların siyasi istihalelerini hiç sarsıntısız geçmeyi hazırlamış vatan çocuklarını yetiş. tiren özlü Türk analarıdırlar.

Busunun genç nesillerinin anaları mücadeleci, meslekli, genç ve dinamik kadınlardır. Otuz, kırk yıllık istihale, Türk kadınını mangal başından iş masası basına getirmiş bulunuyor, önümüzdeki yüzyıllan yaşayacaklar Türk İlinde de kadının ihtiram halesiyle çevrildiği göreceklerdir.

nesini, tebrik edilmesi lâzım gelen bayram ve yıldönümlerinin tarihini muhtevi küçük bir not defteri, saklamaktaki sebebim bir türlü anlayamadığınız fakat gene de atamadığınız bir sürü ilân kâğıtları, bir parça sicim, çantanın içine gelişi güzel atılmış para, toplu iğne ve birkaç anahter taşıyorsanız, iyi bir kız, emin bir arkadaş, biraz derbeder amma biç kendinizi beğenmiş değil ve gayet tabiisiniz.

Şıklık

Dördüncü buud

Şunu bilmiş olunuz ki şıklık ne para ile satın alınır ne de uydurma birkaç tedbirle elde edilir. Şıklık kadında bir nevi dördüncü buuttur; öyle ki, ister kısa boylu olsun ister uzun, ister şişman olsun ister zayıf, ister çok güzel olsun ister hiç güzel olmasın, şıklık her kadının erişebileceği bir haldir. Ancak şıklık bazı muayyen kaidelere istinat eder ki bunları her kadının bilmesi lâzımdır. Meselâ:

Alış veriş etmesini bilmelisiniz

Sırf o gece yeni bir eşya kullanmış olmak için alelacele cici bici bir aksesuar satın almayınız; ertesi gün onu nasıl kullanacağınızı şaşırırsınız. Aynaya bakarak kendinizi iyice bir tetkik ediniz; kendi kendinizi tam mânasiyle tanımaya çalışınız; şahsiyetinizin ne olduğunu tayin ettikten sonra da görünüşünüze göre değişecek bazı kaideleri harfiyen riayet ediniz.

Çok uzun boylu iseniz

Enine çizgilerle boyunuzu kesmeye gayret ediniz. Geniş kemerler, büyük cepler, etek ceketler, şömize bluzlar kullanızın; çok fazla ciddî tayyörlerden, dar rödengotlardan, boy uzatan şapkalardan ve tabii uzun ökçeli ayakkabılardan sakınınız. Küçük aksesuarlar üzerinizde kaybolur; yalnız büyük el çantalarını çok itina ile seçiniz, zira bunların gayet güzel olması zaruridir.

Ivır zıvır şeyler size yakışmaz. Ağır başlı giyininiz ve mümkün mertebe klâsikten uzaklaşmayınız.

Çok zayıfsanız

Vücudunuz biraz doldurulmaya muhtaçtır; seçeceğiniz modeller, kullanacağınız kumaşın cinsi kadar mühimdir.

Büyük dekoltelere, yapışık bedenli, kuşaksız veya kolsuz elbiselere, boyuna kullanılmış yollulara, dümdüz düşen dik kumaşlara yanaşmayınız.

öğleden sonra bolerolar, drape bedenler size şok yakışa; sabahları ise bol buluzlar, düz ceketler size, kendinize has bir eda verir. Elbiselerinizin hiçbir zaman üstünüze tam oturmamasına dikkat ediniz; pliseli veya büyük cepli Moş etekler giyiniz. Bol ve gevşek elbiselerin daima size daha

Zerafet
Şık doğulmaz, şık olunur

çok yakışacağını hatırınızdan hiçbir zaman çıkarmayınız.

Boyunuz çok kısa ise

Kısa boylu kadınlar çok zamanlar beyhude yere üzülürler; minicik bir kadından daha sevimli ne olabilir? Ancak küçük bir kadının enine yollular, volanlı veya geniş yakalı elbiseler, kocaman kollar Ve büyük cepler gibi boyu ile mütenasip olmayan şeylerle vücudunu yüklememesi şarttır. Daima aşırılıktan imtina etmesi icabeder.

Boyunuzun daha uzun görünmesi için tek renkli elbiseler ve rödengotlar giyiniz; dar kemerler takınız; sivri şapkalar ve küçük aksesuarlar kullanınız. Ayakkabınızın ökçesi ne yüksek, ne de alçak olsun; nihayet saçlarınızı kısa kestirin ve çok itina ile tarayınız.

Dördüncü Buud
Her kadın erişebilir

Çok şişmansanız

Birçok kadınlar dar bir elbisenin kendilerini zayıf gösterdiği zehabına kapılırlar, halbuki bu çok vahim bir hatadır, önden düğmeli, sade ve dik kumaştan yapılmış şömiye elbiseler insanı çok daha zayıf gösterir. Hele büyük dallı ve göz. alıcı renkler hiç size göre değildir. Büyük bir şapkanın sizi gizleyeceğini zannetmeyiniz; olsa olsa hacminizi artırır, ondan da kaçınınız.

Hele ayıp örtmeğe çalışmayınız

İşten pür telâş ve yorgun dönmuşsunuz, gece tekrar çıkacaksınız, bu arada da hazırlanmak için ancak on dakikalık vaktiniz kaldı ise zannetmeyiniz ki "yüzünüzü, gözünüzü toplamak" sabahın makyajı üstüne bir kat makyaj daha oturtmak ve bu eserinizi, üzerinize bir şişe dolusu parfüm dökmekle tekmillemek demektir. Buna basbayağı "kamuflaj" derler ve emin olunuz, hissedilir, görülür ve tenkid edilir. Şık bir kadın herşeyden evvel terültaze bir kadındır, saçları fırçalanmış, elleri pürüzsüz ve yüzü fena boyanmış olmaktansa hiç boyanmamıştır.

Kıyafetiniz uygun mu?

Zamanına ve yerine göre çok süslü değil misiniz? Ağır bir kumaştan yapılmış klâsilk ve güzel bir şömizye elbise her zaman, her yerde, her yaş ve tip için münasip bir kıyafettir.

Hal ve tavırda şıklık

Eda ile ayakta durmanın, yürümenin, kımıldamanın, oturmanın ve hattâ hareketsizliğin bir usulü var. dır. Edalı olmak için yıldız veya manken olmanıza hiçbir lüzum yoktur. Güzelliğin de bunda dahli yoktur; bu biraz sebatla her insanın elde edebileceği bir hareket ve tavır zerafetidir. Güzellik Allah vergisidir. Elegans kader vergisisidir, fakat şıklık her ikisinden de mühimdir. Şıklık her şeyden evvel insanın kendini tanımasını, kusur ye meziyetlerini bilmesini icabettirir. Taklitçiliğe hiç tahammülü yoktur. Şıklık kopya değil, "şahsî incelikler" den ibarettir.

"Şahsî incelikler" göz alıcı acayipİlkler demek değildir. Hoş, yeni, şık zannettiğiniz ufak tefek şeyler, yolda yalnız erkeklerin "dönüp bakmasına sebep olduysa, bunlar göze çarpıcı, komik ve ancak zevksiz demektir. Yalnız kadınlar dönüp bakıyorlarsa, vasiyet iyidir; üstünüzdekiler ince, zarif ve "muhasip" demektir. Şıklık, ona malîk insanlara karşı bizde gıpta uyandıran bir haslettir; fakat inanınız ki bu birkaç sabrın mânasına nüfuz edebildiniz ise, şık olmak sizin de elinizdedir.

Yalnız şık kadınlardır ki, erkeklerin sadece alâkasını değil, aynı zamanda hayranlık ve hürmetini de celbeder.

BİR HİKÂYE

Mahalle Kahvesi

Sait Faik

Yazın bu küçük mahalle kahvesine sık sık gittiğim için, karayelin, tipinin çılgınca savrulduğu akşam, içeriye girdiğim zaman yadırganmadım. Kahve sapa bir yerde idi. Yapraklarını dökmüş iki söğüt ağacı ile üzerinde hâlâ üç dört kuru yaprak sallanan bir asmayı kar öyle işlemişti ki, bahar akşamları, yaz geceleri pek sevimli olan bahçenin mora kaçan beyaz bir ışıkla dibinden aydınlık haldeki güzelliğine, girerken şöyle bir göz attığım halde camın kenarına yerleşip de buğuları silince uzun zaman daldım, hem savdalandım. Bu mor ışık o kadar çabuk koyulaştı ki, kahve daha ışıkları bile yakmamıştı. İnce belli çay bardaklarının en güzelini önüme bırakıp giden kahveci:

— Kışın da güzle değil mi, bahçe? dedi.

Bahçedeki mavi boyalı kasımpatlarının üzerine birikmiş karları gösterdi:

— Morukların söylenmiyeceğini bilsem, ışıkları daha yakmazdım ya, dedi, neredeyse homurdanmağa başlarlar.

Kahve ışıklarını yakınca dışarıdaki karın ışığı söndü. İçeriye göz attım. Sekiz kişi ya var, ya yoktu. Küçük kapağının içinden alevler atarak yanan saç sobanın sağ tarafının neredeyse kıpkırmızı kızaracağım biliyor, bekliyordum. Yanımda tavla oynayanlar vardı. Bir zaman onlara daldım. Ara sıra camı silerek alnımı camlara yapıştırıp dışarıyı seyrettim.

Evimden çıkınca ortalığın sessizliğini, bu sessizliğe lapa lapa kar yağdını görmüş, yürümek nesine kapılmış; ana caddeleri, arkadaş tesadüflerini, malûm kalabalık yolları bırakmış, karın daha tez, daha temiz biriktiği, insanların az geçtiği bir semte gitmek üzere tenha tramvaya atlamış, buraya gelmiştim. Ama ben gelirken yarım saat içinde hava değişmiş, karayel kudurmuş, lapa lapa yağan kar, küçücük küçücük soğuk darı taneleri halinde kaynaşmaya başlamıştı.

Kahveciye:

— Bugünkü gazete var mı? diye sordum.

Elime bir gazete tutuşturdu. Bir taraftan kafamdaki havadislere dal" mağa çalışıyor, öte yandan kahveyi dinliyordum. Maişet derdi münakaşalarından öte, insanlar bir şey konuşmuyorlardı. Bir ara kahvenin kapısı rüzgârla, bir adamla beraber açılıyor, avuçlarını üfliyerek o adam içeriye dalıyor, sobanın önünde karnını, göbeğini, göğsünü, dizini iyice ısıttıktan sonra bir ta. rafa ilişiyor, ya kendi kendine hülyaya dalıyor, yahut da bir tavla partisinin iki kişilik eğlencesine, oyuncuların, itirazına rağmen, bir üçüncü olarak katılıyordu.

Sedirde oturan ihtiyarların yanına da orta yaşlı, ciddî adamlar gelip oturdu. Benden uzakta idiler. Ne konuştuklarını duyamıyordum ama yüzlerinde hüzünlü bir şeyler vardı. Uzun uzun susuyorlardı. Artık epey bir zamandır kahveye insan gelmediğini farkettim. Küçücük yuvarlak saat, kahveciden ya na dönük olduğu için saatin kaç olduğunu kestiremiyordum. Epey bir zaman geçti. Bir çok insanlar gitti. Kahveci nihayet saatini benden yana çevirdi. On buçuktu. Öyle bir uyuşukluk içinde idim ki, kalkıp gidemiyordum. Gitmek ister gibi kımıldandığımı sezen kahveci:

— Eviniz yakınsa acele etmeyin. dedi. Biz bire kadar açığız. Buradan iyi yer mi bulacaksın?

— Ya? dedim. Bana bir çay daha yap öyleyse... Bir dilim de limon.

Tam bu sırada içeriye birisi girdi. Kaşına, kirpiğine kar dol. muş, üstüne beyaz bir ceket giymişti sanki Gelen adam sobaya doğru yürüdü, üstünü, bısmı süpür dü. Bir sandalyeye çöktü. Genç, çok genç bir adamdı. Yüzündeki karlar eriyince beyaz, yuvarlak bir yüz meydana çıkmıştı.

Kahvede o gelmeden evvel konuşmalar oluyorken o girince herkes susmuştu. Kenarda tavla oynayanlar da tavlalarını şakırtı ile kapatıp çıkın gittikten sonra' bu sükût büsbütün arttı, uzadı,

Genç adama baktım. Bir sandalyenin üzerinde oturmuş, önüne bakıyordu. İhtiyarlar sakin, ciddî, adeta haindiler. Kahveci başını iki eli arasına almış, kahve ocağında oturuyordu. On dakika bir mecliste insanların susması korkunç bir şeydir: Dehşetli sükût uzuyordu.

Genç adam ayak ayak üstüne atıyor, sonra ayağını değiştiriyor, bir türlü oturdugu yerde rahat edemiyordu. Belinden yukarısı imtihan olan bir talebeyi andırıyor... Korkak korkak bakıyor, ayakları ise imtihan heyeti masa altından ayak ayak üstüne attığım gölecekler miş korkusu içinde gibi bir inip bir kalkıyordu. Ayağının birisine altında kırmızı kırmızı yamalar sallanan bir lâstik artığı geçirmiş, bunu iple de bağlamıştı. Ötekisinde, torik ağzı gibi açılmış, altından hâlâ ıskaraları sallanan bir futbol ayakkabı eskisi vardı.

Kahvedeki sessizlik uzadıkça uzuyordu. Şaşırmıştım. Neredeyse birinin, ya:

— Şeytan geçti!

Yahut da:

— Kız doğdu!

diyeceğini bekliyordum. Hepimiz gülüşecektik...

Hâlâ kimse bir şey söylemiyordu. Tekrar gözüm yeni gelen adama ilişti. Yüzünü değil, geniş alnını görüyordum: Kırışıksız, manasızdı. Üstünde ceket yoktu. Yalnız siyah çizgili beyaz bir mintan vardı. Kirli beyaz renkli bol bir kazağa bürünmüştü. Kazağın ön zaviyesini bir çengel iğne ile tutturmuştu.

Meraklanmış, şaşırmıştım. Bir hareket bile yapamıyordum.

Bu sırada kahvenin kapısı açıldı. İçeriye bir adam girdi. İhtiyarlara doğru yürüdü.

— Sizi çağırıyor, dedi. Aklı yerinde ama sabaha çıkamıyacağına kalıbımı basarım. Ara sıra fena dalıyor. Seni istedi Ali ağa. Seni de Mahmut çavuş, istersen sen de gel Hasan. Seni çok severdi.

Oturan üç kişi ayağa kalktılar. Soba kenarında oturana en küçük bir göz atmadan, ama ona dik dik bakarmış gibi bir halle geçip gittiler. Sanki gözlerini mahsus ondan çeviriyorlardı. Genç adam, büyük gözlerini açmış, gidenlere yalvarır gibi bakıyordu.

Kahveci yeni gelene hâlâ bir çay olsun getirmiyordu. Az sonra yerinden kalktı, önümdeki fincan kaldırırken:

— Şu zavallıya da benden bir çay yap dedim.

Bana yalnız göz kapaklarım kaldırıp indirerek bir tuhaf baktı. Çayı getirmeye gittiğini sandım.

Önünden geçerken çocuk birden ayağa kalktı. Kahvecinin önüne dikilmişti. Kahveci farkında değilmiş gibi yana dönerek uzaklaşırken:

— Babam değil mi? dedi. Ölüyormuş değil mi?

Kahveci susuyordu. Bu hain, kötü acı bir sükûttu. Sonra sanki buzlar erimiş gibi oldu. Ama cevap

(Devamı 34 üncü sayfada)

KİTAPLAR ÂLEMİNDE

ASMALIMESCİT 74

Fikret Âdil (Yeditepe Yayınları - 127 s - 100 Krş.) *(2. baskı).*

Cumhuriyetin ilk yıllarında, sanat hayatımızın Avrupa ile en şiddetli, en geniş karşılaşması, o yılların Avrupasından "bohem hayatı" nı bize gelirdi. Sanatçılar, ondan önce de, ondan sonra da "bohem hayata" sürmüştür ama, o yıllar ayrı bir çağ gibi, apayrı bir hava içinde geçti. Beyoğlunun karmakarışıklığı, Asmalımesçitte en yoğun noktasına ulaşıyordu. O yılların havasını, kandına, sürükleyici kitabında, vermiş Fikret Âdil. Kitabının bir yerinde Paristeki bohem hayatını anlattığı zaman, İstanbullu bohemin Parisi yadırgamadığını anlıyoruz. O yılların ileri gelen sanatçılarının yaşayışları bir roman havası içinde anlatılmış. Fikret Âdil'in kitabı roman değil, üzerine de roman diye yazılmamış ama bir roman yazarmışçasına davranmış yazar. "Sade Hanım"ın hikâyesi, genç yaşında ölen bir kadın ressamımızın, kadınlığı ile sanata arasında çırpınan, kadınlarımız için yeni bir yolun öncülerinden bir ressamın hikâyesi; bir tarih değeri kazanmış. Kitabın resimleri bile, kitapta sözü edilen ressamlarla daha bir iki kişinin o yıllarda çizmiş olduktan krokiler Bir esinti gibi gelip gecen bir çağ. kötü yanları da var; iyi yanlan da. Fikret Adil bunu kitabının son sayfasında belirtiyor: Yaşadığımız dakikalarda "sahi" zannettiğimiz nice şeyler bir müddet sonra, bize "yalan" görünüyor.

Biz, bir nehir gibi durmadan akan, "sahi'' dediğimiz bir şeyin arkasından koşuyoruz, nasıl o nehir denize dökülüp kayboluyorsa, "sahi" de deniz kadar derin, onun kadar geniş, bizi, onu içerek tatmak ve tanımaktan meneden acı bir boşlukla kayboluyor...

... Yalnız, yaşanılan dakikanın "sahi" si ve "yalan"ı vardır.

Ben burada onları yazdım."

"Bohem hayatı" nı bir değer haline getirmek istemişlerdi o yılların bohemleri, onlar da hakikati arıyordu.

MISIR TARİHİ

Histoire de I'Egypte - Marcel Brion . (Artheme Fayard . 485 . 900 fr.)

Marcel Brion, Ortaçağ ile Renaissance üzerinde çalışmış, değerli eserler vermiş bir yazardır. Bu eserinde, Mısır tarihi, Mısır sanata üzerine bütün bilgileri, en yeni bulguları derleyerek sunuyor, Mısır medeniyetinin başlangıçlarını eldeki belgeler yettiği ölçüde aydınlatmağa çalışmış. Yüzyıllar boynaca düşüncenin, dinin geçirdiği değişiklikleri, evrimini inceleyerek medeniyetin yükselmesine, sonra da çökmesine yol açan sebepleri aramış. Mısır sanat eserlerinin temeli o. lan, Renaissance esthetellerinin sırrını çözmeye çalıştığı "altın kesim" leri, "kutsal sayıları" açıklamak istiyor. Bu eserlerin Mısırlılarca büyük, kutsal değerini belirtiyor. Mısır medeniyetinin çöküşünü hazırlayan din kavgalarını anlatıyor.

ESKİ TÜRKLERDE EVCİL HAYVANLARIN TARİHÇESİ

Hüseyin Namık Orkun (Ankara 1954, 43 s. - 2 lira).

Şimdiye kadar böyle bir araştırmanın yapılmamış olduğunu söyleyen yazar, bu küçük kitabı hazırlarken büyük güçlüklerle karşılaşmış olduğunu bildiriyor. Kam (yahut Samanların) rahiplik görevlerinin yanıbaşında, göçebe boyların en önemli malı olan hayvanlarla da uğraştıklarını, ilk veterinerlerin de bunlar olduğunu görüyoruz. Bundan sonra Türk'lerin tanıdığı, evcilleştirip yetiştirdikleri hayvanları sayan Orkun, at sırtında savaşan, kement kullanan Türklerin ata verdiği önemi belirtiyor, at hastalıklarını nasıl iyileştirmeğe çalıştıklarını, hayvanlarını Öteki boyların hayvanlarından nasıl ayırdettiklerini anla tıyor. At yarışlarından, atların kaçırılmasından (Barımta) söz açıyor. Osmanlı İmparatorluğunda atın, atlının yerini de gösterdikten sonra koyuna, keçiye, sığıra, tavuk, kaz, ördek gibi hayvanlara, tavşana, arıya birer bölüm ayırarak, adlarının Türk dilindeki yerlerine de dayanarak, taşıdıkları önemi, nereden geldiklerini açıklamağa çalışıyor.

Bu küçük kitap veterinerlerden başka, tarih meraklılarının, sosyoloji ile, antropoloji ile uğraşanların da ilgisini çekebilir.

YENİ HİKÂYELER, 1954

(*Varlık Yayınları — 126 s 200 Krş.)*

Varlık Yayınlarının "Yeni Hikâyeler" adıyla her yıl başı yayınladığı kitapların yedincisinde 17 hikaye var: Sait Faik, Orhan Kemal, Ümran Nazif, Haldun Taner, Ziya Osman Saba, Sabahattin Kudret Aksal, Ceyhun A. Kansu, Muzaffer Hacıhasanoğlu, Tahsin Yücel, Tektaş Ağaoğlu, Kâmuran Şipal, Yıldırım Keskin, Halil T. Acar, Muzaffer Orhan Buyrukçu, Tarık Dursun K., Cengiz Yörük, Müfide Anadol'un hikâyeleri. Yeni Türk hikâyeciliğinin en yaşlı değerlerinden en genç işçilerine uzanan bir dizi. Hikâyeciliğimizde başka başka çığırlar da var ama bu çığırdaki hikâyeler daha çok "yalnız" olanlar. Oysa ki bu kitaptaki hikayecilerin hemen hepsi Varlık çığırı denebilecek bir çığırın hikâyecileri, aralarında bir hava yakınlığı var. Kitabın kuvvetli bir yanı da bu.

İlk hikâye biri kırkını aşmış, öteki kırkına yeni basmış iki "genç" hikayecimizin gençlik - yaşlılık konusunda davranışlarını gösteriyor. Sait Faik, son hikâyelerinde bir yazar.okur hesaplaşmasının üzerinde önemle duruyor. Saba, çocukluğunun "Misafir. İlklerini" derinlerden, çocuk mutluluğundan doğan bir dille anlatıyor. Ağaoğlu ruhsal çözümlemeler, açıklamalar yapıyor. Taner dağınık, ince; eski mizahçılarımızın soyundan...

Çeşitli zevkleri doyuracak bir ki. tap.

KAYSERİ TÜRK ANITLARI

Albert GABRİEL — Türkçeye çeviren: Ahmet A. TÜTENK Ankara 1954 — 125 s 64 şekil + 76 resim — *Fiyat yazılı değil).*

Türk sanatına, Türk anıtlarına gereken önemin verilmesi, özelliklerinin tanınması için durmadan çalışan Prof. Albert Gabriel'in 1930 yılında, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi ile Anadoludaki incelemelerinin sonucu olarak bastırdığı bu kitapta, Türk bilginlerinden, araştırıcılarından gördüğü yardımları belirten bir önsözden sonra ünlü sanat tarihçisi ayrı bölümlerde, Tarih ve topografya" yi, "Askerî mimarî" yi, "Camiler" i, "Medreseler" i, "Türbeler" i, "Sivil mimarî" yi, "Kayseri ilinin sınırlan" nı ele alarak anıtları bir bir inceliyor. Okunan yazıtlar, plânlar, kitabın sonundaki resimler, açıklamaların daha kolay anlaşılmasına yardım ediyor.

ROMANCERO

Selâhattin Batu (Varlık Yayınları — 127 s. — 100 Krs)

Batı edebiyatında "Belles - Letres" diye tanınan bir yazı çeşidi var; yeni edebiyatımız özentiden kaçtığı, haklı olarak da bu çeşit yazılan özenti örnekleri gördüğü için olacak, bu bakımdan yoksul kaldı. Yolculuk üzerine yazılmış güzel kitaplarımızın da bir çoğu yirmi yaşında. Batu'nun Romancero'su her iki çeşite de girer. Her şeyden önce bir yolculuk kitabı, fakat Batu, gezdiği yerlere bakarken, o yerlerin insanlarını görürken, gözü hep bunların arkasında, içinde, başka bir şey arıyor; aklı geçmişini tatmağa uğraşıyor bu yerlerin, bu insanların; bu ulusların sanatı ile bugünkü yaşayışlan arasında bir takım bağlar kurmağa çalışıyor geçmişin büyüsünde. Bugünü onun ışığında anlamak istiyor, Almanya yolculuğunda kendi geçmiş günlerini anıyor ama öteki bölümlerdeki geçmiş çok daha eski, çok daha büyülü olanı. İspanya, Almanya, Italya, Kıbrıs, Ege kıyıları bölümlerinden sonra (Yolculuk Üzerine) diye adlandırdığı 15 sayfalık bir bölümde yolculuğu, insanı, yolcu, gezgin insanı anlamağa, anlatmağa uğraşıyor.

Bir şeye başka başka gözlerle bakılabilir. Batu, Güzel Helena'yı yazan şairin gözüyle bakmış. Kimse kınayamaz. Daha. titiz davransaydı, kitabından daha katkısız bir zevk alırdık, diyebilirim ama.

BASINDAN AKİSLER

Dünyanın en yaşlı ikizleri

94 yaşındaki Willewal kardeşler 84 yıldır çorap örmekle meşguldürler (Fransa)

Augsburg mahkemesi kararsızlık içindedir. Bir alev yutucusunun ölümüne sebep olan ciğer kanseri meslekî bir hastalık sayılır mı, sayılmaz mı?

Doktorların dediğine göre kanser benzin buharının ciğerleri tahrişinden meydana gelmiş olabilir. Ölen alev yutucusunun karısı Mme. Neumair bunu ileri sürerek, meslekî hastalık sayılmasını istemektedir.

Diğer taraftan Komedi Artistlerine Yardım Sandığı bu fikre katılmamakta ve dul kadına tazminat ödememekte ısrar etmektedir. *(Le Monde).*

*
**

Özbek Sovyet Cumhuriyetinin Eğitim Bakanı, Mr. Kuchkarov Anvar, Sovyet Hükümetinden, Hindistana, Yoga hakkında malûmat edinmek için mütehassıslar yollanmasını talep edeceğini söylemiştir.

Bu mütehassıslar Yoganın faydalı olduğuna kanaat getirirlerse bu "hakikî ilmi" S. S. C. B. de tanıtmak için elden gelen herşey yapılacaktır.

Yoga, insan fikrini, bütün dünyevî düşüncelerden uzaklaştıran bir mürakabe sistemidir. *(Reuter)*

*
**

Londranın civarındaki bir doğum evinde, gece nöbetçisi Freda Holland'ın korktuğu nihayet başına gelmiş, paskalya yortusu esnasında, hiç birisi 3 günlükten fazla olmayan 15 bebeğin yattığı odada yangın çıkmıştır. Hemşire Holland bir taraftan ateşi söndürmeğe çalışırken, bir taraftan da bebekleri birer ikişer, kapıda bekleyen arkadaşına teslim etmiş, sonuncu çocuğu da çıkardıktan sonra kendinden geçmiştir.

Aldığı yaralar yüzünden iki gün koma halinde yatan kadıncağızın, açılır açılmaz ilk sözü bebekleri sormak olmuştur. Hemşire Holland'e acı hakikâti söylemeğe kimsenin deli varmamıştır. Hayatı pahasına kurtardığı bebeklerin 13 ü, bütün ihtimamlara rağmen, dumandan zehirlenerek ölmüşlerdir. *(The Globe)*

*
**

İlim adamlarının bir rüyası daha, hakikat oluyor. Geçen hafta Vasingtonda Bell Telefon Lâboratuvarı, güneş ışığını, çok masraflı bir ameliyeye lüzum göstermeksizin, elektrik cereyanına çeviren bir güneş bataryası teşhir etmiştir. Elde edilen cereyan, küçük radyo ve pikapları işletecek kuvvettedir. *(U.P.)*

*
**

Willy Ley'in "Mühendislerin Rüyası" ismindeki yeni kitabında açıkladığına göre Mans denizinin altında bir tünel açmak fikri çok eskidir. İlk teklif 1802 de yapılmış ve 1880 de, her iki uçtan işe başlanmıştır. 6,500 kademelik İngiliz kılavuz tüneli elektrik tesisatını ve el ile çekilen arabalan haizdi. Gladstone, Disraeli ve Kraliçe Victoria deniz havası almak için burada gezintiler tertip ederlermiş!

Sonra İngiltere Genel Kurmayı, Times gazetesinin yardımı ile bu teşebbüsü kökünden baltalamıştır. Bu tünel sayesinde İngilterenin ada olmaktan çıkacağı, her hangi bir düşman ordusunun buradan memleketi kolaylıkla istilâ edebileceği ileri sürülmüştür. 1884 de çalışmalara son verilmiştir.

Her iki kılavuz tünel hâlâ mevcut, ve 70 sene evvel Kraliçe Victoria'nın dolaştığı zamanki kadar sağlamdır Birer bekçi, tünelleri beklemektedir. *(Time)*

**

Arjantinde yapılan seçimler hakkında Başkan Peron milletine tavsiyelerde bulunmuştur: "Seçim günü arifesinde toplantılara gitmeyiniz. Ertesi günü erkenden reylerinizi kullanabilmeniz için, evlerinizde oturun". Peron bundan başka, seçim sandıklarına kadar gidebilmek için otomobillerin benzininin kontrol edilme. sini, kavgadan, polisten sakınılmasını hatırlatmış ve işçilere patronları kendilerini arabaya almayı teklif ederse, nezaketle kabul edip, aleyhinde rey vermelerini, tavsiye etmiştir. *(Nev York Herald Tribune)*

**

Nisanın 25 inde Torino mahkemesi Carpano vermut firmasını meşhur sinema artisti Errol Flynn'a 250.000 liret (1200 lira) tazminat ödemeye mahkûm etmiştir. Firma, artistin resmini, müsaadesiz olarak ilânlarında kullanmakla itham olunuyordu. Errol Flyn, 5000 dolar tazminat istemişti.

Bahis mevzuu ilânda .Errol Flyyn elinde bir kadehle görünüyor ve resmin altında şöyle deniliyordu:

"— Kadın kalblerinin fatihi de Carpano içiyor!" (Tempo)

Hamiyet Yüceses

Tabanına sigara kâğıdı

SANAT DÜNYASINDA

Edebiyat

Sait Faik Öldü

Bundan üç sene kadar evvel, Parise bir adam çıkageldi. Dostları ve hayranları — zira kendisini tanımayan, fakat hayran olan pek çok genç talebe vardı — onu heyecanla karşıladılar. Öyle, durup dururken, sadece "içi sıkıldığı" için İstanbuldan kalkıp gelivermişti. Bütün Türkler onu eğlendirmek, gezdirmek, oyalamak bahsinde birbirleriyle yarış ettiler. Buna rağmen, üzerinde tarifi imkânsız bir hüzün, bir melankoli vardı. Hastaydı. Kendini doktorlara da göstereçekti.

Sonra, bir hafta geçmeden, dostları ve hayranları sabahleyin otelde kendisini bulamadılar. Gitmişti. Tıpkı geldiği gibi, hiç kimseye haber vermeden. Öyle, durup dururken, sadece "içi sıkıldığı" için.

Bu adam Sait Faik'ti.

Sait Faik 11 Mayıs gecesi, hayata gözlerini yumdu. Gazeteler, sirozdan öldüğünü yazdılar. Muhtemel. dir. Ama asıl, içini doldurmuş bulunan o tarifi imkânsız hüzüne dayanamamış olmanın neticesidir bu ölüm.

1907'de Adapazarında doğmuştu. Orada Rehber i Terakki mektebinde okumuş, ilk tahsilini yapmıştır. Bütün talebelerin en çalışkanı değildi; hiç bir zaman da olmamıştır. Bir ara İstanbul Erkek lisesinde bulunmuş, sonra Bursa lisesinden mezun olmuştur. Bu mezuniyet için daima "heyyamolayla" derdi Buna rağmen, sonradan anlattığı hâtıralar arasında şu var. dır:

"— Bursa lisesinin şimdi müdürü mü, yoksa edebiyat hocası mıdır bilmem, Mümtaz bey, bir tahrir vazifemin altına şunları yazmıştı: Yatın bunları neşredeceksiniz: Daha itinalı olmânız lâzım! Halbuki hâlâ, itinasız neşredip duruyorum." Tahsile devam maksadiyle, Fransaya Grenoble'a gitmiş, fakat tamamlamadan, üç sene sonra dönmüştür. İşte ilk hikâyelerini, memlekete dönüşünde Vakit'e yazmaya başlamıştır. İlk kitabı "Semaver" 1936'da çıkmıştır. O yandan bu yana Sait Faik edebiyatımıza: Lüzumsuz Adam, Mahalle Kahvesi, Havada Bulut, Kumanya, Havuzbaşı, Son Kuşlar, Bir Takım İnsanlar (Roman), Şimdi Sevişme Vakti (Şiirler), Kayıp aranıyor (roman), Alemdağında Var bir Yılan'ı hediye etmiştir. İnanılsın ki bu hediyeler, paha bicilemez hediyelerdir, zira edebiyatımızda yepyeni bir devrin kapılarını, hem de pek çok kimseye, ardına kadar açmıştır. Edebiyatımızda, bir Sait Faik Mektebi olmuştur,

Bazı şöhretler vardır, kıymetlerile mütenasiptir. Bazıları vardır, sabun köpüğüdür. Birinciler ikincilerden, ancak senelerle ayrılırlar. Bugün için söylenebilecek şudur; Türkiyede "Hikâye" denilince, akla gelen isim Sait Faik'tir. ölüm, henüz bundan bir şey değiştirmiş değildir. Hikâyelerinde "yaşamayı, en kötü şartlar i. cinde de olsa, sevdiren; yaşayışın çirkinliklerini örtbas eden; onu, siz çirkin sanıyorsunuz ama o kadar değil canım der gibi, gülerek beğendirmeğe çalışan" bu "yalnız adam" artık sevdiği, fakat anlaşamadığı insanların arasinda değildir.

Ortada kalan hikâyeleridir, eserleridir. Daha sağlığında, Amerikanın Mark Twain Edebî Cemiyetine âza seçilmek suretiyle kitaplarının ilk taltifini görmek mazhariyetine erişmiştir. Bunu, başka mazhariyetlerin takip edeceğini sanmak, büyük ihtiyatsızlık olmamalı.

OPERA ALBÜMÜ

(AKIS), bu sayısından itibaren okuyucuları için orijinal bir müzik makale serisi takdim ediyor. Okuyucularımız her hafta bu sahifede bir de "Opera Klavuz" na sahip olacaklar ve bu suretle ileride "AKİS" ni kolleksiyonu ile birlikte ayrıca bir de "Opera Kilavuz" na sahip olmuş olacaklardır. "Opera Albümü" ismini verdiğimiz bu yazı Berisinde ele alınan operanın mahiyetti, teknik durumu ve mevzuu üzerinde kafi derecede malûmat verilecek ve böylece gerek sahnemizde oynanan ve gerekse radyoda dinlenen her opera hakkında önceden bir bilgi ve bir fikir elde edilmiş bulunacaktır.)

NORMA

Bestekâr : Vincenzo Bellini (1 Kasım 1801 de Cataniada doğdu, 24 Eylül 1835 de Paris civarında Puteaux'da öldü. Bellini 19 ncu asır başında İtalyan operasının lirik - romantik istikametinin en mühim temsilcisi. dir.)

"Norma" operasında dramatik koloratur soprano ön safı işgal eder, İtalyan melodisinin hisliliği, eserde bil. hassa rahipler korosunun muhteşem atmosferi ile şayanı dikkat bir tarzda bağlanmıştır. Eser, baş rolü oynayacak olan koloratur soprano'nun kuvveti sayesinde bugün de muvaffakiyetle temsil edilebilir.

Şahıslar : Norma (Koloratur soprano). Sever (dra. matik tenor). Adalgisa (lirik soprano). Orovist (Bas), Clotilde (soprano), Flavius (lirik tenor).

Mahal ; Galia. Zaman: İsadan 30 yıl önce. Kuvvetli bir koro. Bale, orta orkestra (49 enstrüman). Orkestraya ilâve olarak harp ve tuba. Sahne müziği için 26 ağız sazı ve davul. Operanın devamı 2,5 saat.

Sahneler : Birinci perde birinci tablo mukaddes koru, ikinci tablo Norma'nın kayalıklardaki ikametgâhı, ikinci perde ve üçüncü tablo ikinci tab lonun ayni, dördüncü tablo orman, beşinci tablo koruluk.

MEVZU

Romalılar Galia'yı işgal ettikten sonra buradaki Mecusilere çok fena muamelede bulunmaktadırlar. Bu vaziyet karşısında Mecusilerin baş rahibi Orovist, dindaşlarını Romalılara karşı ayaklanmaya davet etmektedir. Fakat baş rahibin kızı baş rahibe Norma, Romalı kumandan Sever ile sevişmiş ve ondan iki oğlu olmuştur. Norma bundan dolayı Romalıların aleyhine bir savaşa girişilmesini istememektedir. Ancak Romalı kumandan Sever şimdi de rahibelerden Adalgisa ile sevişmektedir. Norma bunu haber aldığı zaman hiddetinden ve ıstırabından iki çocuğunu öldürmek ister, daha sonra da bu fikrinden vazgeçip iki çocuğu Severe göndermek kararını verir. Çocuklar ona aittir ve Adalgisa da onların annesi olmalıdır. Diğer taraftan Adalgisa, Sever'den ayrılmak ve rahibe kalmak kararındadır. Norma-nın bütün plânları bozulunca Mecusilere savaşa başlamak işaretini verir. Dışarıda muharebe başlayınca Sever mabede girerek Adalgisayı kaçırmaya uğraşır, bunun üzerine Norma imdat çağırır, içeri giren Mecusüer Sever'i yakalarlar, bu sırada Norma mabedin mukaddes çelengini kırar ve her ikisini de baş-rahibin huzuruna götürürler. Norma sorgusu esnasında kendisinin de günahkâr olduğunu söyler ve Sever ile birlikte ölüme mahkûm edilir. Sever, Norma'nın kendisini ne kadar çok sevdiğini anlamıştır. Her ikisi de odun yığınının üzerine çıkarlar ve alevler arasında can verirler.

İsmail Dümbüllü • Nimet Alp
Bizde hasılat rekoru

Sinema

Festivalin fiyaskosu

Film Dostları Derneği tarafından tertip edilen festival köy düğünleri gibi neticelendi.

Yani patırdılı.

Azası yekûnu parmakla sayılabilecek bu dernek hakikatte bir kişi tarafından idare edilmektedir. Bu mevsim, memlekette yapılmış kırktan fazla filmden, bu tek seçici sekiz film ayırmış, festivale onları sürmüştür. Bunlar, «Mahallenin Namusu», «ölüm Saati», «Öldüren Şehir», «Altı ölü "Var», — ne çok ölü — «Edi ile Büdü Tiyatrocu», «Leylâklar altında», «Salgın» ve «Bir Şehrin Hikâyesi» idi. Milletler arası festivaller usulüne uyularak seçim yapılacaktı.

Bereket versin, tek seçici, dernek gibi idare edeceğini zannettiği bir jüri heyeti tertip etmek gafletine düşmüştü. Jüri âzası, daha ilk filmler başlar başlamaz, onları seyretmek istememiş, protestolarla durdurmuştur. Neticede, hiçbir filmin mükâfata lâyık olmadığı ilân edilmiştir.

Kazananlar

Buna rağmen, tek seçici ve idareci, festivalin büsbütün fiyasko vermemesi için jüriden artistlerden en iyilerini, en iyi senaryoyu falan ayırmasını rica etmiştir. Jüri âzasından rey verecek yerde istifa edenler olmuş ise de, bazıları Dostluk adına bir seçim yapmağa razı oldular. Netice tuhaf çıktı. Meselâ, en iyi senaryo ««Bir Şehrin Hikâyesi» isimli kısa dokümanter filme verildi. Halbuki milletlerarası usullere göre, bu tarz filmler, uzun metrajlı ve mevzulu filmlerle müsabakaya sokulmaz. Sonra, en iyi artist diye kazandırılan Lâle Oraloğlu, oynadığı filmde bir başkası tarafından konuşturulmuştur, rolünü kendisi konuşmamıştır. Bu da milletlerarası kaidelere uygun değildir.

Yine mansiyon alan artistlerden Cahit Irgat, jüri tarafından beğenilmiyen bir filmin kahramanı olarak oynuyordu. Bu kadar kötü bir filmin artisti nasıl beğenilir? Beğenildiğine göre filmi de, sanatı sayesinde kabili tahammül hale getirmesi lâzım gelmez miydi?

Dost adama acı söyler

Fena çok fena bir huyumuz var. Büyük lâflar altında hasis menfaatler saklayarak, herkesi kör ve âlemi sersem yerine koyarak teşebbüs e-re girişiyoruz. Prodüktörler «halk böy le istiyor» diye âdi ve bayağı filmler meydana getiriyorlar, kendi bilgisizliklerini, zevksizliklerini zavallı halka yükletiyorlar. Sanat kabiliyeti ve umumi kültürü seyrettiği üç buçuk yabancı filmden ibaret, ömründe bir stüdyo yüzü görmemiş, doğru dürüst ana dilini dahi yazamayan kimseler, bugünden yarına kendilerini senaryocu ve rejisör ilân ediyorlar. Suratına pudra sürmeyi bilmeyen, yüksek ökçeli iskarpini ile nalın tıkırdatır gibi yürüyen bedbaht kızların yıldız!! olmak heveslerini istismar ederek «hayata» atılmağa teşvik eden filmciler ve neşriyat görüyoruz. Bütün bunlar yetmiyormuş gibi, Film Dostları adı altında ve milletlerarası kaideleri tatbik iddiasiyle, festivaller tertibine ve bu iş için, muhtelif şahsiyetleri jüri âzalığına getirmek suretiyle iyi niyetlerinden, ve ismi sıfatlarından istifadeye kalkışıyoruz.

Dostluk ve sanat adına olsun böyle şeylerden vazgeçelim. —fa.

Zevk Sansürü Lâzım

İkinci Dünya Savaşı sonunda dünya filmciliğindeki kalkınmaya muvazi olarak memleketimiz ,film endüstrisinde de bir hareket başlamış ve filmciliğimiz kısa bir zaman içinde adet olarak film imali bakımından Avrupa memleketleri arasında beşincilik mevkiini almıştır.

Film imalinin böyle birden bire artmasına sebep, filmciliğimizin "Altın Devri" denecek bir devri yaşamasıdır. Çeşitli ticarî islere sermayesini yatırmış olan kimseler filmcilikte büyük bir kâr görerek teşebbüslerinin konusunu değiştirmişler ve yabancısı oldukları bir işte şanslarını denemiye kalkmışlardır.

Filmlerimizin büyük bir ekseriyetinin en ufak bir zevk unsuru taşımamasının sebebini buna dayamak pek de yanlış olmıyacaktır. Az sermaye ile, hatta çok zaman oradan buradan elde edilen bir miktar borçla işe girişen prodüktörler film meydana getirirken asgari para sarfiyle, büyük bir servet avına çıkmakta, bunun için de malûm bazı çarelere baş vurmaktan kaçınmamaktadırlar.

Bu çarelerin basında meşhur göbek sahneleri gelmektedir. Tanınmış bir iki ses yıldızına mikrofon başında bir iki de şarkı söyletilince mesele hallolmakta ve ticarî gaye elde olunmaktadır.

Bu gibi hususî teşebbüslerin ticarî gayeyi ilk plânda tutmalarım tabiî bulmak lâzımdır Böyle olmakla beraber prodüktör özentilerine seyircinin zevkini istismar etmek fırsatı da verilmemelidir.

Halen mer'i olan film ve senaryo kontral nizamnamesinde bu hususa dair bir hüküm yoktur. Bu sebepten dolayı "Zevk Sansürü" nü seyircilerin yapması gerekmektedir.

İyi filmlere gösterilen rağbet, kötü film imal eden prodüktörlere ders olmamakta ve ekseriya aşağı kalitede, sırf vurgun gayesiyle film meydana getirenler şu mütaleada bulunmakta-

«hilar:

"Evet, "......" adlı film çok iyi hasılat yaptı amma, yüz yirmi bin liraya çıktı. Benim basit müzikal komedim ise otuz, otuz beş bin lirayla meydana geldi. Hasılat bakımından büyük rağbet gören filmden sadece yirmi bin lira az kazandı. Yüz yirmi bin lira koyup, yüz bin lira kazanmak değil, otuz beş bin lira koyup seksen bin lira kazanmak marifet..."

Bu sözlerde mübalâğa payı aramak maalesef boşunadır. Her türlü zevk unsurundan mahrum filmlerimiz, yukarıda saydığımız bir iki sebep yüzünden hasılat rekoru kırmaktadırlar.

Bizce filmciliğimizin kalkınması için her şeyden evvel "Zevk Sansürü" lâzım gelmektedir. Bu işi de halkımız yapacak ve kötü filmlere paydos borusu çalarak, temiz film meydana getirenlerin cesaretlerini arttıracaktır.

Bu yıl çevrilen filmler arasında en azından sekiz kaliteli eser sayılabilir. Kırk üç filmden sekiz filmin kaliteli olması şüphesiz filmciliğimiz için övünülecek bir hadise değildir. Fakat ne de olsa bu, filmciliğimizin yarını hakkında biraz olsun iyimser düşünmiye vesile teşkil etmektedir.

Tiyatro

Mevsim kapandı

İstanbul, mayıs sonunda kapanması lâzım gelen tiyatro mevsimini 15 gün evvel sona erdirdi. "Küçük Sahne" bu mevsim tek telif eser oynamadan, oynamak şöyle dursun, sözünü dahi ettirmeden perdesini indirdi.

Şehir tiyatrosu dram kısmı, Ankarada oynanmış iki eseri "Ramak Kaldı" ile "Gelin" i sahneye koymak gafletine düştü. Çünkü aleyhine bir mukayese imkânı verdi ki, bu aynı zamanda rejisörlüğün de pek işinin ehli olmadığını gösterir. İyi bir rejisörün vasfı, her şeyden evvel, kusurları göstermemek değil midir?

Şehir komedi kısmına gelince, bu sahnede hemen her mevsim bir Vasfi Rıza hâdisesi olur. Gene de oldu. Cevat Fehmi Başkut'un bir komedisinde rol almak istemedi, bu yüzden temsiller gecikti. Sonra?!... Sonra hiç.

Bilindiği gibi, İstanbulda Şehir Tiyatrosunun bir Eminönü sahnesi de vardır. Haftanın, kendisi için belli, fakat halk tarafından bir türlü akılda tutulamayan günlerinde temsiller verir.

Vermese daha iyi.

Çünkü bu sahne, bilhassa genç müelliflerin eserlerinin genç artistler tarafından oynanabilmesi orada "avant garde" temsiller verilmesi için yapılmıştı.

Tamamen aksine, meselâ "Renkli Fener" gibi yarım asır evveline alt bir melodram adaptasyonu eserler oynandı ve müthiş de rağbet gördü. Yerli filmler gibi.

İstanbulun en sevimli artistlerinden Muammer Karaca, bu mevsim Türk sahne tarihine geçecek bir şey yaptı: "Cibali Karako'u" isimli adapte bir vodvilin üç yüzüncü temsiline muvaffak oldu. Hattâ bu sayıyı aştı bile.

Muammer Karaca, şimdi kendisine hususi bir sahne yaptırmaktadır.

Mevsim kapanırken, İstanbul Belediyesinin İpek Sinemasını tahliye ettirttiğini de ilâve edelim. Melek de yakında boşaltılıyor. Fakat Sümer Sineması dâvası neticelenmeden, Şehir Tiyatrosu, sahnelerini buralara nakledemiyecektir.

Malûm olduğu üzere adı geçen sinemaların binaları belediyenindir, tiyatroları buraya getirmek niyeti var. dır. — fa.

Bir Japon Şiiri

Unutulmuş Şeyler

Kumun üzerinde
Bırakılmış bir su parçası,
Denizin bir unutkanlığıdır..

Uzak dağlarda
Kaybolmuş bir bulut.
Rüzgârın bir unutkanlığıdır...

Toprağa düşmüş
Gümüşlü bir kanat,
Geçen bir kusun unutkanlığıdır...

Ve hülyaya dalmak
Ve ağlamak ihtiyacı
Gençlik günlerinin unutkanlığıdır.

(Başo'dan)

Çinicilik

Fureya Kılıç Sergisi

Eski mimari eserlerimizin özelliklerini yapan çiniyi bu gün de evlerde, parklarda kullanmak şüphe yok ki, benliğimize dönüş olacaktır. Fakat her şeyde olduğu gibi, çiniyi de yeni mefhumlara göre yapmak, günün şartlarına uygun hale getirmek lâzımdır.

Fureya Kılıç bir denemeye girişmiş ve muvaffak da olmuştur. Onun altı ay evvel Ankarada Helikon galerisinde bir sergi açtığı hatırlardadır. Şimdi de İstanbulda Olgunlaşma Enstitüsü eserlerine yer vermiş bulunuyor.

Doğrusu Fureya Kılıç kendisine en uygun dekoru bulmuş. Enstitü teshir katına Beyoğlu caddesinden girerken evvelâ Olgunlaşmanın Türk eski mofiflerini ne büyük bir zevk ve meharetle yenilemiş olduğunu görüyor, hayran kalıyoruz. Aynı duygu Fureya Kılıç'ın sergisine girince de devam ediyor. Çünkü Olgunlaşma enstitüsünün kumaş ve nakışta yaptıklarını, Fureya Kılıç, çinide tekrarlamaktadır. İnsanın Türk sanatı adına iftiharla göğsü kabarıyor,

Fureya Kılıç bu sergisinde 145 parça eser teşhir etmektedir, Aralarında 36 guaş vardır. Geri kalanlar masa haline konulmuş, tabak, desti, tepsi ve pano halinde çinilerdir.

Mayıs sonuna kadar açık kalacak sergideki çinilerden çoğu daha vernisaj günü, şehrimizin seçkin ve aydın kimselerinden mürekkep davetliler tarafından satın alınmıştır. —fa.

Dünyadan haberler

Alman arkeologlarının bayram günü

Berlin — Batı Almanyadaki bütün arkeoloji araştırma enstitülerinin temsilcisi sıfatiyle Berlindeki Alman arkeoloji enstitüsü, kuruluşunun 125 nci yıldönümünü kutlamıştır. Enstitünün reisi Prof. Böhringer bu münasebetle yapmış olduğu bir konuşmada, Alman arkeoloji enstitülerinin bu güne kadar Antik sahadaki keşiflerini belirtmiş ve bilhassa Alman arkeologları tarafından keşfedilen Olimpia ve Bergama mabetlerinin ehemmiyeti üzerinde durmuştur. Olimpia mabedinin keşfedilmesiyle bu yolda yürünerek diğer tarihî eserlerin de ortaya çıkarıldığını söyleyen Prof. Böhringer, bundan sonra 1829 yılında kurulan Alman arkeoloji enstitüsünün önceleri yalnız kendi parası ile hayatını idameye çalıştığını, müteakiben Prusya Kralı ve onu takiben de Prusya Devleti tarafından finanse edildiğini ve böylece daha verimli bir hale geldiğini konuşmasına ilâve etmiştir.

Egk'in <<Sihirli Kemanı>>

Stuttgart — Werner Egk'in "Sihirli keman" isimli operası, bestekârın yapmış olduğu tadillerle Wurtemberg Devlet Operasında yeniden temsil edilmiş ve büyük bir muvaffakiyet kazanmıştır Bestekârın ilk operası olan "Sihirli Keman" 1935 yılında sahneye konulmuş ve bundan sonra hemen bütün opera sahnelerinde yer almıştı. Fakat Werner Egk, composition'daki tecrübesizliğini ileri sürerek, bu operasının ilk şeklini pek beğenmemiş ve ilk fırsatta bunun üzerinde tadiller yapmaya karar vermişti. Werner Egk şimdi bu eserini yeni şekli ile temsil ettirmiş ve eskisinden daha fazla bir başarı kazanmıştır.

«Tannhaeuser»deki çoban çocuğu

Bayreuth — Rejisör Wieland Wagner, bu seneki Bayreuth festivalinde sahneye koyacağı "Tannhaeuser" operasında çoban çocuğu rolüne ilk defa olarak bir çocuk koyacaktır. Şimdiye kadar umumiyetle bu rolü kadın sanatkârlar yapmakta idiler. Wieland Wagner, bu rol için Bayreuth mektep talebeleri arasından bir ve Dresden onerası çocuk korosundan da iki küçük seçmiştir. Bunlar on birer yaşındadır. Operadaki çoban çocuğunu sırası ile bunlar temsil edeceklerdir. Rejisör Wagner aynı zamanda, ayni operadaki dört has oğlan rolü için de sahneye kadınlar yerine çocuklar çıkarmak kararındadır.

SPOR ÂLEMİNDE

Suna Aksoy
Kortlardan kayboluyor

Tenis

Yeni mevsimin başında

Tenis, memleketimizde bahar sporudur. Bahar gecikince, raketler de kılıflarından, — yahut preslerinden —, geç çıkar. Bu sene de öyle oldu. Ama, çıktı. Tenisçilerimiz, çalışmalarma başlamışlardır.

Seneler var ki teniste, üç as, Sedat, Suat, Şirinyan kortlarda yüzümüzü ak eder, kendi aralarındaki rekabetle sporun bu şubesine bir canlılık verirlerdi. Şimdi, bir rekabet İstanbul ile Ankara arasındadır.

Gerçi İstanbulun iki kuvvetli elemâni, Uğur Sevindik ile Refet Akpınar Ankaraya gitmişlerdir, ama İstanbul bu mevsim de başkente ağır basacak durumdadır. Avusturyalı antrenör Veiss, Nazmi Bari, Suzan Güven, Behbut Cevanşir ve Fehmi Kızıl'lı ekibi ciddî surette çalıştırmaktadır. Buna mukabil Ankaranın antrenörü, gene Avusturyalı Nusterer daha ziyade gençlerle uğraşmakta, istikbale hazırlanmaktadır.

Ankaranın tenis şampiyonası 13 haziranda başlayacaktır. Favori Cihat Özgenel'e rakip olarak Uğur Sevindik, Refet Akpınar, Suat Baykurt, Erol Bolel, Kemal Baş, Celâsin Lüy sayılabilir. Kadınlarda ise, Bahtiyeden sonra Suna ve Tuna kardeşler de bu yıl kortlarda görünmiyeceklerine göre gözler İfakat, Mengü, Gülseren ve Zişana çevrilmektedir.

Ankaranın bir avantajı daha vardır: Kapalı spor salonu inşaatına başlanılmıştır ve Demokrat iktidarın "seri temel atma merasimleri arasında onun da temeli atılmıştır. Bir yandan da, Tenis Kulübü, harıl harıl, yeni binasının inşası ile meşguldür.

Güreş

Şampiyonada şansımız

Şu satırları okuduğunuz sırada Japonya da sekiz yağız Türk pehlivanı, 1952 olimpiyat oyunlarında iyice sarsılmış bulunan, serbest güreş üstadları sıfatımızı korumak için hazır bulunuyorlar. Bu sekiz gencin meziyet ve kabiliyetleri, kusurları nelerdir?

<u>Hüseyin Akbaş</u>

Kadronun en genci ve fizik bakımından en az avantajlısı, hattâ bir ayağı da aksak. Buna mukabil, Yaşar Doğunun tâbiri ile, «çok pehlivan çocuk». Serbest güreşin bütün inceliklerine ve oyunlarına vâkıf. Hele çengel gibi bacakları ile taktığı sarmalar sökülecek gibi değildir. Bu siklette Ali Yücel den sonra güreşen en olgun eleman. Zayıf tarafı greko.romen bilgisinin noksanlığıdır.

<u>Mustafa Dağıstanlı</u>

En büyük meziyeti daima yenici oyunlara gitmesi ve tuşu bol olmasıdır. Acı bir kuvvete sahip, mücadeleden yılmaz, dinamik bir güreşçi. Omuz baş ları ve kolları gayet kuvvetli; onun için birçok pehlivanlarımızın yapâmadığını kolayca yapmakta, yerdeki hasmını tuttuğu gibi havalandırâbilmektedir. Bu sebepten yer güreşinde de çok avantajlıdır. Güreş içinde ambale olmamak şartiyle, kolay yenilir bir güreşçi değildir, Şampiyonluk ihtimali mevcuttur.

<u>Bayram Şit</u>

Olimpiyat şampiyonu ve bu unvanin haklı pehlivanı. 1962 de bu unvanı kazandığından beri büsbütün ilerlemiştir. Bu sırada tam formunda bulunuyor. Serbest güreşin bütün girdisine, çıktısına vâkıf. Ağır başlı Ve sağlam giden bir güreş tarzı var. Tecrübesi de kuvveti kadar büyüktür. Sikletinde dünyanın en iyi serbest güfeşçileri ve İsveçli Andenberg olmasına rağmen şampiyonlukta en fazla ümit beslediğimiz güreşçidir.

<u>Osman Kanbur</u>

Genç, sempatik ve müthiş kuvvetli bir pehlivan. Serbest güreşi ve onun kadar greko-romeni de gayet iyi biliyor ve tutturdu mu kırıp geçiren güreşler çıkarıyor. Yalnız bu meziyetlere mukabil daha müsabakaya girmeden kendi kendini demoralize ettiği çoktur. Aksi takdirde çok iyi neticeler alabilir.

Mindere çok güzel yaraşan bir pehlivan, erkek güzeli. Akıcı bir stili var. Güreşi gayet kolay yapmakta, grekoromen bilgisi de yerinde. Yalnız güreş içinde kendini kaybetmese ve galibiyetlerini tuşla temin etse bize çok iyi bir netice getirebilir. Pehlivanlığı ve efendi güreşi ile çok takdir toplayacaktır.

Toptan istifa hakkında

Eşfak AYKAÇ

Evvelâ dedikodu halinde kulağımıza gelen Futbol Federasyonunun toptan istifası haberi bilâhare tahukkuk etti. Alâkalıları bu ısrara sevkeden anlaşmamazlığın bertaraf olunacağı ümidile beklerken, anladık ki sadece hayalperest imişiz.

Beden terbiyesi ile Futbol federasyonu arasındaki görüş ayrılıklarından neşet ettiğini duyduğumuz hâdisenin mahiyeti nedir, haklısı ve haksızı hangi taraftır? Malûmumuz bulunmuyor.

Bundan dolayı kimleri kasdettiğimiz bilmeden, haksız tarafa, aklımıza gelen en munsif ifadeyle hitap ederek, diyeceğiz ki: Yaptığınız "düşüncesizlik" tir.

Düşüncesizliktir, çünkü, vukuuna meydan verdiğiniz bu hâlin gayri kabili içtinap, çeşitli tahripkâr akisleri, yarınki millî müsabakalar üzerinde kötü tesirler icra etmesin olamaz.

Düşüncesizliktir, zira, bu yüzden uğrayabileceğimiz mağlûbiyetlerin, Türkiyeyi daima küçümsemiş ve küçümseyecek olan mağrur ecnebilere rahat rahat konuşmalar imkânı hazırlayarak futbolümüze, yeniden dirilmesi uzun yıllara mütevak kıf itibarından çok şey kaybettireceği şüphe götürmez.

Hülâsa, bu yersiz dargınlık, bu mevsimsiz küskünlük, burada, bir bir sıralanamıyacak kadar fazla; daha pek çok sebepten dolayı düşüncesizliktir.

Ne kadar yazık ki, millî ta. kimimiz, en korkunç rakibi, ken dişini himaye etmek mevkiinde olan teşekküllerin şahsında buluyor.

Bütün bu bahtsızlık içinde bir eseri talih addedilmek lâzım gelen tek husus, yukarıdan beri tebarüz ettirmeğe çalıştığımız gayri müsait durumu şüphesiz müdrik olarabj Ulvi Yenal'ın, metruk gençlerimizin babalığını kabul etmesidir.

Gösterdiği feragatli cesaretten dolayı, kendisini şükranla bir kere yâdederken, talihin bu sahadaki derin vukufuna müzahir olmasını diler, gerek kendisine, gerek gençlerimize, muvaffakiyetler temenni ederiz.

<u>İsmet Atlı</u>

Minderimizin ikinci Yaşarı olmağa namzet güreşçimiz. Güreşe âşık bir pehlivan. Gelmiş geçmiş güreşçilerimizin en acı kuvvetlilerinden. Üstelik imanla ve azimle güreşir. Serbest ye greko-romen güreş bilgisi için mükemmel diyebiliriz. Sıkletinde dünya-

nın en iyi güreşçileri olmasına rağmen bir şampiyonluk beklemekteyiz. Ah, bir parça daha çabuk olabilse idi.

Âdil Atan

Yağlı güreşin ustalıkları ile minder güreşini artık birleştirmiş bulunuyor. Kuvvet ve tecrübesi de var. Zaman zaman umulmadık mağlûbiyetlere uğramasının sebebi, müsabakalara hep ayni formda ve tam hazırlıklı çıkamamış olmasıdır. Bu sıralarda iyi bir form tutmuştur. Kusurunu kapatır ve müsabakanın sevk ve idaresini başarabilirse dereceye girebilir.

İrfan Atan

Son senelerde bir hayli irileşti ve rakiplerine cüsse itibariyle yanaştı. Teknik bakımdan onların pek çoğundan üstün, kuvvetli ve pehlivan bir eleman. Yalnız biraz monoton bir güreş tarzı var. Evvelce bir hayli terlettiği rakipleri karşısında nefesine itimat ile güreşirse onu dömifinallerde görebiliriz. T. Ü.

Futbol

Futbol likleri yarıda kalmak tehlikesinde

Bu sene İstanbul profesyonel ve amatör birinci küme maçlarının tamamlanmaması büyük bir ihtimal dahilindedir. Bunun en büyük âmili de stad davasıdır: Halbuki İstanbulda ismi "stad" olan dört tesis ve adına futbol sahası denilen bir o kadar da futbol alam mevcuttur; fakat yanlış bir düşünce tarzı ve fena organizasyon bu sekiz futbol meydanını İstanbula gayri kâfi kılmaktadır, hem de bazan haftada beş gün müsabaka yapıldığı halde...

Bir taraftan teşkilât, diğer taraftan kulüpler stad mefhumunu yanlış anlamaktadırlar. Bir stadyum inşası karar laştırılırken her şeyden evvel muazzam beton tribünler, zarif tribün damları, mermer sütunlar, yaldızlı şahane kapılar akla gelmektedir. Halbuki birinci plânda gözönünde tutulacak nokta futbol oynanacak sahanın ta kendisidir. Bunun tanzim edilmesi için artık klâsik olmuş metotdar vardır ve bunun temini de işin en ucuz tarafıdır. Şatafata kıymet verip sahayı ihmal ettiğimizden, drene edilmiş bir toprak, ıslah olunmuş, bu ise mahsus bir çimen temin edemediğimizden mevsimin büyük bir kısmında bu adı stad mahallerde ya toz toprak veya çamur içinde çırpınıyoruz veya ellerimiz böğrümüzde maç yapamadan kalıyoruz.

Bugün dünyanın hiçbir tarafında büyük masraflarla meydana gelecek, mermer sütunlu, şatafatlı, lüks tribünlü stad yapılmamaktadır. Olimpik stadlarda bile birinci plânda sahanın ve pistin mükemmelliği, sporcuların soyunma ve istirahat yerleri, sıhhî tesisler ele alınmakta, tribünlerin inşasında büyük masraflı teferruata kaçılmadan seyirci adedinin arttırılması çareleri aranmaktadır.

İstanbulun Mithatpaşa Stadı bu günkü ihtiyaçlar karşısında bir lüks gibi kalmaktadır. Aynı masraflar daya mâkul bir şekilde yapılmak şartiyle pekâlâ daha büyük ve sporcular için daha elverişli bir stad yapılabilirdi. Birer stada sahip olmak üzere çalışan kulüplerimizin de aynı yoldan yürüyerek esas gayeden uzaklaştıkları ve bu yüzden giriştikleri inşaat işini bir türlü ikmal edemedikleri de gözönündedir.

Bugün, bütün kıyametin üzerinde koptuğu Mithatpaşa Stadı İstanbulun ihtiyaçlarına gayri kâfidir. Bir şehirde stad inşa edilirken nüfusun yüzde 10 u hesaplanarak şehir stadı yapılır. İstanbula da yüzbin demiyelim ama, yetmiş beş binlik bir stad lâzımdır. Her sene Mithatpaşa stadının ufaklığından maç seyredemiyen meraki ıadedi iki milyonu bulur. Kulüpler için kaçırılan iki milyon sevircinin getireceği hasılat

Futbol

Yoksa Serbest Güreş mi?

büyük bir stadın inşa masrafı için çok şey ifade eder.

İş, büyük müsabakalar için bir fek muazzam stad yapmakla bitmez. Bu gün İstanbulda tescil edilmiş kulüp adedi yetmişi bulmuştur. Bunlara müsabaka imkânını vermek için ufak semt stadlarına ihtiyaç vardır. Bunlar için büyük masraflara hiç lüzum yoktur. Oyuncular için birer soyunma odası ve üzerinde her zaman maç yapılabilecek bir saha kâfidir. Tribünler teferruattan olmalıdır. Basit anfiler ve hattâ portatif tribünler ihtiyacı pekâlâ karşılar. Dünyanın her yerinde bu ufak semt sahaları kulüplerin hem antrenman sahası vazifesini görür, hem de mahallî liklerin oynanmasını sağlar. İstanbulda ufak bir himmet ile bu hale gelecek nice arsalar mevcuttur.

Stad ve saha işini bu şekilde ele almadıkça İstanbulun futbol dâvası halledilemez. T.Ü.

At yarışları

Bu Senenin Hususiyeti

Memlekettmizde yirmi beş senedenberi resmî koşular tertipliyoruz, ilk defa Devlet haralarında başlayan yetiştiricilik de hususî teşebbüslerin sırf yarış atı elövajına hız vermeleri neticesini doğurmuştur. Bunun haricinde, koşuların mühim bir hususiyeti daha var: Bahsimüşterek!

Beynelmilel yarış nizamlarında, yarışların esasını teşkil eden bu iki ana unsur - at ve oyun - birbirinden ayrı olarak mütalea edilir. Fakat umumiyetle hipodromları dolduran halk, organizatörlerin bu iddialarına kulak asmaz! Onlar için at yarışları bir bütündür. İçinden at sahibi, yetiştirici, at, cokey, bakıcı, bahsimüşterek, komiserler, cokey kulüp, şu, bu diye bir ayırma yapılamaz. Bunların hepsi birbirine bağlı, birbirinin tamamıdır.

Bu derin münakaşayı şimdilik burada keselim. Gelelim bizim koşularımızın bugünkü haline:

1953 yazında İstanbul koşularının ortalarına gelindiğinde, uzun zamandır intizar edilen, «Türkiye At Yarışları Kanunu», Büyük Millet Meclisinden çıkıverdi. 1950 de kurulan Jokey Kulübümüz aradan geçen müddet zarfında hareketsiz kalmış, binnetice kanunun çıkması ile yükleneceği vazifelere hazırlanamamıştır.

Kanun hükümlerine göre, Türkiye hudutları dahilinde at yarışları ve bahsimüşterek tertiplemek hakkı Tarım Vekâletine veriliyordu. Tarım Vekâleti de bu haklarını isterse, gayesi atçılık ve yarışçılık olan menâfii umumiyeyi hadim bir cemiyete 20.30 sene müddetle devredebilecekti. Memleketimizde de bu şartları haiz tek teşekkül Jokey Kulübü olduğuna göre... Ona devretti.

Şimdi, bütün dünyada olduğu gibi, Türkiye'de de at yarışlarım Jokey Kulübü idare ediyor. Buraya kadar her şey istenilen ve muvafık şekilde cereyan etti. 1954 senesi Jokey Kulübünün ilk tam ve resmî başlangıç yılı oldu. Lâkin meydana, tahminlerden pek fazla müşkiller çıktı, ötedenberi vilâyet bütçesinin gelir kısmına kabarık bir yekûn ilâve ettiği içi meselâ Ankara Muhasebei Hususiyesi at yarışları tertip etmek hakkının elinden alınmış olmasına hiç de memnun görünmedi. 1953 de 14 haftalık Sonbahar koşulan için 45bin liraya kiraya verdiği hipodrom için bu sene 8haftalık ilkbahar da dahil olmak üzere Jokey Kulübünden 250 bin lira talep etti. Ayrıca hipodrom tesislerinin kurulmuş olduğu arazi de Belediyenin malı imiş! Tabiî Belediye de ayrıca para istiyordu. Bu kadar kira verilemeyince az daha Ankara ilkbahar koşuları yapılamıyacakti. Henüz durum katiyet kesbetmiş

değildir.

Jokey Kulübü idari bazı müşkülleri le uğraşırken, maalesef müstakil ve tatminkâr olmayan bir komisyon teşkil ederek, 1954 senesinin resmî programını hazırlamaya çalıştı. Bazı bakımlardan bu iş tam bir fiyasko oldu. Ama İstanbul koşuları ve ikramiyelerin arttırılması takdire değer bir başlangıçtır.

Bu yılki koşulara nispeten az atın iştirak edeceğinden korkuluyordu. Geçen sene İngiliz sınıfında pek çok arızalananlar olmuştu. Programdaki hafif genişleme ve tenevvü ile bilhassa ikramiyelerin artmış bulunması bir takım yeni atçıların ve atların toplanmasını sağladı. Bugünkü programlara geçen senelerdekinden daha az sayıda atın iştirak ettiği söylenemez. Bununla beraber hariçten at ithali meselesinin programlaştırmasından ve lüzumlu muamelelerin peşini kovalamaktan elbette vazgeçilmemelidir.

At yarışlarının organizasyon, idarî elemanlar ve yetiştiriciler bakımın pek çok davaları var. Bunları peyderpey ele alacağız.

Duyulmamış Haberler

19 Mayıs stadının daha fazla seyirci alması için tadil edileceği haberi üzerine İstanbulun büyük kulüpleri esasen natamam bulunan Mithatpaşa stadında da bir tadilât yapılarak stadın 40 bin kişilik hale sokulması için teşebbüslere girişmişlerdir.

Müsabakaların ehemmiyetine göre uzun veya kısa kamplar yapan büyük kulüpler, teşkilâtın da her sene millî takım kampları için bir hayli masraf ettiğini nazarı itibare alarak gelecek sene daimî bir kamp yeri tesis etmeyi düşünmektedirler.

Millî takım ve Galatasarayın kaptanı Turgay da evlendi. Bundan sonra ciddî bir aile reisi olarak idmanlarında daha fazla gayret sarfedeceğini söyleyen Turgay doğacak ilk erkek çocuğuna Gündüz adını vereceğini ilâve etmektedir. Hatırlarda olduğu üzere Galatasaraylı Naci Özkaya da ilk erkek evlâdına Gündüz adını vermişti.

* Kendi şehirlerinde lik maçlarını bitiren birçok futbolcu bu sırada Istanbulda bulunmaktadır. Bunlar büyük kulüplerden birine iyi şartlar ile transfer edebilmek için her gün bir kulübün antrenmanında bulunmaktadır. Bu hafta orta çapta bir kulübümüz antrenmanında bu namzet futbolculardan müteşekkü bir takımla prefesyonel takımını çalıştırmıştır.
* Vefa Kaptanı Galibin bu sene futbolü tamamen bırakacağı ve mevsim başında İngiltereye giderek antrenör kurslarım takip edeceği söylenmektedir. Bu haber üzerine Galip gülümsiyerek şu cevabı vermiştir: "İngiltereye kurs talebesi değil, futbolcu olarak gitmeyi tercih ederim."
* Galatasaray kulübünün mevsim sonunda yasları ilerlemiş bazı profesyonel oyuncularını kulüpte amatör futbolcu gibi çalışmak veya başka bir kulübe transfer etmekte serbest bırakacağı bildirilmektedir.

İngilterede At Yarışı
Bu resim Sanat sayfasına girebilirdi

OKUYUCULARDAN MEKTUPLAR

Memleketimizde, muhteviyatının esasını. haftanın aktüalitesini teşkil eden mecmualar çıkarılmak istenmiş olâbilir. Fakat daha isin bidayetinde meselâ bir "Time" dergisinin havasını yaşatmalarına imkân olmamıştır. Bunun sebebi nedir, bilmiyorum. Ama Türkiyede bunu yapabilenleri tebrik etmek içimden geliyor. Şimdi aklıma bir şev geldi; Yurdumuzda ciddi mevzulartn entellektüel bir kütleye yapılacak ker türlü hitabın okuyucusu olmadığı mülâhazası daima ön plânda yer almış bir düşüncedir. Ne kadar üzücü bir hal değil mi?

İnsaallah bunun aksini ispat etmek şerefi size ait olacaktır

Her mecmuanın bidayette ufak bazı noksanlıkları, kusurları bulunması, biraz düşünce insafı olanlarca gayet tabiidir Onun için şimdilik bu hususta bir şey yazmıyorum İlerde hala bir arzum kalırsa elbette bildireceğim. Muvaffakiyetinizi en samimi hislerim ve heyecanımla tebrik ederim.

Sacide Gül - İstanbul

**

... Bizleri hayli beklettikten sonra, nihayet çıktı!. AKİS hakikaten güzel bir mecmua, hattâ, belki de mevcutların en güzeli. Siyasî cephesinden baktığımız zaman, kapağının delâlet ettiği temayül içerlerde bitaraf bir mahiyet eliyor. Mamafih, mecmua Celâl Bayarın Reisicumhur seçildiği gün çıktığına göre, hakikaten haftanın adamı odur Bu hususu memnuniyetle kaydettikten sonra temas ettiğiniz diğer konuların tenevvüü ve imzaların intihabındaki seçkin anlayıştan dolayı cidden tebrike şayansınız.

Ancak, memmuanızın tiryakisi olmaya namzet bir okuyucu hüviyetiyle sizlerden biraz daha fazla resimle süslü sahifeler istesem bilmem bu arzumu isaf edebilir misiniz?

Sevim Aykaç - Ankara

**

... Mecmuanızı, heyeti umumiyesile beğendiğimi ifade etmek isterim Hakikaten, her mevzudan cazip gelecek bir tarzda bahsediyorsunuz. Makalelerinizi de, imza ve fikir itibariyle zengin buldum. Bunların devamını temenni ederim.

Yalnız, bir noktaya işaret etmek icin müsaade isteyeceğim Bu makaleler, biraz. iktidar partisini fazlaca tutmuyor mu? Halbuki, gazetenin havain ve bilhassa "Yurtta Olup Bitenler" sayfalarındaki haber ve tefsirler mecmuanın tamamiyle tarafsızlığına delâlet ediyor Zaten de öyle olması mecmuayı münevverlere — yani. se" çim tabiriyle, dalgalı kütleye — okutabilmek için sarttır

Tabii ilân bahsinde bu faktürün rolü nedir, onu bilmem Herhalde Demokrat Partiye mütemayil fikirlerden başka fikirleri de sayfalarınızda bulmak, prensiplerinize daha uygun düşecektir.

Tekrar tekrar basarılar diler. Türkiyede Avrupai mânasiyle ilk hakiki aktüalite mecmuasını çıkarmaya muvaffak olduğunuzdan dolayı tebrik -e derim.

İsmail Aksoy • İstanbul

... Bir sayfa açtım, karşıma Halk Partisinin eski Başvekil muavini Faik Ahmet Barutçu çıktı. Arkasından, bir grafik.. Âdeta "Yazık oldu Halk Partisine. Seçim sistemine kurban gitti. Yoksa, millet onu tutuyordu" mânasına geliyor. Sonra, Cezmi Türk, filân.

Gerçi evet, makale sahipleri arasında Demokrat Parti listesinde bulunan isimler de var ama, bunlar da pek koyu demokrat sayılmazlar.

Demokrat Partinin dört yıllık baş döndürücü icraatına dair AKİS'te daha etraflı yazılar bekler, bunların tebarüz ettirilmesi temennisiyle hak ettiğiniz başarıyı dilerim.

Arif Seyhun — Ankara

... Yeni çıkmakta olan mecmuanızı esaslı surette tetkik ettim. Çeşitli branşlara ait mevzular beni fazlasiyle alâkadar etti Bununla beraber bazı eksiklerin mevcut olduğunu müşahede et tim. Bunları: Renkli ve cazip resimlerin eksikliği, okuyucuyu çok defa meşgul eden bilmece köşesinin yokluğu seklinde ifade edebilirim

Emsallerine, mündericattntn zenginliği ve yazarlarının üstün vasıflariyle tefevvuk eden mecmuanın, gözüme batan bu eksiklikleri de kısa bir zamanda telâfi edeceğinizden hiç şüphe etmiyorum.

Dr. Suat Somer - Ankara

**

... AKİS her bakımdan mükemmel. AKİS mecmuası diyemiyorum, zira bizde "mecmua" kelimesi artık hemen tamamiyle ticarî metah mânasına geliyor ve halkı tahrik eden resimlerden mürekkep bir albümden başka şey ifade etmiyor. AKİS'te bundan başka şey bulmak, cidden talih eseri. Ayrıca bir mümeyyiz vasfı da, kalemi her eline alanın yazı yazmamış, yer bulamamış olması.

Yalnız, gönül isterdi ki resimler daha hareketli çekilmiş, daha iyi basılmış olsun. Bunun da ilerdeki nüshalarda gerçekleşeceğinden eminim.

Şeref Gürsoy - Ankara

... AKİS' in çıkışını bir mujde gibi karşıladık ümitlenmekle aldanmadığımın zannederim Günlük politikanın yanıbaşında edebî mevzuları, ilmi yazılarla birlikte moda ve sinemayı bulmak şüphesiz ki vatandasın memnuniyetini mucip olacaktır

AKİS. herkesin mecmuası olabildiği gün hiç bir derginin memleketimizde yapamadığını yapacak ve bu sayede de memleket, bibliyografyasında müstesna ve tarihî bir mevkie sahip olaçaktır.

İnci Aytaç • İzmir

... AKİS'in çıkacağını haber aldım. Buna, memnun olmakla beraber şu anda, bu işin nasıl başarılabileceğini merak ediyorum. Zira bugüne kadar bizim memlekette görülmüş ve alışılmış bir şey değildi bu. AKİS, her Türk aydını için muhakkak ki bir gün ışığıdır, bir ümittir. «Sıkmayan ciddi mecmua!» Bu vasfa tam mânasiyle malik olmasını temenni ettiğimiz AKİS, umarım ki kendisinden bekleneni verebilsin, ümitlerimizi boş çıkarmasın.

Jale Ergun - Ankara

**

... Mecmuanızın hitap etmek arzusunda bulunduğu zümreler arasında bir de münevver kadını düşünerek, ona bir sahife açmanız beni ve arkadaşlarımı memnun etmiştir. Zira ciddî bir mecmuanın bu suretle kadınların da hergün memleket ve dünya meseleleriyle alâkadar olduklarını teslim etmesini ve okuyucuları arasında bulundurmak istemesini kadınları cemiyetimizde almaya başladıkları mühim mevkiin en sarih delili olarak kabul ediyoruz...

Ayten Türkân • İstanbul

**

... AKİS'i çok beğendiğimi söylemek isterim. Hakikaten, satışını kapağına veya içine koyduğu çıplak kadın resimlerinden beklemeyen, buna rağmen somurtkan yüzden uzak böyle bir mecmuaya sahip olduğumuzdan dolayı bahtiyarız.

Ahmet Vurkan - Ankara

... On altı yasında bir liseli kızım; Okumayı severim. Bunu hem umumî kültürümün artması bakımından mühim bir unsur, hem de temiz bir meşgale addederim ve çok okurum Belki de yasım bakımından mecmualarda beni en çok alâkadar eden mevzular sinemadır, sanat yazılarıdır. Mizah mecmualarını da sever ve okurum. Babam, altmış yaslarında bîr mütekaittir. Askerliği canı gibi sever ve bu mevzuda eser bulamamanın ıstırabını çeker. Annem ev kadını olmakla beraber, o da kendisini alâkadar edecek şevleri okumasını sever Ağabeyime gelince, sporcudur O da kendisine ait şeyler okur AKİS'i iste bu bakımdan memnun'"etle ve sabırsızlıkla bekliyoruz AKİS, hepimizin, evimizin mecmuası olacaktır Onu ben de, babam da. ağabeyım de. annem de okuyacağız AKİS, babamın üzüntüsünü giderecektir.

Suzan Argun - İstanbul

Yeni merhaleyi bekliyoruz

(Baş tarafı 5 incide)

lışmalarını, dejenere olmuş seçim mücadelesi havasından uzak tutmaktadır.

Hakikatleri iktidar ve muhalelet objektif ölçülerle ele almağa ve ifade etmeğe çalışmalıdır.

İktidarın başarısıdır, diye muhalefetin inkârı, muhalefet tarafından ileri sürülmüştür, diye iktidarın reddi, çalışmaları felce uğratan ve memlekete hayri dokunmayan iptidaî bir metottur. Siyasî zihniyeti bu yanlış anlayıştan da kurtarmak lâzımdır.

Diğer bir nokta da, iktidarı ve muhalefeti anlayıştaki farklardır. İktidar bütün nimetlerin kaynağı ve vasıtası, muhalefet de bütün mihnetlerin toplandığı hak ve hürriyetlerin tehlikeye girdiği bir yol olarak gösteriliyor. Seçim mücadelesinde adaylar, Valiler, partiler bu yanlış kanaati telkin etmek için âzami gayret sarfettiler.

Muhalefete oy vermeği günah, muhalif mebus çıkarmayı bir ü için talihsizlik gibi gösterdiler. Böylece siyasî kanaatler bilvasıta mahkûm edilmek istendi.

İktidara veya muhalefete oy vermek sevap veya günah şeklinde gösterilir ve icraat buna göre ayarlanırsa, kapalı hücre, gizli oy ve alenî tasnif gibi şartların dahi seçim serbestliğini tesis ettiğine inanmak güçtür.

Siyasi hürriyeti, iktisadî hürriyet ve teminatlarla nasıl takviye bir zaruret ise, iktidar ve muhalefetin de demokrasi için lüzumlu olduğu kanaatini memlekete yaymak icap eder.

Ancak bu manevî iklimdir ki bir memlekette seçmenlerin tamamen serbest olarak Oy vermesini sağlayabilir.

Böyle bir iklimin yaratılması imkânları ise, şimdi iktidarın icraatına bağlıdır.

İktidar, tekrar iş başında kalmış olmasına rağmen yer yer aleyhine oy verilmiş bulunmasını tabiî karşılarsa, muhalif parti mensuplariyle, muhalefete oy vermiş vatandaşları diğerlerinden ayırmak temayülünü göstermezse ve böylece serbest oyun mahkûm edilmediğini fiilen ispat ederse Türkiyede demokratik ananelerin en güzelini kurmak bahtiyarlığına erişir.

Bunun karşısında muhalefet iyi niyet ve müsbet tenkidlerle bu faaliyeti tamamlarsa, dört başı mamur bir başarı elde edilmiş olur.

Demokratik rejimin istikbali, vatandaş hak ve hürriyetlerinin korunması ancak bu suretle teminat altına alınabilecektir.

İşte onun içindir ki, yeni devrenin başlangıcı son derece ehemmiyet taşımakta ve bütün dikkatimizi üzerinde toplamaktadır.

Mahalle kahvesi

(Bas tarafı 24 üncüde)

yine benim için mânâsız, çocuk için de acı idi.

— Senin baban değil o,

Genç adam bir şey söylemedi. Bir şeye karar vermiş gibi hızla yürüdü. Kapıyı bir türlü açamıyordu.

Kahveci:

— Sakın eve gideyim deme. Kapıda teyzenin oğlu bekliyor, gebertir seni!

Çocuk düşündü. Bütün kararları uçmuştu. Yüzünde iradesiz hatlar belirdi. Kendisini içeriye iten rüzgarı deler gibi gitti.

Bir zaman bir şey soramadım. Kahvecinin arkası bana dönüktü. Gürültü ile bir şeyler yıkıyordu. Yüzünü benden yana döndürmesini bekledim. Ama bir türlü işini bitiremiyordu. Nihayet döndü.

Ben — Nedir bu Allahaşkına? dedim.

Belindeki önlüğü çıkarmağa uğraşıyor, cevap arıyor, gibi düşünüyordu.

Kapı açıldı. Bir ihtiyarla beraber deminki adam girdi. Daha kapıdan girerken:

— Ruhunu teslim etti, dedi. Öteki savuştu mu?

Kahveci, elleri önlüğünün arkadaki bağlarında donmuş gibi idi. Onu çözeceğine tekrar bağladı. Masama doğru geldi. Sanki bana açıklaması lazımmış gibi:

— Arabacı Kâmil Ağa, dedi, öldü de... O deminki it, oğlu idi. Kız kardeşini kötü yola sürükledi diye babası reddetmişti.

Sonra öteki adamlara döndü:

— Namussuzum, dedi, pişmanlığından değil, miras vururum diyedir.

ihtiyarlardan biri bu söze taraftar olmadığını gösteren bir yüzle:

—Pişman olsa da affedilmez o,

Bach Haftasına Hazırdık

Münih — Tanınmış Amerikalı kemancı Yahudi Menuhin ile meşhur Alman kemancısı Wolfgang Scneiderhan, bu seneki Bach haftasında, üstadın orkestra ile birlikte iki keman için yazmış olduğu d.moll konçertosunu çalacaklardır. Bach cemiyeti tarafından tertip edilen bu Bach haftası 28 Temmuzda başlıyacak ve Ağustos ayının ilk gününde sona erecektir. Bach haftası sırasında orkestraları, Genel Musiki Direktörü Fritz Rieger idare edecek, Org konserinde de Prof. Kari Richter org çalacaktır. Ayni zamandal Bach'ın ölüm yıldönümünde, Thomas Bach korosu, Münsterdeki Hilsborn kilisesinde, Bremer Katedral korosu da Frankfurt-main'deki Dreikönig kilisesinde birer Konser vereceklerdir. Bach haftasına Fransız flütist Aurele Nicolet, cembalist Edith Picht-Axenfeld ve piyanist Carl Seeman da iştirak edeceklerdir. Bu arada Parisin bir sokağına da Johann Sebastian Bach ismi verilecektir dedi.

Ben, dudaklarımın ucuna gelen bir suali nasıl sorduğumu, niçin sorduğumu bilmiyorum. Bu tesiri ya. pacağını hiç düşünmeden budalaca sordum:

— Kız ne Oldu?

Tuhaf bir şey oldu. Birbirlerine bakmadan, halleriyle bakar gibi yaptılar. Ses sada çıkmadı. Deminki sükûtun bir başka türlüsü içine düştük.

Hattâ gözlerde değil ama sükût*' ta ve sükûtun hareketsizliğinde:

— Bunu niye sordun?

— Ne lüzumu vardı?

— Başka soracak şey yok muydu?

— Ne de meraklı imişsin!..

Diyen bir hal vardı.

Kimse cevap vermedi. Parayı masanın üzerine bıraktım. Kahveciye baktım. Başı önünde düşünüyordu. Sapsarı idi. Elleri hâlâ Önlüğünün bağlarını çözmeğe çalışıyordu. Kapıyı açtım. Çekip gittim. Kızın ne olduğunu öğrenemedim ama, onu kahvecinin kötü hayattan çekip aldığını mı anladım nedir.

Tıb dünyasında

(Baş tarafı 20 ncide)

takta kımıldanamıyor, yiyemiyor, yediklerini yutamıyor. Benden yalnız kendisine günde dört defa yapılan morfinin kesilmemesini ve kabilse haberi olmadan, uyutularak yastığının değiştirilmesini istedi. Buna da imkân olmadı. Hem yeni bir yastıkta kaç gün yatabilecekdi? Bana söylediği şu sözleri de hiç unutamıyorum: (Doktor, siz bütün meslektaşlarınız gibi vicdanlı bir insansınız. Benim derdime çare bulamıyacağınızı biliyorum. Hekimlik bu hususta âcizdir. Benim hastalığım kanser. Bu illet bütün vücuduma yayıldı. Babam kurtulmam için dua ediyor. Fakat bu onun bencilliğindendir. Kendisini düşünüyor. Yaşlıdır. Arkamdan, benim acıma dayanamıyacak. Onun için ölmememi istiyor. Bense biran önce ölmek ve Allahıma kavuşmak istiyorum. Yemek de yemiyorum: Hayatım uzayacak ve ıstıraplarım devam edecek diye. Ne olur, yalvarırım size, acılarımı biran önce dindirecek bir çareyi benden esirgemeyin."

Öyle bir çare biliyorum amma henüz hekim vicdanı ve kanun bunu sizden esirgiyor diyemedim. Ötanazi dünyanın hiçbir yerinde ve yurdumuzda kanunlaşmadığı için, hastanın Ölüm loşluğu sinmiş odasından başım önümde, dalgın çıktım. Doktorların ve hukukçuların bu hazin konuyu başbaşa gözden geçirmelerinin zamanı çoktan gelmiştir.

Dr. Esad Eğilmez

Paranızın
Emniyetini
TÜRKİYE İŞ BANKASI
Sağlar
1954
YILI İKRAMİYE PLÂNI
BAHÇELİ 30 EV
150 LİRALIK BİR KÜÇÜK CÂRİ HESAP
AÇTIRINIZ